

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRK BELEDİYECİLİĞİNİN GELİŞİMİ
VE TOKAT İL MERKEZİ ÖZELİNDE
HALKIN MEMNUNİYET ANALİZİ**

Hazırlayan
Mehmet ÇETİN

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Doç. Dr. Ahmet GÜVEN

TOKAT - 2019

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRK BELEDİYECİLİĞİNİN GELİŞİMİ
VE TOKAT İL MERKEZİ ÖZELİNDE
HALKIN MEMNUNİYET ANALİZİ**

Hazırlayan
Mehmet ÇETİN

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Doç. Dr. Ahmet GÜVEN

TOKAT - 2019

TÜRK BELEDİYESİCİLİĞİNİN GELİŞİMİ VE TOKAT İL MERKEZİ
ÖZELİNDE HALKIN MEMNUNİYET ANALİZİ

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 10 / 06 / 2019

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Başkan : Doc. Dr. Ahmet GÜVEN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Emine KİŞİ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi P. Mehmet ÖZCİ

Üye :

Üye :

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun
23 / 05 / 2019 tarih ve 31-01 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul
edilmiştir.

Prof. Dr. İlhan EROĞLU
Enstitü Müdürü:Enstitü Müdürü..

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Ahmet GÜVEN danışmanlığında hazırlamış olduğum “Türk Belediyeciliğinin Gelişimi ve Tokat İl Merkezi Özelinde Halkın Memnuniyet Analizi” adlı Yüksek Lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

25/06/2019

Mehmet ÇETİN

TEŞEKKÜR

Bu yüksek lisans tez çalışmasını yaparken, bana maddi ve manevi destek veren, özellikle anket çalışmamda yardımcı olan tüm herkese çok teşekkür ediyorum.

Ayrıca belirtmek isterim ki;

Bu süreçte bilgi ve tecrübesi, aksilikler karşısında problem çözücü yaklaşımıyla çalışmamın tamamlanmasında büyük katkısı olan tez danışmanım Doç. Dr. Ahmet GÜVEN'e,

Yüksek lisans öğrenimime katkılarıyla kendimi geliştirmemde emeği geçen değerli hocalarım Prof. Dr. Ahmet ÖZKİRAZ ve Dr. Öğr. Üyesi M. Nazan ARSLANEL'e,

Çalışmanın hem öncesi hem de süreci içerisinde bana hem akademik hem psikolojik destek veren ve tecrübesinden çokça faydalandığım ağabeyim Dr. Öğr. Üyesi Tahir BENLİ'ye,

İki ay boyunca neredeyse her gün sorduğum teknik sorulara cevap veren, gerektiğinde bilgisayarına bağlanarak sorunu çözen ve ulaşamadığım kaynakları teminimde yardımcı olan kıymetli dostum Arş. Gör. Emrah DELİCE'ye,

Ve beni yetiştiren, hayat boyu okuma ve öğrenme isteğini aşıl原因an sevgili annem Leyla ÇETİN ve babam Nihat ÇETİN'e ve kız kardeşim N. Melike ÇETİN'e,

En kalpten teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET

Yerel yönetimler denildiğinde akla ilk gelen kuruluşlar belediyelerdir. Özellikle Türkiye’de bu algının oldukça yaygın olduğu ve genellikle diğer yerel yönetim organlarının daha geri planda kaldığı söylenebilir. Gerçekten de günümüzde merkezi idare birçok hizmetin yerele devriyle ilgili kanun düzenlemelerini yapmış ve bu düzenlemelerde baş aktör de belediyeler haline gelmiştir. 1854 yılından bugüne kadarki Osmanlı ve Türkiye belediyelerinde görülen belirgin ve köklü sorunlar ve bu sorunların ortaya çıkış sebeplerinin tespiti bu çalışmanın en önemli amaçlarından biri olmuştur. Bu bağlamda literatürdeki ikincil kaynaklardan faydalanılarak Türk belediyeçiliğinin bugünlere gelirken içinden geçtiği tarihi süreç araştırılmış ve Osmanlı İmparatorluğu’nda 19. yüzyılda ortaya çıkan belediyelerden günümüz belediyelerine kadar bir tarih çizgisi çekilerek önemli gelişmeler belirtilip incelenmiştir. 160 yıllık belediyeçilik kültürümüzün en başından başlanmasının temel nedeni Türk belediyeçiliğinin kendine özgü yapısını ve sorunlarını tarihsel sürece doğrularak üzerinde daha güvenilir tespit ve yorum yapılmak istenmesidir.

Çalışmada Tokat Belediyesi örneğinin incelenme nedeni; literatürde, buradaki halk-belediye ilişkisini inceleyen oldukça az sayıda çalışmaya rastlanmış olmasıdır.

Çalışmanın birinci bölümü güncel kanunsal altyapı ve tanımlamaların aktarıldığı, ikinci bölümü ise belediyelerin tarihsel gelişim sürecinin araştırılıp incelendiği bölüm olmuştur. Çalışmanın son bölümünde Tokat Belediyesi’nin günümüz belediyeçilik anlayışı çerçevesinde sunduğu hizmetlerin, en baş denetim ve ölçüm mercii olan Tokat halkı konu edilerek anket çalışması yapılmış ve araştırma bulguları SPSS programı yardımıyla incelenip sonra yorumlanarak halkın gözünden problemler belirlenmiş ve çözümleri için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: 5393 Sayılı Belediye Kanunu, Tanzimat Dönemi, Osmanlı Belediyeleri, Vatandaş Memnuniyeti, Tokat Belediyesi.

THE DEVELOPMENT OF THE TURKISH MUNICIPALISM AND THE ANALYSIS OF CITIZEN SATISFACTION IN TOKAT CITY CENTER

ABSTRACT

Municipalities are the first units that recur to the mind when it's said "local administration". Especially in Turkey, the other local administration units are mostly underestimated. In fact, central government has made several municipal laws for strengthening municipalities in the delivery of public services. This study mainly aims to ascertain the fundamental problems which have been existing since 1854 and their reasons. In this context, several secondary sources in the literature were used in order to research Turkish municipalities' historical development process and a historical line was drawn between the municipalities which appear in the 19th century Ottoman Empire and the present day models in order to determine important problems and developments. The study starts researching process from 19th century and the first Turkish municipality models, the main idea behind this is to determine problems and specific structure of the Turkish municipalities with the help of historical process.

The reason of choosing Tokat Municipality as the subject of this study is there were too few examples in the literature examining the relationship between Tokat Municipality and the citizens.

The first section of the study was built with current forensic infrastructure and definitions, in the second section historical development progress was examined. In the last section of the study, the quality of Tokat Municipality's service delivery was researched by using a public survey method and the opinion of Tokat society about problems was determined and solutions were suggested.

Key Words: 5393 Municipality Law, Tanzimat Period, Ottoman Municipalities, Citizen Satisfaction, Tokat Municipality.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar.....	viii
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: TÜRKİYE’DE BELEDİYECİLİK.....	3
1.1. BELEDİYE KAVRAMI	3
1.1.1. Belediye Tanımları	5
1.1.2. Belediye Teşkilat Yapısı.....	7
1.1.2.1. Belediye Meclisi.....	7
1.1.2.2. Belediye Encümeni.....	9
1.1.2.3. Belediye Başkanı.....	11
1.1.3. Belediyelerin Sınıflandırılması.....	13
1.1.4. Belediyelerin Görev ve Sorumlulukları.....	15
1.1.5. Büyükşehir Belediyelerinin Görev ve Sorumlulukları.....	16
1.1.6. Belediyelerin Yetki ve İmtiyazları	22
1.1.7. Belediyelerin Gelir ve Giderleri	25
1.2. TOKAT BELEDİYESİ	28
1.2.1. Genel Bilgiler	28
1.2.2. Tokat’ın Tarihi, Coğrafi ve Ekonomik Yapısı	28
BÖLÜM 2: TÜRK BELEDİYECİLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	30
2.1. OSMANLI DÖNEMİ BELEDİYECİLİK	30
2.1.1. Tanzimat Dönemi Öncesi Belediyecilik.....	31
2.1.2. Tanzimat Dönemi ve Sonrası Türk Belediyeciliği	36
2.1.2.1. İstanbul Şehremaneti	38
2.1.2.2. Altıncı Daire-i Belediye	44

2.1.2.3. I.Meşrutiyet Dönemi Belediyecilik Gelişmeleri.....	48
2.1.2.4. II.Meşrutiyet Dönemi Belediyecilik Gelişmeleri.....	51
2.2. CUMHURİYET DÖNEMİ BELEDİYECİLİK	54
2.2.1. 1923-1930 Dönemi Belediyecilik Gelişmeleri	55
2.2.2. 1930-1945 Dönemi Belediyecilik Gelişmeleri	58
2.2.3. 1945-1960 Dönemi Belediyecilik Gelişmeleri	62
2.2.4. 1960-1980 Dönemi Belediyecilik Gelişmeleri.....	64
2.2.4.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Belediyeler (1963-1967).....	66
2.2.4.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Belediyeler (1968-1972).....	66
2.2.4.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında Belediyeler (1973-1977)	67
2.2.4.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında Belediyeler (1979-1983).....	68
2.2.4.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Belediyeler (1985-1989)	68
2.2.4.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında Belediyeler (1990-1994)	68
2.2.4.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Belediyeler (1996-2000).....	69
2.2.4.8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Belediyeler (2001-2005).....	70
2.2.4.9. Dokuzuncu Kalkınma Planında Belediyeler (2007-2013).....	71
2.2.5. 1980 Sonrasında Belediyecilik Gelişmeleri	71
2.2.6. Sosyal Belediyecilik	76
2.2.7. E-Belediyecilik	77
2.2.8. 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun Getirdiği Temel Yenilikler	78
BÖLÜM 3 : TOKAT İL MERKEZİNDE HALKIN BELEDİYE HİZMETLERİNE YÖNELİK MEMNUNİYET ALGISI İLE İLGİLİ ALAN ÇALIŞMASI.....	83
3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZLER	83
3.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI	84
3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	84
3.4. ARAŞTIRMA BULGULARI	86
3.4.1. Anket Katılımcılarının Demografik Özellikleri	86
3.4.2. Anket Sorularının Frekans Dağılımı	88
3.4.3. Araştırmanın Hipotezlerini Test Etmeye Yönelik Analizler	113
SONUÇ VE TARTIŞMA	123
ÖNERİLER.....	130

KAYNAKLAR.....	132
EKLER	141
ÖZGEÇMİŞ	144

TABLOLAR

Tablo 1: Türkiye Belediyecilik Sistemi Şeması	14
Tablo 2: Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri.....	86
Tablo 3: Yeşil alan, park, bahçe, ağaçlandırma gibi çevre düzenlemelerinin artırılması ve korunmasından	88
Tablo 4: Caddeler, sokaklar, parklar gibi halka açık alanların genel temizliğinden	88
Tablo 5: Kanalizasyon - foseptik gibi altyapı hizmetlerinden	89
Tablo 6: Katı atık ve çöp toplama hizmetlerinden.....	89
Tablo 7: Atık su arıtma hizmetinden	90
Tablo 8: Yol yapım ve bakım hizmetlerinden	91
Tablo 9: Cadde ve sokakların aydınlatılması hizmetinden	91
Tablo 10: Şehirlerarası ulaşım (otogar) hizmetinden	92
Tablo 11: Şehirdeki otopark olanaklarından.....	92
Tablo 12: Trafik ve sinyalizasyon hizmetlerinden	93
Tablo 13: Şehir içi ulaşım (dolmuş, minibüs) hizmetlerinden.....	94
Tablo 14: Açık ve kapalı pazar yerinden	94
Tablo 15: Zabıta denetim faaliyetlerinden (işyerleri, imalathane, fiyat kontrolü vb.).....	95
Tablo 16: Dere ve ırmak yataklarının ıslahı konusunda yapılan çalışmalardan	96
Tablo 17: İçme ve kullanma suyunun kalitesi/ıslahı/temizliğinden	96
Tablo 18: Sosyal hizmet, yardım-meslek ve beceri kazandırma hizmetlerinden	97
Tablo 19: Halkın eğlence, alış-veriş ve dinlenme ihtiyaçlarının karşılanması için yapılan hizmetlerden (Kanal Tokat Projesi ve çevresinin düzenlenmesi vb.).....	98
Tablo 20: Belediye çalışanlarının sizin ihtiyaç/sorunlarınızı anlaması ve işe olan ilgilerinden	98
Tablo 21: Şehir içindeki yolların genel kalitesinden	99
Tablo 22: Tokat Belediyesi'nin genel imajından.....	100
Tablo 23: Tokat Belediyesi'nin sunduğu tüm hizmetlerden genel olarak	100
Tablo 24: Tokat'ın ve oturduğunuz yerin çözülmesi gereken en önemli sorunu nedir?	101
Tablo 25: Tokat'ın ve oturduğunuz yerin çözülmesi gereken ikinci en önemli sorunu nedir?	102
Tablo 26: Tokat'ın ve oturduğunuz yerin çözülmesi gereken üçüncü en önemli sorunu nedir?	103
Tablo 27: Otopark Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Cinsiyet Çapraz Tablolaması	104
Tablo 28: Otopark Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan En Uzun Yaşanılan Yerleşim Yeri Çapraz Tablolaması	104
Tablo 29: Otopark Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Tokat'ta İkamet Süresi Çapraz Tablolaması	105

Tablo 30: Yoksulluk/İşsizlik/İstihdam Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Cinsiyet Çapraz Tablolaması	105
Tablo 31: Yoksulluk/İşsizlik/İstihdam Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Yaş Çapraz Tablolaması	106
Tablo 32: Yoksulluk/İşsizlik/İstihdam Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Tokat'ta İkamet Etme Süresi Çapraz Tablolaması.....	106
Tablo 33: Trafik Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan En Uzun Yaşanılan Yerleşim Yeri Çapraz Tablolaması	107
Tablo 34: Trafik Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Cinsiyet Çapraz Tablolaması	107
Tablo 35: Trafik Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Gelir Durumu Çapraz Tablolaması	108
Tablo 36: İçme Suyu Temizliği ve Islahı İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan En Uzun Yaşanılan Yerleşim Yeri Çapraz Tablolaması	108
Tablo 37: İçme Suyu Temizliği ve Islahı İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Tokat'ta İkamet Süresi Çapraz Tablolaması	109
Tablo 38: İçme Suyu Temizliği ve Islahı İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Yaş Çapraz Tablolaması	109
Tablo 39: Altyapı/Kanalizasyon Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Tokat'ta İkamet Etme Süresi Çapraz Tablolaması	110
Tablo 40: Altyapı/Kanalizasyon Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan En Uzun Yaşanılan Yer Çapraz Tablolaması	110
Tablo 41: Sosyal Alan/Sosyal Faaliyetler Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Yaş Çapraz Tablolaması	111
Tablo 42: Sosyal Alan/Sosyal Faaliyetler Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Eğitim Düzeyi Çapraz Tablolaması	111
Tablo 43: Sosyal Alan/Sosyal Faaliyetler Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Gelir Durumu Çapraz Tablolaması	112
Tablo 44: Sosyal Alan/Sosyal Faaliyetler Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Çalışılan Sektör Çapraz Tablolaması	112
Tablo 45: Güvenilirlik Analizi İçin Cronbach's Alpha Katsayısı	113
Tablo 46: Normal Dağılım Testi Tablosu.....	114
Tablo 47: Belediye Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet Algısı/Cinsiyet	115
Tablo 48: Belediye Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet Algısı/Medeni Durum	115
Tablo 49: Belediye Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet Algısı/Memleket	116
Tablo 50: Belediye Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet Algısı/Yaş Grupları	117
Tablo 51: Belediye Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet Algısı/Yıl.....	118
Tablo 52: Belediye Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet Algısı/Yerleşim Yeri	118
Tablo 53: Belediye Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet Algısı/Aylık Gelir	120
Tablo 54: Belediye Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet Algısı/Çalışılan Sektör	121
Tablo 55: Araştırma Hipotezlerine İlişkin Özet Sunum	122

KISALTMALAR

AB.....	: Avrupa Birliği
Bkz.....	: Bakınız
DPT.....	: Devlet Planlama Teşkilatı
Ed.....	: Editör
KHK.....	: Kanun Hükmünde Kararname
OHAL.....	: Olağanüstü Hal
pp.....	: Sayfa sayısı
ss.....	: Sayfa sayısı
TBB.....	: Türkiye Belediyeler Birliği
TDK.....	: Türk Dil Kurumu
TBİS.....	: Tokat Belediyesi İnternet Sitesi
TODAİE.....	: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü
TOKMEK.....	: Tokat Meslek Edindirme ve Girişimcilik Projesi
TÜİK.....	: Türkiye İstatistik Kurumu
vb.....	: Ve benzeri
vd.....	: Ve diđerleri

GİRİŞ

Bazı olayların döngüsel olarak tekrar tekrar görülmesi “tarih tekerrüden ibarettir” sözüyle açıklanmaktadır. Bu yalnızca Türkiye’de kullanılan bir ifade değildir, İngilizce “history repeats itself” (tarih kendini tekrarlar) sözü de dünya genelinde aynı durumu ifade etmek için kullanılır. İçine birçok değişkenin girdiği tarih denkleminde, belirli yolların belirli sonuçlar vermesi bize esasen güzel bir fırsat da vermektedir: Tarihi, bir doğrulama ve test etme aracı olarak kullanabilme fırsatı. Belediyecilik tarihimizdeki kayda değer olayları ve sonuçlarını denkleme katarak doğruya en yakın çıkarımları ve yorumları yapma amacı, bu çalışmada tarihsel sürecin başından itibaren incelenmesini ve önemli noktaların belirlenmesini mecburi kılmıştır. Temel çıkış noktası ve mantığını belirttiğimiz bu çalışmanın kendi içinde en önemli özelliği belki de şu tespit üzerine yapılmış olmasıdır: Nasıl ki canlılar olumlu ya da olumsuz özellikleri genler yoluyla aktarırsa, devlet geleneğinde de hem olumlu hem de olumsuz bazı özellikler “genetik” denilebilecek şekilde aktarılmakta ve bazen hem kanıksanmış hem de taşlaşmış sorunların aşılması, bir ağacın köklerinden sökülmesi kadar zor olabilmektedir. Belediyecilik tarihimiz bize, bugün yaşanan en temel sorunların en başta nasıl ortaya çıktığını ve nasıl aşılması zor problemler haline geldiklerini anlatmaktadır. Denilebilir ki bu süreçten gereken çıkarımların yapılması, etkin çözümlerin üretilebilmesini daha da kolaylaştıracaktır.

Belediyecilik hizmetleri ve halkın bu hizmetlere bakış açısını değerlendirmek amacıyla yapılan bu çalışmada hedeflenen şey yalnızca bir alan çalışmasıyla veriler elde etmekten çok, belediye işleyişiyle ilgili eksik ve sorunlu görünen yerleri hem tarih hem de vatandaşın süzgecinden geçirerek ortaya koymak ve yorumlamak olmuştur. Bu bağlamda birinci bölümde belediyeler ile ilgili güncel kanunsal altyapı işlenmiş, önemli tanımlar aktarılmış ve günümüz belediyelerinin teşkilat yapısı ortaya konmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde Osmanlı ve Türkiye’de belediyecilik gelişmeleri Tanzimat Dönemi öncesinden başlatılarak incelenmiştir.

İkinci bölüm çalışmanın teorik kısmının ağırlık noktasını oluşturmaktadır. Burada Türk devlet geleneğinde modern belediyecilik öncesi, yerel hizmetlerin sunumlarında takip edilen yollar ve bu yolların nasıl işler halde tutulduğu o devrin

detaylıca araştırıldığı önemli eserlerden faydalanılarak ortaya konmaya çalışılmıştır. Burada İlber Ortaylı'nın Tanzimat Dönemi ve öncesinde var olan yerel yönetimleri incelediği eserleri çalışmaya ana kaynak teşkil etmiştir. Ayrıca Osman Nuri Ergin'in belediyeçilik gelişmeleri ile ilgili eserlerinin derlenerek günümüz Türkçesi ile yayınlanmış olması yine bu dönemler ile ilgili önemli bilgilere kolaylıkla ulaşıp aktarılmasını mümkün kılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Tokat il merkezinde yapılan anket çalışmasının sonuçları incelenmiş ve aktarılmıştır. Özetle değinmek gerekirse, 1-10 Nisan 2019 tarihleri arası 386 katılımcıdan toplanılan veriler ışığında çalışmanın ana hipotezi olan *“Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık gösterir”* hipotezi, dokuz adet demografik farklılık açısından yine dokuz adet alt hipoteze bölünerek ayrı ayrı incelenmiş ve sonuç olarak ana hipotez kısmen kabul edilmiştir. Ayrıca ölçeğin 22. sorusunda Tokat il merkezinin önemli sorunları katılımcılara sorulmuş, çıkan sonuçlara göre en önemli altı sorun SPSS programı Crosstabs (Çapraz Tablolama) yöntemi kullanılarak incelenmiştir ve bu şekilde ana inceleme dışında önemli sorunlarla ilgili memnuniyet ve memnuniyetsizlik ifade eden kesimler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu şekilde çalışmanın, Tokat Belediyesi'ne de sorunlarla ilgili daha detaylı bilgi verebileceği düşünülmüştür.

Literatürde Tokat ili baz alınarak tez ve makale olacak şekilde yazılmış kıymetli eserler bulunmaktadır fakat Tokat gibi oldukça köklü bir yerleşim yeri için, özellikle tez olarak, yeterli denilebilecek sayıda çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu çalışmanın var olan diğerlerinden farkı ise merkezine belediyeçiliğin tarihsel gelişim sürecini koymuş olmasıdır. Çalışmanın sonuç bölümünde, tüm çalışma süresince elde edilen bilgiler vatandaşın belediye hizmetleriyle ilgili fikirleri ışığında tartışılmış ve birtakım çözüm önerileri sunulmuştur.

BÖLÜM 1: TÜRKİYE'DE BELEDİYECİLİK

Çalışmanın kavramsal çerçevesinin oluşturulduğu bu bölümde önce yerel yönetim ile ilgili genel bilgiler aktarılmış ve yerel yönetim birimlerinden biri olan belediyenin literatürdeki tanımlarının yanı sıra belediye yapısı, görev ve sorumlulukları, yetki ve imtiyazları hakkında bilgiler verilmiştir. Bölümün son başlığında ise tez çalışmasında özel olarak konu edinilen Tokat ili hakkında kısaca bilgi aktarılmıştır.

1.1. BELEDİYE KAVRAMI

Türkiye'ye nazaran daha köklü bir belediyeçilik geçmişi olan batılı ülkelerde belediye kavramının geçmişini özetle vermek gerekirse; Antik Yunan'da "cite" ve Roma'da "municipe" adlarıyla var olmuş şehirlerin yönetimleri bugünkü belediyeçilik anlayışının temelini oluşturmaktadır. "Municipe" terimi bugün İngilizce'de "municipality" olarak kullanılmaktadır. Ortaçağ süresince Avrupa'da belediyeçiliğin göze çarpar bir gelişme gösterdiği söylenemez. Esas dönüşüm 18. yüzyılın sonlarına doğru hem Fransız Devrimi hem de Sanayi Devrimi ile başlamıştır. Bu büyük toplumsal olaylar neticesinde Avrupa toplumu geleneksel/tarım toplumundan sanayi/modern toplumuna dönüşmüş ve özellikle bu dönemde kentlerin sanayi merkezleri haline gelmesiyle kentler kırsaldan büyük göç almıştır. Bu göçler neticesinde çarpık kentleşme, yetersiz alt yapı ve hava kirliliği gibi sorunlar da ortaya çıkmış ve bu durum çıkan sorunların çözümlerini arama çabalarıyla birlikte Avrupa belediyeçiliğine derin şekilde tesir ederek yerel yönetimlere yeni anlamlar getirmiştir (Uyar, 2004:31). Uyar'ın bu belediyeçilik ve yerel yönetim kavram açıklamasına bir parantez açmak ve önemli bir noktayı belirtmek uygun olacaktır. Ortaylı'ya göre (1985:9) eski Yunan-Roma şehirlerini ve ortaçağ islam ülkelerindeki veya Bizans'taki belediye yönetimlerini modern yerel yönetim anlayışının başlangıcı olarak görmek pek doğru sayılmamalıdır. İlk başarılı şehir yönetim örnekleri bu devirlerde birçok yerde görülmüş olsa da ve hatta Yunan-Roma şehir demokrasileri günümüz siyasal kültürünün başlangıcı olarak düşünülse de buralardaki şehir yönetimleri modern yerel yönetimlerle pek ilgili değildir. Modern yerel yönetim ancak modern merkezi devletin güçlenen erki karşısında söz konusudur. Gerçekte 12. yüzyıl Avrupa'sında başlayan ve günümüze kadar gelen bu

süreçte bir bölge veya şehrin mali-idari çerçevede özerklik elde ederek güçlenmesi ile çağdaş yerel yönetim ve belediyeçilik şekillenmiştir.

Belediye kavramının doğuşuyla ilgili olarak, Arapça'da "kent" anlamına gelen "belde" sözcüğünden türemiş olan belediye terimi, her ne kadar esas anlamında kent demekse de Türkçe'de ve Türkiye'deki uygulamada bir yerel yönetim birimini ifade etmek amacıyla kullanılır (Keleş, 2012:254). Bu bağlamda her kent bir belediye olmakla birlikte her belediye bir kent ifade etmemektedir.

Yerel halkın ihtiyaçlarını yakından takip edip en hızlı ve etkili şekilde karşılamak için belediye tüzel kişiliği altında bir yönetim biriminin var olması zorunludur (Demir, 2017:5). Halkın yaşamını sürdürdüğü, etkilediği ve etkilendiği sosyal, ekonomik ve teknik yapı yerel yönetim kuruluşlarının faaliyet mecralarının genişlemesine neden olmuştur (Ay, 2009:3). Nihayetinde devletin ve merkezi yönetim yapılanmasının ülkenin tüm sınırlarını kapsayacak şekilde geniş bir görev ve sorumluluk alanı vardır. Bütün bu yönetim yükünün merkezi idareye bırakılması hem halka hizmet ulaştırmada gecikmelere ve zaafiyetlere neden olacak hem de yerel özellikteki birçok hizmetin merkezce yürütülmesi, ihtiyaç ve yapılan hizmet arasında uyumsuzluklara neden olarak sorunlara sebep olabilecektir (Gülşin, 2008:8). Bu sebeple yerel yönetimler bir ülke ve o ülkede yaşayan halk için önem arz etmektedir. Buna ilave olarak yerel yönetimler üniter yahut federal yapısına bakılmaksızın bir ülkenin kamu yönetiminde önemli bir yer tutar. Türkiye'de il özel idaresi, belediyeler ve köyler olarak üçlü bir yapısı bulunmaktadır (Akyıldız, 2012:4418). Bu çalışmanın konusu olan belediyeler ise, yerel yönetim organları içerisinde ilk akla gelen ve halka en yakın olanlardır. Buna ilave olarak merkezi idarenin hiyerarşisinde olmaması yerel yönetimleri merkezi yönetime göre daha etkin ve demokratik bir görünüme büründürmüştür (Erençin, 2004:1; Çelik, 2013:18). Merkezin yerel yönetimlere tanıdığı hak, verdiği yetkiler ve yüklediği görevlere bakıldığında da bütün bunların yereldeki halkın refah, sağlık ve esenliğini hedeflediği görülmektedir (Tortop, 1996:125). Özetlemek gerekirse, merkezi otoritenin, kamu hizmetlerinin sunumunu yerele devretmesi hem yukarıda belirtildiği gibi hizmetlerin etkinliğini hem de kurumların demokratik yönetime yatkınlığını artırmakta, insanların özgürleştirilmesine ve demokrasinin gelişimine katkı sağlamaktadır (Görmez, 2000:81; 1997:62).

Türkiye’de 1930’da kabul edilen 1580 sayılı Belediye Kanunu’na göre nüfusu 2000’i geçen yerleşim birimlerinde gerekli prosedür yerine getirildikten sonra belediye kurulması mümkündür ayrıca il ve ilçe merkezlerinde nüfusa bakılmaksızın belediye teşkilatı kurulması da zorunluydu. (Tortop, 1984:95) 2005’te yürürlüğe giren ve halen yürürlükte olan 5393 sayılı Belediye Kanunu ile beraber ancak nüfusu 5000’i geçen yerleşim yerlerinin belediye olabilmelerine imkan tanınmıştır. Özellikle Cumhuriyet Dönemi’nde belediyeleşme hızı gittikçe artmıştır. Siyasiler yeni belediyeler kurulmasına genellikle sıcak bakmış ve neticede ülkede çokça küçük ve güçsüz belediye ortaya çıkmıştır (Keleş, 2012:254). Nüfusu 10 bini dahi bulmayan yani diğer ölçütlere göre kent sayılmayacak belediyelerin tüm belediyeler içindeki oranı %51 civarındadır. Nüfusu 5000’den az olanların toplama oranıysa %38,77 dolayındadır (TÜİK, 2018).

1.1.1. Belediye Tanımları

Bu başlık altında yazındaki belediye tanımlarından öncelikli olarak şuan yürürlükte olan 5393 sayılı kanunda geçen tanımı vermek gerekirse: Belediyeler “Beldenin ve belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi”dir (5393 Sayılı Belediye Kanunu).

Her ne kadar büyükşehir, il ve kasabalar için dünya çapında genel geçer bir tanım yapmak mümkün olmasa da (Sobocinski, 2009:351) Türkiye’de bu yerel yönetim unsurlarının tümünde belediye teşkilatları mevcuttur. Bu belediye tüzel kişilikleri arasında hukuki ve idari olarak ve icra ettikleri kamu görevleri açısından bir farklılık bulunmamaktadır (Yıldırım, 1997). Yerel yönetimin önemli unsurlarından olan belediye farklı ülkelerde farklı uygulamalara sahip olmakla birlikte Türkiye özelinde karar organları halk tarafından seçilen, görev ve yetki alanı belde sınırları içerisiyle sınırlı olan kamu tüzel kişilikleridir (Çukurçayır, 2009:96).

Gelişmiş ülkelerde oldukça köklü bir geçmişe sahip olan ve Osmanlı’da Tanzimat Dönemi’nden sonra ortaya çıkan belediye teşkilatları genel olarak yerel ortak ihtiyaçların karşılanması düşünülerek kurulan mahalli idare birimleridir (Ulusoy ve Akdemir, 2010:215).

Türkiye’de 1982 Anayasası’nın 127. maddesinde belirtildiği gibi köy idareleri, il özel idareleri ve belediyeler halkın yerel ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş olan yerel yönetim organlarıdır (Ünal, 2013:2).

Birçok konuda istatistik toplamakla birlikte belediyelerle ilgili bugün birçok veriyi güncel olarak elde etmemizi sağlayan TÜİK, belediyeyi “bir beldede oturanların yerel nitelikteki ortak ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hizmetleri veren ve üyeleri halk tarafından seçilen kamu kuruluşlarına belediye denir.” olarak tanımlamaktadır (TÜİK, 2006).

Seçimle iş başına gelen ve yerel nitelikli kamu hizmetlerini yürütmekle görevli ve yetkili olan aynı zamanda merkezin belirli ölçüde denetimi ve etkisi altında bulunan kuruluşlara yerel yönetim organları denirken, daha somut bir ifadeyle bunlar Türkiye özelinde belediyeler, köy ve il özel idareleridir. Farklı anlamları olan yerel yönetimler teriminin içinde geçen “yerel” sözcüğü ülkenin belirli bir yerinde ve sınırlı olduğunu tanımlarken “yönetim” sözcüğü ise içinde bulunduğu ülkenin anayasal yapısının bir parçası olduğunu belirtir (Bilgiç, 1998:25). Yerel yönetimler merkezden uzak yaşayan halkın belirli gereksinimlerini yerinden, doğrudan ve hızlı şekilde karşılayabilmek için bu toplumların gelişimine paralel olarak ortaya çıkmış yönetim birimleridir (Keleş, 2012:25).

Yıldırım’ın Türk belediyecilik ve şehircilik tarihinde önemli yeri olan Osman Nuri Ergin’e ait diğer bazı eserleri toplayıp hazırlayarak dilini sadeleştirdiği, Osman Nuri Ergin Türk Belediyecilik ve Şehircilik Tarihi Üstüne Seçmeler adlı eserde belediye tanımını “müşterek menfaat ve karşılıklı ihtiyaçlar sebebiyle bir beldeye yerleşen halkın, beldelerine ve dolayısıyla kendilerine ait işleri; hükümetin kanunla tayin ve göstermiş olduğu hudud ve selahiyet dairesinde ve kendi seçtikleri temsilcileri vasıtasıyla yönetme ve yerine getirmelerine ‘belediye’ denir.” şeklinde vermiştir (Yıldırım, 2013:48).

Bir başka klasik tanıma göz atacak olursak, Şemsettin Sami’nin Kamus-i Türkî isimli eserinde belediye “bir şehrin umumi işleri ve sâir ihtiyaçlarına bakan idare” olarak tanımlanmıştır (Sami’den akt. Özdemir, 2016:4).

Belediye tanımlarına bir de sözlük anlamını eklemek gerekirse “İl, ilçe, kasaba, belde vb. yerleşim merkezlerinde temizlik, aydınlatma, su, toplu taşıma ve esnafın denetimi gibi kamu hizmetlerine bakan, başkanı ve üyeleri halk tarafından seçilen, tüzel kişiliği olan örgüt, şehremaneti” (TDK) denilebilir.

1.1.2. Belediye Teşkilat Yapısı

Türkiye’de belediye teşkilatının ana yapısı 5393 sayılı Belediye Kanunu’na göre; belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanı olmak üzere üç bölümden oluşur.

1.1.2.1. Belediye Meclisi

Belediyelerin genel karar organı olan belediye meclisi “2972 sayılı Mahalli İdareler ve Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun”da belirtildiği usul ve esaslara göre seçilerek görev alan üyelerden meydana gelmektedir (Ökmen ve Özer, 2013:36). 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun 17. maddesine göre “Belediye meclisi, belediyenin karar organıdır ve ilgili kanunda gösterilen esas ve usûllere göre seçilmiş üyelerden oluşur.” Yerel halk tarafından beş yıllık bir süre için seçilen belediye meclisi üyelerinin sayısı, belediyenin nüfusuna göre 9 ila 55 kişiden oluşmaktadır (Erdem, 2011:104). Türkiye’de belediye meclisi ilk kez 1963 seçimlerinde nispi temsil uygulanarak oluşturulmuştur. Daha evvelki seçimlerde çoğunluk usulü uygulanmaktaydı. Demokrasinin gelişmesi, farklı parti ve görüşlerdeki insanların bir arada çalışması geleneğinin oturtulabilmesi açısından nispi temsil usulüne geçilmesi isabetli bir karardır denilebilir (Gözübüyük, 1967:39).

Belediye meclisine ait görev ve yetkiler ilgili kanununun 18. maddesinde şu şekilde belirtilmiştir:

a) Stratejik plân ile yatırım ve çalışma programlarını, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve kabul etmek.

b) Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.

c) Belediyenin imar plânlarını görüşmek ve onaylamak, büyükşehir ve il belediyelerinde il çevre düzeni plânını kabul etmek. (Ek cümle: 1/7/2006-5538/29 md.) Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyelerinde il çevre düzeni planı ilgili Büyükşehir Belediyeleri tarafından yaptırılır ve doğrudan Belediye Meclisi tarafından onaylanır.

d) Borçlanmaya karar vermek.

e) Taşınmaz mal alımına, satımına, takasına, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın kamu hizmetinde ihtiyaç duyulmaması hâlinde tahsisin kaldırılmasına; üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi otuz yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesisine karar vermek.

f) Kanunlarda vergi, resim, harç ve katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı hizmetler için uygulanacak ücret tarifelerini belirlemek.

g) Şartlı bağışları kabul etmek.

h) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beş bin YTL'den fazla dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarını sulh ile tasfiyeye, kabul ve feragate karar vermek.

i) Bütçe içi işletme ile 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na tâbi ortaklıklar kurulmasına veya bu ortaklıklardan ayrılmaya, sermaye artışına ve gayrimenkul yatırım ortaklığı kurulmasına karar vermek.

j) Belediye adına imtiyaz verilmesine ve belediye yaptırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına; belediyeye ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek.

k) Meclis başkanlık divanını ve encümen üyeleri ile ihtisas komisyonları üyelerini seçmek.

l) Norm kadro çerçevesinde belediyenin ve bağlı kuruluşlarının kadroları ihdas, iptal ve değiştirilmesine karar vermek.

m) Belediye tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek.

n) Meydan, cadde, sokak, park, tesis ve benzerlerine ad vermek; mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesine karar vermek; beldeyi tanıtıcı amblem, flama ve benzerlerini kabul etmek.

o) Diğer mahallî idarelerle birlik kurulmasına, kurulmuş birliklere katılmaya veya ayrılmaya karar vermek.

p) Yurt içindeki ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın izniyle yurt dışındaki belediyeler ve mahallî idare birlikleriyle karşılıklı iş birliği yapılmasına; kardeş kent ilişkileri kurulmasına; ekonomik ve sosyal ilişkileri geliştirmek amacıyla kültür, sanat ve spor gibi alanlarda faaliyet ve projeler gerçekleştirilmesine; bu çerçevede arsa, bina ve benzeri tesisleri yapma, yaptırma, kiralama veya tahsis etmeye karar vermek.

r) Fahrî hemşehrilik payesi ve beratı vermek.

s) Belediye başkanıyla encümen arasındaki anlaşmazlıkları karara bağlamak.

t) Mücavir alanlara belediye hizmetlerinin götürülmesine karar vermek.

u) İmar plânlarına uygun şekilde hazırlanmış belediye imar programlarını görüşerek kabul etmek.

1.1.2.2. Belediye Encümeni

Belediye encümeni, belediyenin danışma ve aynı zamanda icra organıdır (Erdem, 2011:111). 1580 sayılı Kanun'da karar organı olarak düşünülmüş olan belediye encümeni, 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunu'yla birlikte idari bir organ olarak şekillendirilmiş ve uzmanlık niteliği kuvvetlendirilmiştir (Parlak ve Ökmen, 2016:293). Belediye encümeni üyeleri, belediye meclis üyelerinin kendi aralarından seçtikleri üyeler ve daire başkanlarından oluşmaktadır (Ay, 2009:11).

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 33. maddesine göre belediye encümeni belediye başkanının başkanlığında;

a) İl belediyelerinde ve nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği üç üye, malî hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği iki üye olmak üzere yedi kişiden,

b) Diğer belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği iki üye, malî hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği bir üye olmak üzere beş kişiden oluşur.

Belediye başkanının katılmadığı toplantılarda, belediye başkanının görevlendireceği başkan yardımcısı veya encümen üyesi, encümene başkanlık eder.

Encümen toplantılarına gündemdeki konularla ilgili olarak ilgili birim amirleri, belediye başkanı tarafından oy hakkı olmaksızın görüşleri alınmak üzere çağırılabilir.

Belediye encümenine ait görev ve yetkiler 5393 sayılı Kanun'un 34. maddesinde şu şekilde belirtilmiştir:

a) Stratejik plân ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip belediye meclisine görüş bildirmek.

b) Yıllık çalışma programına alınan işlerle ilgili kamulaştırma kararlarını almak ve uygulamak.

c) Öngörülmeleyen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek.

d) Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.

e) Kanunlarda öngörülen cezaları vermek.

f) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarının anlaşma ile tasfiyesine karar vermek.

g) Taşınmaz mal satımına, trampasına ve tahsisine ilişkin meclis kararlarını uygulamak; süresi üç yılı geçmemek üzere kiralanmasına karar vermek.

- h) Umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek.
- i) Diğer kanunlarda belediye encümenine verilen görevleri yerine getirmek.

1.1.2.3. Belediye Başkanı

Belediye başkanı, belediye yönetiminin başı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisi konumundadır. Başkan, belediye sınırları içinde yaşayan seçmenler tarafından çoğunluk esasına göre olarak tek dereceli olarak beş yıl için seçilir (Ulusoy ve Akdemir, 2010:233). İlgili kanunun 37. maddesi gereğince belediye başkanları, görev süreleri boyunca siyasi partilerin idari ve denetim kademelerinde görev yapamaz; profesyonel spor kulüplerinde başkanlık yapamaz ve bu kulüplerin yönetimlerine giremez.

Bir kişinin belediye başkanı seçilebilmesi için, 2972 sayılı “Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimine İlişkin Kanun”a göre belediye meclis üyeliğine seçilme şartlarına haiz olması gerekmektedir. 1988 sncsinde yapılan bir değişiklik neticesinde belediye başkanlığı için altı aydan beri o kentte oturma koşulu kaldırılmıştır (Keleş, 2012:284).

Belediye başkanları halkın doğrudan seçtiği ve yetki verdiği kişilerdir. Yereldeki halk her meclis ve encümen üyesini tanımayabilmektedir fakat belediye başkanı belediye organları içinde halkın en yakından tanıdığıdır ve Tekeli’ye göre (1992:54) belediye organları içerisinde seçimlerin niteliği gereği, halkın denetim baskısını hissedilen belediye başkanıdır.

1963 yılında çıkarılan ve Belediye Kanunu’nun 89. maddesini kaldıran 307 sayılı kanunla birlikte belediye başkanları halk tarafından doğrudan seçilmeye başlanmıştır. Bundan önce Belediye Kanunu’na göre iki kademeli bir seçim durumu mevcuttu. Belediye meclisi kendi üyeleri içinden yahut dışarıdan birini başkan seçebiliyordu. Düzenlemeyle birlikte doğrudan hemşehrileri tarafından seçilen başkan, belediye meclisi karşısında nispeten güçlü bir konuma da gelmiştir (Gözübüyük, 1967:53,54).

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 38. maddesinde belediye başkanı için tanımlanmış görev ve yetkiler şöyledir:

a) Belediye teşkilâtının en üst amiri olarak belediye teşkilâtını sevk ve idare etmek, belediyenin hak ve menfaatlerini korumak.

b) Belediyeyi stratejik plâna uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejisini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.

c) Belediyeyi Devlet dairelerinde ve törenlerde, davacı veya davalı olarak da yargı yerlerinde temsil etmek veya vekil tayin etmek.

d) Meclise ve encümene başkanlık etmek.

e) Belediyenin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek.

f) Belediyenin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek.

g) Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak.

h) Meclis ve encümen kararlarını uygulamak.

i) Bütçeyi uygulamak, bütçede meclis ve encümenin yetkisi dışındaki aktarmalara onay vermek.

j) Belediye personelini atamak.

k) Belediye ve bağlı kuruluşları ile işletmelerini denetlemek.

l) Şartsız bağışları kabul etmek.

m) Belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak.

n) Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, engellilere yönelik hizmetleri yürütmek ve engelliler merkezini oluşturmak.

o) Temsil ve ağırlama giderleri için ayrılan ödeneği kullanmak.

p) Kanunlarla belediyeye verilen ve belediye meclisi veya belediye encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.

1.1.3. Belediyelerin Sınıflandırılması

Osmanlı döneminden miras kalan belediyeçilik kültürü, Türkiye Cumhuriyeti döneminde batılı tarzda bir dönüşümle daha modern bir görünüme bürünmüştür. Çalışmanın ikinci bölümünde tarihsel süreç işlenirken daha detaylı girilecek olan bu konuya, bu başlık altında günümüz belediyelerinin sınıflandırılması, bu belediyeleri düzenleyen belediye kanunlarının belirtilmesi ve güncel Türkiye belediyeçiliği şeması ile değinilmiştir.

03.04.1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu 03.07.2005 yılına kadar yürürlükte kalmış ve bu tarihte 5393 sayılı Belediye Kanunu resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Cumhuriyetin ilk dönemlerinden itibaren kullanılan bu yasada geçen zaman zarfında önemli değişiklikler de yapılmıştır (Parlak ve Ökmen: 2016:271). Örnek vermek gerekirse 1980'lere gelindiğinde Türkiye tarihinde bir ilk olacak şekilde 1982 Anayasası'nın 127. maddesine "Büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir" hükmü eklenmiştir (Şinik, 2012:37). Tıpkı 1580 sayılı kanun gibi organik, başka bir deyişle anayasal yetkiye dayanarak yapılan (Bakırcı, 2015:35) bir kanun olan 08.03.1984 tarihli "Büyük Kent Belediye Kararnamesi" kabul edilmiş ve 09.07.1984 tarihinde de 3030 sayılı "Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun" ile birlikte Türkiye'de yeni bir dönem başlamıştır (Memiş, 2008:173). Aradan geçen yirmi yıl sonunda eskimiş olan ve sıkça eleştirilen 3030 sayılı kanun 2004 yılına gelindiğinde diğer yerel yönetim kanunlarına uyumlu olacak şekilde değiştirilmiş ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu olarak kabul edilmiştir (Özgür ve Yavuzçehre, 2016:905).

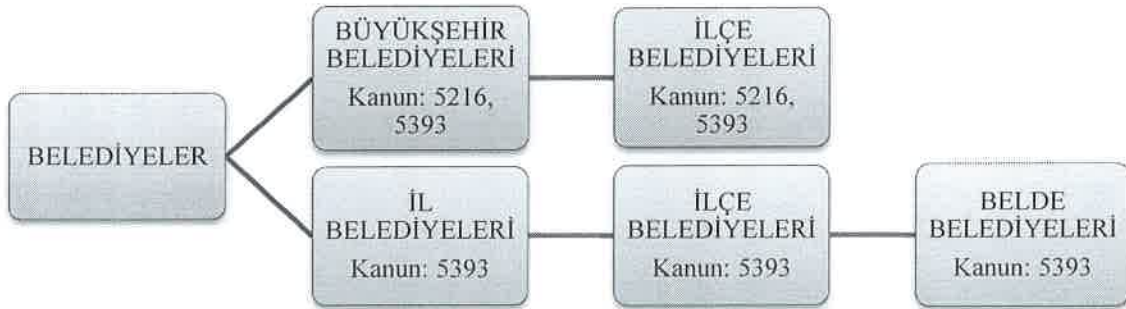
Günümüzde Türkiye'de belediyeler ana hatlarıyla ikiye ayrılmaktadır; 5393 sayılı kanuna tabi olan normal belediyeler, 5216 sayılı kanuna tabi olan büyükşehir belediyeleri. Bu iki belediye şeklinin de idare organları meclis, encümen ve başkan olacak şekilde aynıdır (Ulusoy ve Akdemir, 2010:60). Yalnızca teşkilat yapılanmasında

büyükşehir belediyelerini diğer belediyelerden farklı kılacak şekilde genel sekreterlik eklenmiştir (Kurtuluş, 2006:79).

1580 sayılı kanuna göre il ve ilçelerde belediye teşkilatı kurulması zorunluken bunların haricinde kalan yerleşimler için 5393 sayılı kanunda belediyelerin nüfusu 5000'in üzerinde olması kuralı getirilmiştir. 5216 sayılı kanun ile birlikte de nüfusu 750.000'in üzerinde olan il belediyelerinin büyükşehire dönüştürülebileceği düzenlenmiştir (Ay, 2009:14).

Türkiye'de güncel olan belediye kanunlarıyla birlikte yürürlükte olan belediye teşkilatları sistemi aşağıdaki gibidir.

Tablo 1: Türkiye Belediyecilik Sistemi Şeması

Kaynak: Türk Belediyeler Birliği, Türkiye'de Yerel Yönetimler, 2017, s: 23,24,30.

Türkiye'nin mevcut belediye sisteminin durumunu yukarıdaki tablo ışığında kısaca tekrar özetlemek ve incelemek gerekirse; büyükşehir belediyeleri ve bu kentlerdeki ilçe belediyeleri kendi aralarında iki kademeli bir belediyecilik sistemi oluşturmaktadır. 5216 sayılı kanun ve sonradan yapılan değişiklikler bu belediyelerdeki il özel idareleri ve köyleri ortadan kaldırmış, sadece aralarında vesayet ilişkisi bulunan büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyeleri yerel yönetim unsurları olarak bırakılmıştır (TBB, 2017:23).

İl, ilçe ve belde belediyeleri Tablo-1’de görüleceği gibi metropol olmayan şehirlerde ve bu şehirlerde bulunan ilçe ve kasabalardaki belediyelerdir. Bu belediyelerin aralarında büyükşehir modelinde olduğu gibi bir vesayet ilişkisi bulunmaz fakat bazı hizmetlerin yapılabilmesi için birlikler oluşturabilirler. Aynı zamanda bu belediyelerin görevleri ve sorumlulukları aynı kanunla (5393) belirlenmiştir.

1.1.4. Belediyelerin Görev ve Sorumlulukları

Belediyeler kanunlarla kendilerine tanınmış olan birçok haklara sahip olmanın yanı sıra bazı görevlere de sahiptir. Bu görevler beldenin ve o beldede yaşayan halkın refah, sağlık ve esenliğini sağlamak amacıyla belediyelere verilmiştir (Tortop, 1996:125).

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 14. maddesi uyarınca belediyelerin mahalli müşterek nitelikte olmak kaydıyla görev ve sorumlulukları şunlardır:

a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları (Bu Kanununun 75. maddesinin son fıkrası, belediyeler, il özel idareleri, bağlı kuruluşları ve bunların üyesi oldukları birlikler ile ortağı oldukları Sayıştay denetimine tabi şirketler tarafından, orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları ile devlete ait her derecedeki okul binalarının yapım, bakım ve onarımı ile tefrişinde uygulanmaz.); sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.

b) Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını yapabilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem

taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerekğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.

Belediyelerin birinci fıkranın (b) bendi uyarınca, sporu teşvik etmek amacıyla yapacakları nakdi yardım, bir önceki yıl genel bütçe vergi gelirlerinden belediyeleri için tahakkuk eden miktarın; büyükşehir belediyeleri için binde yedisini, diğer belediyeler için binde on ikisini geçemez.

Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin malî durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir.

Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşük ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır.

Belediyenin görev, sorumluluk ve yetki alanı belediye sınırlarını kapsar.

Belediye meclisinin kararı ile mücavir alanlara da belediye hizmetleri götürülebilir.

4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu hükümleri saklıdır.

Sivil hava ulaşımına açık havaalanları ile bu havaalanları bünyesinde yer alan tüm tesisler bu Kanunun kapsamı dışındadır.

1.1.5. Büyükşehir Belediyelerinin Görev ve Sorumlulukları

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 7. maddesine göre büyükşehir belediyelerinin görev ve sorumlulukları şunlardır:

a) İlçe belediyelerinin görüşlerini alarak büyükşehir belediyesinin stratejik plânını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak.

b) Çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar plânlarını, bu plânlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon plânlarını ve imar ıslah plânlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar plânının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmayan ilçe belediyelerinin uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmak veya yaptırmak.

c) Kanunlarla büyükşehir belediyesine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekteki imar plânlarını, parselasyon plânlarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak, 20.7.1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak.

d) Büyükşehir belediyesi tarafından yapılan veya işletilen alanlardaki işyerlerine büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda bulunan alanlarda işletilecek yerlere ruhsat vermek ve denetlemek.

e) Belediye Kanunu'nun 69. ve 73. maddelerindeki yetkileri kullanmak.

f) Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak; ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonunu sağlamak; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.

g) Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki mahalleleri ilçe merkezlerine bağlayan yollar, meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımı ile bu yolların temizliği ve karla mücadele çalışmalarını yürütmek; kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek.

h) Coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak.

i) Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; ağaçlandırma yapmak; gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; inşaat malzemeleri, hurda depolama alanları ve satış yerlerini, hafriyat toprağı, moloz, kum ve çakıl depolama alanlarını, odun ve kömür satış ve depolama sahalarını belirlemek, bunların taşınmasında çevre kirliliğine meydan vermeyecek tedbirler almak; büyükşehir katı atık yönetim plânını yapmak, yaptırmak; katı atıkların kaynaқта toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek, bu amaçla tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; sanayi ve tıbbî atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; deniz araçlarının atıklarını toplamak, toplatmak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak.

j) Gıda ile ilgili olanlar dâhil birinci sınıf gayrisihhî müesseseleri ruhsatlandırmak ve denetlemek, yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere laboratuvar kurmak ve işletmek.

k) Büyükşehir belediyesinin yetkili olduğu veya işlettiği alanlarda zabıta hizmetlerini yerine getirmek.

l) Yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettirmek veya ruhsat vermek.

m) Büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, amatör spor kulüplerine nakdî yardım yapmak, malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara, teknik yönetici, antrenör ve öğrencilere belediye meclis kararıyla ödül vermek.

n) Gerektiğinde mabetler ile sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak.

o) Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek.

p) Büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek, büyükşehir sınırları içindeki kara ve denizde taksi ve servis araçları dahil toplu taşıma araçlarına ruhsat vermek. Büyükşehir içindeki toplu taşıma hatlarıyla ilgili olarak; şehir merkezine olan uzaklık, nüfus ve hattı kullanan sayısı kriterleri esas alınarak tespit edilecek hatlarla ilgili toplu taşıma hizmetlerinin işlettilmesine karar vermek.

r) Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek; derelerin ıslahını yapmak; kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak.

s) Mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işlettirmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek.

t) Her çeşit toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek, imar plânında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları ruhsatlandırmak ve denetlemek.

u) İl düzeyinde yapılan plânlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemek, bu konuda mevzuatın gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek.

v) Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak.

y) Merkezi ısıtma sistemleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek.

z) Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etme ve yıkım konusunda ilçe belediyelerinin talepleri hâlinde her türlü desteği sağlamak.

Büyükşehir belediyeleri birinci fıkranın (c) bendinde belirtilen yetkilerini, imar plânlarına uygun olarak kullanmak ve ilgili belediyeye bildirmek zorundadır. Büyükşehir belediyeleri birinci fıkranın (l), (s), (t) bentlerindeki görevleri ile temizlik hizmetleri ve adres ve numaralandırmaya ilişkin görevlerini belediye meclisi kararı ile ilçe belediyelerine devredebilir, birlikte yapabilirler. Büyükşehir belediyeleri, birinci fıkranın (p) bendinin ikinci cümlesinde yer alan kriterler esas alınarak büyükşehir belediye meclisi kararıyla belirlenen yerlerdeki toplu taşıma hatlarının işletmesinin o bölgede kurulu taşıma birlik veya kooperatiflerinden temin edilmesine karar verebilir. Bu durumda ihaleye katılacaklarda ve kullanılacak taşıma araçlarında aranacak şartlar belediyelerce belirlenir. Taşıma birlik veya kooperatiflerine, belediye bütçelerinden toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz veya indirimli olarak yararlanacaklara ilişkin gelir desteği ödemeleri yapılabilir.

Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 7. maddesi büyükşehir belediyelerine verilen görev ve sorumlulukların ardından ilçe belediyelerine verilen görev ve yetkileri de şu şekilde belirtmiştir:

a) Kanunlarla münhasıran büyükşehir belediyesine verilen görevler ile birinci fıkrada sayılanlar dışında kalan görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.

b) Büyükşehir katı atık yönetim plânına uygun olarak, katı atıkları toplamak ve aktarma istasyonuna taşımak.

c) Sıhî işyerlerini, 2. ve 3. sınıf gayrisıhî müesseseleri, umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek.

d) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerden; 775 sayılı Gecekondu Kanunu'nda belediyelere verilen yetkileri kullanmak, otopark, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak; yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; mabetler ile sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımı ile kültür ve tabiat varlıkları ve tarihî dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yapmak.

e) Defin ile ilgili hizmetleri yürütmek.

f) Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etmek ve yıkmak.

4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu'yla Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na ve organize sanayi bölgelerine tanınan yetki ve sorumluluklar ile sivil hava ulaşımına açık havaalanları ve bu havaalanları bünyesinde yer alan tüm tesisler bu Kanunun kapsamı dışındadır.

Büyükşehir ve ilçe belediyeleri tarım ve hayvancılığı desteklemek amacıyla her türlü faaliyet ve hizmette bulunabilirler.

1.1.6. Belediyelerin Yetki ve İmtiyazları

Belediyelerin yetkileri ve imtiyazları şunlardır:

a) Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak.

b) Kanunların belediyeye verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, belediye yasakları koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek.

c) Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri ile ilgili olarak kanunlarda belirtilen izin veya ruhsatı vermek.

d) Özel kanunları gereğince belediyeye ait vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak; vergi, resim ve harç dışındaki özel hukuk hükümlerine göre tahsili gereken doğal gaz, su, atık su ve hizmet karşılığı alacakların tahsilini yapmak veya yaptırmak.

e) Müktesep haklar saklı kalmak üzere; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek; kaynak sularını işletmek veya işlettirmek.

f) Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek.

g) Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak.

h) Mahallî müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşınmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesis etmek.

i) Borç almak, bağış kabul etmek.

j) Toptancı ve perakendeci hâlleri, otobüs terminali, fuar alanı, mezbaha, ilgili mevzuata göre yat limanı ve iskele kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettirmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek.

k) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek.

l) Gayrisihhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek.

m) Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satış yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan gıda maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek.

n) Reklam panoları ve tanıtıcı tabelalar konusunda standartlar getirmek.

o) Gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; hafriyat toprağı ve moloz döküm alanlarını; sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) depolama sahalarını; inşaat malzemeleri, odun, kömür ve hurda depolama alanları ve satış yerlerini belirlemek; bu alan ve yerler ile taşımalarda çevre kirliliğı oluşmaması için gereken tedbirleri almak.

p) Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiğı bütün işleri yürütmek.

r) Belediye mücavir alan sınırları içerisinde 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu, 26/9/2011 tarihli ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve ilgili diğer mevzuata göre kuruluş izni verilen alanda tesis edilecek elektronik

haberleşme istasyonlarına kent ve yapı estetiği ile elektronik haberleşme hizmetinin gerekleri dikkate alınarak ücret karşılığında yer seçim belgesi vermek.

s) Belediye sınırları içerisinde, yapı ruhsatı veya yapı kullanma izni hangi idare tarafından verilmiş olursa olsun, hizmete sunulacak olan asansörlerin tescilini yapmak, ilgili teknik mevzuat çerçevesinde yıllık periyodik kontrollerini yapmak ya da yetkilendirilmiş muayene kuruluşları aracılığıyla yaptırmak, gerekli hâllerde asansörleri hizmet dışı bırakmak.

(s) bendi uyarınca asansörlerin yıllık periyodik kontrolünü yapacak belediyeler ile yetkilendirilmiş muayene kuruluşlarının sahip olması gereken şartlar, yıllık periyodik kontrol esasları ile yıllık periyodik kontrol ücretleri Türkiye Belediyeler Birliği, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve Türk Standardları Enstitüsü temsilcilerinin de yer alacağı bir komisyon tarafından belirlenir. Konuya ilişkin düzenlemeler, komisyon kararları doğrultusunda Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yapılır.

(r) bendine göre verilecek yer seçim belgesi karşılığında alınacak ücret Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca belirlenir. Ücreti yatırılmasına rağmen yirmi gün içerisinde verilmeyen yer seçim belgesi verilmiş sayılır. Büyükşehir sınırları içerisinde yer seçim belgesi vermeye ve ücretini almaya büyükşehir belediyeleri yetkilidir.

(l) bendinde belirtilen gayrisihhî müesseselerden birinci sınıf olanların ruhsatlandırılması ve denetlenmesi, büyükşehir ve il merkez belediyeleri dışındaki yerlerde il özel idaresi tarafından yapılır.

Belediye, (e), (f) ve (g) bentlerinde belirtilen hizmetleri Danıştayın görüşü ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığının kararıyla süresi kırk dokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebilir; toplu taşıma hizmetlerini imtiyaz veya tekel oluşturmayacak şekilde ruhsat vermek suretiyle yerine getirebileceği gibi toplu taşıma hatlarını kiraya verme veya 67. maddedeki esaslara göre hizmet satın alma yoluyla yerine getirebilir.

İl sınırları içinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000'i geçen belediyeler, meclis kararıyla; turizm, sağlık, sanayi ve ticaret yatırımlarının ve eğitim kurumlarının su, termal su, kanalizasyon, doğal gaz, yol ve aydınlatma gibi alt yapı çalışmalarını faiz almaksızın on yıla kadar geri ödemeli veya ücretsiz olarak yapabilir veya yaptırabilir, bunun karşılığında yapılan tesislere ortak olabilir; sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere Çevre ve Şehircilik Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla taşınmaz tahsis edebilir. Belediye ve bağlı idareler, meclis kararıyla mabetlere, eğitim kurumlarına, yurtlara, okul pansiyonlarına ve hastanelere indirimli bedelle ya da ücretsiz olarak içme ve kullanma suyu verebilirler.

Belediye, belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir.

Belediye mallarına karşı suç işleyenler devlet malına karşı suç işlemiş sayılır. 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 75. maddesi hükümleri belediye taşınmazları hakkında da uygulanır.

Belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez.

İcra dairesince haciz kararı alınmadan önce belediyeden borca yeter miktarda haczedilebilecek mal gösterilmesi istenir. On gün içinde yeterli mal beyan edilmemesi durumunda yapılacak haciz işlemi, alacak miktarını aşacak şekilde yapılamaz.

1.1.7. Belediyelerin Gelir ve Giderleri

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 59. maddesi ile düzenlenmiş olan belediyelerin gelirleri şunlardır:

- a) Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları.
- b) Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay.

c) Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler.

d) Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler.

e) Belediye meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler.

f) Faiz ve ceza gelirleri.

g) Bağışlar.

h) Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler.

i) Diğer gelirler.

Büyükşehir belediyelerinde büyükşehir sınırları ve mücavir alanları içinde belediyelerince tahsil edilen emlak vergisi tutarının tamamı ilgili ilçe ve ilk kademe belediyeleri tarafın alınır. Bunlardan büyükşehir veya özel idareye ayrıca pay kesilmez.

İlgili kanununun 60. maddesiyle düzenlenmiş olan belediye giderleri şunlardır:

a) Belediye binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler.

b) Belediyenin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler.

c) Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri.

d) Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler.

e) Belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerinin yürütülmesi için yapılacak giderler.

f) Belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve katıldığı birliklerle ilgili ortaklık payı ve üyelik aidatı giderleri.

g) Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler.

h) Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ile sigorta giderleri.

i) Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.

j) Dava takip ve icra giderleri.

k) Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri.

l) Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler.

m) Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve proje giderleri.

n) Sosyo-kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler.

o) Belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri.

p) Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.

r) Şartlı bağışlarla ilgili yapılacak harcamalar.

s) İmar düzenleme giderleri.

t) Her türlü proje giderleri.

1.2. TOKAT BELEDİYESİ

Çalışmanın bu başlığı altında alan çalışmasına konu edinilmiş olan Tokat il merkezi hakkında bilgi vermek uygun olacaktır.

1.2.1. Genel Bilgiler

Tokat, 1923 yılında; Erbaa, Niksar, Reşadiye ve Zile ilçeleri bağlanarak il olmuştur. 1944'te Artova ve Turhal, 1954'te Almus, 1987'de Pazar ve Yeşilyurt, 1990'da Sulusaray ve Başçiftlik ilçeleri kurulmuştur. Yüzölçümü 9.958 km² olan şehrin nüfusu 2013 verilerine göre 598.708, rakımı 640 ve merkez ilçe nüfusu ise yine 2013 verilerine göre 133.777'dir ve il merkezinin yanı sıra 11 ilçe, 64 belde ve 579 köy mevcuttur (TBİS).

1.2.2. Tokat'ın Tarihi, Coğrafi ve Ekonomik Yapısı

Tokat kurulduğu ilk günden bu yana Anadolu coğrafyasında hem doğal kaynakları hem de jeostratejik konumu nedeniyle dönem devletlerinin dikkatini çekmiştir. Bizans döneminde "Komana", "Evdoksia", "Dokia" olarak adlandırılan Tokat, İran kaynaklarında "Kah-Cun" diye geçmektedir. Selçuklular Anadolu'ya geldiğinde buraya "Dar'ün Nusret" adını vermişler, yakın dönemlerde Moğollar "Sobaru" olarak adlandırmış ve Osmanlılar zamanındaysa Tokat ismi kullanılmıştır. 1. yüzyılda doğuya sefer düzenleyen Romalıların Pontuslularla yaptığı savaflara tanık olan Tokat ilçesi Zile, Julius Caesar'ın "Veni, Vidi, Vici" (geldim, gördüm, yendim) sözünü ettiği yerdir. Bu savaflardan sonra Tokat (Komana), Niksar (Neocaesarea), Sulusaray (Sebastopolis) ve Zile (Zela) 5. yüzyıla kadar Roma eyalet şehirleri olarak kalmıştır. Daha sonra beylikler döneminde birçok Anadolu Türk beyliğine şehirlik ve başkentlik yapan Tokat, 1392'de Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlı topraklarına katılmış ve TBMM tarafından 1923 yılında il yapılmıştır (TBİS).

Tokat, Karadeniz Bölgesi'nde Orta Karadeniz bölümünün iç kısımlarında bulunmaktadır. Samsun, Sivas, Ordu, Yozgat ve Amasya illeriyle çevrili olan şehir 9.958 km²'lik yüzölçümü ile Türkiye'nin %1,3'ünü kaplamaktadır (TBİS).

Yeşilirmak'ın sağladığı sulama imkanları şehirde verimli ovalara sahip olan şehirde rakım farklılıkları birçok ayrı ürünün yetişmesine imkan tanımış ve bu da Tokat'ın tarımsal açıdan ön plana çıkan bir şehir olmasını sağlamıştır. Son yıllarda gözlemlenen sanayileşme, özellikle tekstil alanında göze çarpmakta ve merkez ilçe ile birlikte ilçelerde de tekstil fabrikaları istihdama katkı sağlamaktadır (TBİS).

BÖLÜM 2: TÜRK BELEDİYECİLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Birinci bölümde yerel yönetim ve belediye ile ilgili kavramsal çerçeve oluşturulmaya çalışılmış, yazındaki tanımlamalar verilmiş ve bugün Türkiye’de geçerli olan belediyeçilik sisteminin yasal zeminini oluşturan kanunlar çerçevesinde belediyelerin yapısına değinilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde Türk belediyeçiliğinin tarihsel gelişimi öncelikli olarak Osmanlı Devleti’nde Tanzimat Dönemi öncesi ve sonrası gelişmeler ışığında incelenmiştir. Modern belediyeçilikle ilgili ilk motifleri gözlemlediğimiz bu dönem irdelendikten sonra Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kuruluşundan itibaren Türk belediyeçiliğinin günümüze kadar olan gelişimi ve yıllar içinde ihtiyaçlara göre dönüşümü araştırılmıştır.

Türk belediyeçilik tarihi incelenirken genel olarak Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet sonrası ayrımı yapılmaktadır. Osmanlı Dönemi Tanzimat’tan önce ve sonra Meşrutiyet dönemleri olarak ayrılırken Cumhuriyet dönemi ise genellikle 1923-30, 1930-45, 1945-60, 1960-80 ve 1980’den sonraki dönem olarak incelenmektedir (Ay, 2009:21-22). Çalışmanın ikinci bölümünün yol haritası da bu ana hatlara uygun olarak çizilmiştir.

2.1. OSMANLI DÖNEMİ BELEDİYECİLİK

Osmanlı İmparatorluğu’nda belediyeçilik uygulamalarına ilk olarak Tanzimat Dönemi ile birlikte 19. yüzyılda rastlamaktayız. Bu dönem öncesinde yerleşim yerlerinin ihtiyaçlarını ve sorunlarını gidermek için var olan uygulamaları Tanzimat öncesine dair ayrı bir başlık altında incelemek daha faydalı olacaktır. Tanzimat öncesi döneme çalışma içerisinde “klasik dönem” olarak vurgu yapılmıştır. Klasik dönem, başlangıcı ve sonu kesin belirli bir tabir olmamakla birlikte (Öz, 2005:58) 19. yüzyıla kadar olan yerleşim yerlerinin idare şeklini belirtmektedir.

2.1.1. Tanzimat Dönemi Öncesi Belediyecilik

Türk belediyeciliğinin modern örnekleri Ortaylı'ya göre (2000:7) 19. hatta 20. yüzyılın olgusudur fakat Osmanlı, şehirleri örgütleme, ortak davranış kalıpları oluşturma ve hizmet vermeyi Tanzimat'tan sonra öğrenmiş değildir ve konu incelenirken bu eski geleneğin varlığını tespit ederek ona göre yol çizmek uygun olacaktır.

Tanzimat öncesi dönem, yerel yönetimler açısından kendine özgü birtakım özellikler barındırmaktadır. Bu dönemde Osmanlı şehirlerinde belediye hizmetleri yerel halk tarafından görülmekteydi. Şehirlerin sosyal ve teknik altyapı işlerini gönüllülük esasıyla çalışan vakıflar yürütürken, şehrin genel yönetimindeyse merkezi idarece atanmış tam yetkili kadılar bulunmaktaydı (Bilgiç, 1998:37). Kadılık hem Osmanlı'da hem de tüm islam ülkelerinde çok önemli bir kurum olmuştur. Arapça'da "kaf" ve "dad" harfleri ile meydana gelen "Kaza" yargılamadan türer, yargıç demektir. Kadı görev yaptığı yerlerde yargıç, noter, vakıf müfettişi ve aynı zamanda belediye reisiydi (Ortaylı, 2007:127). Belediye reisliği görevini de yürüten kadının kaza yetkisi olması durumu Tanzimat Dönemi belediyecilik gelişmelerine kadar böyle devam etmiştir. Tanzimat sonrası kadılardan belediye işleri alındığında, belediyelerden de kaza yetkisi alınmış, adliyelere verilmiştir (Yıldırım, 2013:197).

Tanzimat öncesi klasik dönemde kadılık, şehirlerin belediye hizmetlerinin yürütülmesi konusunda en mühim müesseseydi. Yargı yetkisi yanı sıra askeri ve mülki idareyi üstlenen devlet memurlarıyla birlikte şehrin güvenliğinin sağlanması, şehirde faal olan ve hizmet veren vakıfların denetimi ve belediye hizmetlerinin görülmesinden kadılar sorumluydular. Kadının belediye görevleri, şehrin temizliğinin yapılması, ticaretin problemsiz şekilde yürütülmesi, esnafların, çarşı pazarın denetimi ve fiyatların düzenlenmesi yanı sıra şehrin imar düzeninin de gözetilmesi gibi görevler olmuştur (Seyitdanlıoğlu, 2010:2). Kadılar bu görevleri yerine getirirken kendilerine yardımcı olan görevliler, kurumlar ve toplumsal grupları kısaca belirtmek gerekirse: Subaşı, Böcekbaşı, Çöplük Subaşısı, Mimarbaşı gibi yeniçeri ocağına mensup kişiler genel güvenlik, temizlik ve imar düzeninin sağlanmasına kadar çeşitli kolluk vazifelerini yerine getirmekteydiler. Ayrıca kadıların büyük yerleşimlerin çeşitli semtlerinde

bulunan “ayak naibi” denen vekilleri kadı adına davalara ilk merci olarak bakar, esnafı teftiş ederlerdi (Ortaylı, 1974:108). Ayrıca Osmanlı’da, kadıların görev yükünü hafifletmek amacıyla yanlarında bulunan, kadının emirlerinin uygulanmasını sağlayan ve yine onların yerine çarşı pazardaki düzenin korunmasıyla görevli muhtesib ya da ihtisab ağaları, kadının emrinde çalışan büyük bir belediye zabıtası olarak görev yapmaktaydı (Barkan’dan akt. Kazıcı, 1987:42). Muhtesib, ihtisab ağaları ya da bir diğer deyişle ihtisab emini islamın ilk dönemlerinden itibaren kadılık sistemiyle birlikte var olmuş ve mülkiye, adliye, zabıta işlerinde kadıların yardımcı olan en önemli görevliler haline gelmişlerdir. Osmanlı islami gelenekten aldığı bu yönetim biçimini geliştirerek her şehre bir kadı ve muhtesib atamıştır. Muhtesibler buralarda esnaf ve zabıta işleriyle meşgul olmuş ve esnaftan “ihtisab mutafaası” adıyla vergi toplamışlardır. Gıda maddelerine narh koyma¹ ve piyasayı denetleme görevini de muhtesibler kadıların ile birlikte yürütmüştür (Büyük Larousse, C.3:1481). Kadıya bağlı olarak çarşı ve esnafı kontrol eden muhtesib ve kadı ilişkisi diğer imparatorluklarda da benzer şekilde görülmüştür. Eski Roma’da “Praefectus”, Bizans’ta “Nomark/Epark” kadıya benzerken bu Epark’a bağlı çalışan “Agoranomos” (pazar düzenini sağlayan adam) ise bizdeki ve diğer islam devletlerindeki muhtesib gibidir (Ortaylı, 2007:127,128).

Yerelde kadıların yanı sıra devlet tarafından tanınmış ve bazı önemli kamusal hizmetleri yerine getiren vakıflar, Osmanlı Devleti’nde ülkenin ekonomik ve toplumsal yaşamında oldukça önemli bir rol oynamışlardır. Örnek vermek gerekirse; eğitim, sağlık, sosyal yardımlaşma, şehircilik, belediye ve bayındırlık benzeri kamusal hizmetler vakıflarca yerine getirilmiştir (Aydın’dan akt. Şen, 2002:32). Bayındırlık ve belediye hizmetlerine örnek olarak; camiler ve mescitler, darülaceze, yol ve köprüler, hanlar ve kervansaraylar, çeşmeler ve darüşşifa gibi birçok yapı vakıfların hizmetleridir (Şahin, 2011:62).

Vakıflar konusunda ayrıca bilgi vermek yerinde olacaktır. Devletin şehirlerine özel ve sürekli bir maddi desteği, halkın da şehirlerinin ihtiyaçları için özel bir yardımı neredeyse yoktur. Belediye işleri için vergi alınmamaktaydı. Fakat kale onarımı,

¹ Narh Koymak: İhtiyaç maddeleri için değişmez fiyat belirlemek. Zorunlu malların ve üretim faktörleri fiyatlarının resmi makamlarca her yerde geçerli olacak şekilde belirlenmesi (TDK).

köprülerin bakımı, miri yapıların bakım ve onarımı için bazı kişilerden yahut gruplardan yardım isteniyordu. Binlerce insanın böyle basit bir örgütlenme ile devirlerine göre uygar bir hayatı nasıl sürdürdükleri önceden beri gelişmiş bir belediye kavramına sahip olan batılılar ve hatta bugün bizler için dahi anlaşılması zor bir fenomendir. Bu noktada müslüman, özellikle Türk toplumlarında diğer ülkelere kıyasla çok daha gelişmiş “vakıf” teşkilatları hemen göze çarpmakta ve sorunun düğümünü çözmektedir. Genel olarak yerleşim yerini ilgilendiren hemen her türlü hizmet; cami, kütüphane, okul, hastaneler, hanlar, çeşmeler vb. yapılar vakıflarca yapılmıştır (Kuban, 1968:67).

Tanzimat öncesi dönem incelenirken yerelde etkin figürlerden birisi olan imamlar ve görev yaptıkları mahallelere de değinmek faydalı olacaktır. Eski Osmanlı idaresinde mülki, beledi ve adli teşkilatın birinci kademesini mahalleler oluşturmuştur. Nahiyeler mahallelerden, kazalar da nahiyelerden sonra gelmektedir. Kazaları kadılar, nahiyeleri kadıların vekili olan naibler yönetirken mahalleleri de imamlar idare etmiştir. İmamlar dini bir görevin yanında idari işleri de yürüttükleri için her iki gücün tesiriyle halk üzerinde etkili olmuşlardır. Hükümet azınlık papazlarına verdiği yetkilerin bir kısmını da imamlara verdiği için imamlar; doğum, ölüm, evlilik, boşanma ve taşınma gibi nüfus işlerini takip ederler ve medeni hal kayıtlarını ve sicillerini tutarlar ve 1836-40 yıllarına kadar ölü gömme iznini verirlerdi. Başka bir deyişle imamlar klasik dönemde belediyelerin nüfus ve evlendirme memurluklarını ve defin işlerini yürüten memurlardı. Aynı zamanda imamlar zabıta işleriyle de meşgul olurlardı, mahalle halkı arasındaki küçük nizaları² sulh yoluyla giderme işi de imamlara verilmişti. İmamlar mahallelerde tıpkı bir sulh hakimi rolündeydiler (Yıldırım, 2013:129,131). Mahallelerdeki etkinlikleri ve ücret almadan icra ettikleri görevlere bakıldığında Ortaylı'nın belirttiği üzere (1974:109) Kadı-Naib-İmam hiyerarşisi bu dönemde açık şekilde görülmektedir. İmamların bu hiyerarşideki yerleri muhtarlık teşkilatı kurulana kadar devam etmiş ve bizzat padişah beratıyla tayin edilerek, mahallelerin mülki ve beledi amiri sayılmışlardır. Ayrıca belirtmek gerekir ki klasik dönemde üst yönetime karşı mahallelerin sorumlusu çoğunlukla imamken, tebaanın inancına göre bazı yerlerde haham ve papazlar da aynı vazifeyi yürütmüştür (Ortaylı, 1985:100).

² Niza : Anlaşmazlık, ihtilaf, çekişme (TDK).

Burada akla, imamların harici bir ücret almadan yaptıkları bu işlerin devletçe resmi olarak tanınarak yasallaştırılma nedeni ile ilgili bir soru gelebilir. Neden ayrı bir memur yerine imamlar bu iş için görevlendirilmiştir? Ergenç'e göre (1984:73) mahalle birimlerinde toplumsal merkez cami ya da mescit olmuştur. Özellikle akşam ve yatsı namazlarında mahalledeki tüm erkekler toplanır ve namaz bu şekilde kılınırdı. Mahallelinin her gün düzenli olarak camiye gitmesi imamların bu görevlerde önemli rol almasını sağlamış gibi görünüyor. Bu noktada bazı belgeleri aktarmak uygun olacaktır: Mahalleli; Hüseyin, Bali ve Abdi isimli kişileri şikayet ederken *“yatsı namazına bunların korkusundan varamaz olduk ve esbâbımızı evlerimizden kaldırıp âher yerlere emânet koduk”* diyorlar. 1599 tarihli bir başka belgede Mehmet isimli bir kişi suçlanırken isnat edilen suçlar arasında *“bir vakit namaza gelmediği”* bulunmaktadır. Birbirini tanıyan ve kefil olan kişilerin yaşadığı temel bir yönetim birimi olan mahalleler (Ergenç, 1984:73,74,78), en önemli toplumsal harçlarının dini vecibeler ve merkezinin de cami olduğu küçük yerleşim yerleridir. Böyle değerlendirildiğinde imamlara verilmiş yetkinin nedenini daha sağlıklı kavrayabilmek mümkün görünmektedir. Hemen bu noktada bir parantez açarak önemli bir tespiti vermek gerekir; Tanzimat Dönemi'ne girildiğinde yapılan yenilik ve modernleşme hareketlerinin halka açıklanması imkanı kısıtlıydı, resmi gazete niteliğinde olan Takvim-i Vekayi yalnızca 3.000 adet basılmakta ve yazılarını okumanın, dilini anlamının zorluğu nedeniyle kamuoyu oluşturma konusunda yetersiz kalmaktaydı. Bu noktada kamuoyunun esas temsilcileri camiler, tekkeler ve medreseler olmuştu. Fakat buralarda da dini söylemler kullanarak siyaset yapmak alışkanlık haline gelmiş ve yeniliklere karşı direnç merkezleri buralar olmuştu. Osmanlı'nın klasik döneminde önemli görevlerin merkezi olan camiler ve imamlar, Tanzimat ile birlikte yeniliklere karşı direnme hareketlerinin önemli odakları haline gelmişlerdi (Karal, 2012:113,114).

Genel olarak Türk yerel yönetim ve belediyeçilik geçmişi incelenirken görülmektedir ki Tanzimat öncesi klasik dönem olarak adlandırılan uzun zaman diliminde Osmanlılar islami gelenekten devşirdikleri kadılık müessesesini başarılı şekilde kullanmışlar, bu sistemin eksiklerini ise gerek yerel vakıflar gerekse kadının yanına tayin edilmiş merkez memurlarıyla kapatmaya çalışmışlardır.

Demokratik ve modern bir yerel yönetim anlayışının olmadığı, esasen evrensel olarak da pek görülmediği Tanzimat öncesi klasik dönem (Ortaylı, 2000:11) batıda daha farklı şekillenmişse de Osmanlı'da yerel hizmetleri karşılamaya, intizamı sağlayıp korumaya yönelik uygulamaların görüldüğü bir dönem olmuştur ve çağdaş belediyeçilik anlayışıyla özellikle kurumsal ve demokratik anlamda pek ortak noktası bulunmamaktadır. Merkez tarafından atanan kadı ve onun mahiyeti etrafında şekillenen bir yönetim biçimi görülmektedir.

Esasen kadıların kurumsallaşmayı temsil eden belediye yahut mahkeme binaları da yoktur. Kadı görev yerinde hangi binada ikamet ediyorsa orası belediye veya mahkeme binası olmaktadır. Kadı veya yardımcı personelinin yerel halk tarafından seçilmesi, denetlenmesi yahut idareye halkı temsilen birilerinin girmesi söz konusu olmamıştır. Ekonomik işlerde, kolluk görevlerinin yapılmasında ve mali işlemlerin yürütülmesinde kadı gerek gördüğü takdirde belde halkının ve esnaftan önde gelenlerin fikirlerine başvururdu ve yardım alırdı. Lonca temsilcileri olan esnaf kethüdalarının, şehrin ileri gelenlerinin veya gayrimüslim cemaat önderlerinin şehrin yönetimi için devamlı olarak toplanmaları ve kurullar oluşturmaları görülmemekteydi. Şu halde denilebilir ki Tanzimat Dönemi'ne kadar Osmanlı İmparatorluğu'nda şehir, eyalet idaresinden, vakıflar gibi ekonomik ve toplumsal kuruluşlardan, cemaatlerden vb. oluşumlardan söz edilebilir fakat yerel yönetim gibi bir kavram ve kurumdan hatta idareye yardım etmek amacıyla oluşturulmuş ve devamlılık arz eden yerel kurullardan söz etmek kesinlikle mümkün değildir (Ortaylı, 2000:13).

Tanzimat öncesi dönemde sağlam hukuki altyapıya dayanan, kurumsal yerel yönetimlerin olmadığı, Ortaylı'nın da bir önceki paragrafta aktarılan görüşündeki gibi, tarihi bir gerçektir. Fakat bu başlığa son vermeden önce konuya ilginç bir bakış açısı getiren Lafi'nin görüşüne de yer verilmesi gerekmektedir. Osmanlı belediyeçilik reformlarından bahsedilirken en çok göz ardı edilen şey, bu reformların öncesinde neler olduğudur. Örneğin Anastasiadou "*Bir belediye yapısı veya evrensel anlamda böyle bir idari teşkilatlanma arzusu yoktu. İdare yalnızca huzuru korumak, adaleti bina etmek ve vergilerin düzenli toplanmasını sağlamak amacını taşıyan küçük öğeler halinde görülmekteydi*" tespitini yapmıştır fakat bu esasen bir çelişki gibi görünmektedir. Çünkü belde içinde huzuru sağlamak, sosyal adaleti oluşturup korumak ve mali

verimliliği sürekli kılmak hali hazırda teşkilat yapısı olmayan küçük bir yönetim için çok büyük başarılarıdır. Meseleye bu açıdan bakıldığında, Tanzimat reformlarının, öncesinde var olan güçlü bir belde yönetim geleneğine dayandığı görülmektedir (Lafi, 2013). Ortaylı'nın da (2000:7) belirtmiş olduğu bu durumla ilgili Lafi, aktarılan tespitiyle Tanzimat'la gelen reformları ve modern belediyeçilik kavramını göz ardı etmiyor, sadece bunların bir anda hiçlikten ortaya çıkmış yahut sadece batılı örneklere bakılarak düşünülmüş reformlar olmadığını belirtiyor ki bu görüşünün isabetli olduğu söylenebilir. Nasıl ki Lafi Tanzimat reformlarını analiz ederken öncesinin mutlaka değerlendirilmesi gerektiğini belirtmişse bu çalışmada da günümüz belediye hizmetleri ile ilgili tespitleri ve yorumları olabildiğince doğru yapabilmek adına modern Türk belediyeçiliği Tanzimat'tan itibaren alınarak, günümüze kadar olan süreç incelenmiştir.

2.1.2. Tanzimat Dönemi ve Sonrası Türk Belediyeçiliği

3 Kasım 1839 günü devlet ricalinin, halkın, ruhani önderlerin ve yabancı diplomatların önünde ilan edilen hatt-ı hümayun imparatorluğun devlet ve toplum hayatında bir dönüm noktası olup yeni bir devir açmıştır. Bu tarihten sonra imparatorluktaki aydın bürokratlar, devletin işlevsiz kalmış kurumlarını ve merkezi otoritesini tekrar sağlamlaştırmak, mali, idari ve adli alanlarda işleyen bir düzen getirebilmek için ağırlıklarını koymuşlardır (Ortaylı, 2000:15,16).

İmparatorluktaki Tanzimat aydınlarına belki de bu yolu açan ve özellikle yasama konusunda yeni bir devir başlatan uygulamalar genellikle ilk reformcu padişah olarak bilinen II.Mahmut döneminde yapılmıştır (Bilgiç, 1998:37). Fakat hemen belirtmek gerekir ki Tanzimat reformları ve özellikle meclis kültürünün Osmanlı'daki ilk büyük örneği olan 1876 Mebuslar Meclisi'ne giden yolun açılması, ilk olarak gelenek dışı reformlara açık bir tutum sergileyen III.Selim zamanına rastlar (Shaw, 1970:51,52).

Tanzimat öncesindeki yapılanması incelenmiş olan Osmanlı yerel yönetimi ve bu yapının başı olan kadılık kurumu 19. yüzyıla gelindiğinde imparatorluğun yönetimindeki genel bozulmadan etkilenerek zayıflamıştır. Yeniçeri Ocağı'nın bozulması ile kolluk gücü büyük ölçüde zaafa uğramış olan kadılık kurumu belediye hizmetlerindeki en önemli yardımcılarından birinin desteğini kaybetmiştir ve uygulamada bu görevler ayanlar ve mütesellimlerin kontrolüne geçmiştir. 1826 yılında

ocağın tamamen lağvedilmesiyle, kadılar yerel yönetimlerdeki yaptırım gücünü tamamen kaybetmiştir (Seyitdanlıoğlu, 2010:2). Özellikle 19. yüzyılda kadınların etkilerini yitirdiğini belirtirken güç dengelerinin nasıl değiştiğini kısaca açmak gerekirse, gerek Osmanlı'nın imparatorluk arşivlerini gerek Mağrib (Kuzey-Batı Afrika Ülkeleri) ülkelerinin yerel arşivlerini ve tutulan resmi günlük defterleri inceleyen Lafi'ye göre, sıklıkla şehrin yöneticisi olarak görülen kadı şehirle ilgili konuların sadece yargılama alanında yetkiliydi. Ancak anlaşmazlıkları ve davaları çözme konusunda olaylara karışmaktaydı. Bu dönemde şehirlerde esas yetki, şehrin ileri gelenlerindeydi; ayanlar ve zengin tüccarlar. Arşivlere dayanarak Trablus'da böyle bir şehir yönetimi görüldükten sonra araştırma genişletilmiş ve birçok Mağrib ve Orta Doğu vilayetinde de şehir yönetiminde yerel güçlerin, seçkin kimselerin etkinliği görülmüştür (Lafi, 2007). Nitekim kadınların zayıflaması ve yereldeki güç kayması neticesinde 1826 yılında şehir idaresinde etkin bir denetim mekanizması getirebilmek adına başkentte İhtisab Nazırlığı, eyaletlerde de İhtisab Müdirlikleri kuruldu. Şehirlerde kolluk ve beledi işlerin yanında vergi toplanması işleri de bu kurum memurlarına devredildi. İhtisab Nazırlığı yapıcı bir belediye hizmetleri bütünü sunmaktan çok yasaklayıcı ve despotik bir yapıda kurulmuştur. Ergin'den aktarıldığına göre "Rüsum-u İhtisabiyyenin toplanması alenî mezalimdir. Koloğlanları; Ramazaniyye, İydiyye, Paskalya rüşveti alırlardı". Gerek başkentte gerek eyaletlerde yolsuzluklar ve vergi toplanması hususunda usulsüzlükler çokça şikayete neden olmuştur. Nihayetinde değişen yapılanma ve ihtiyaçlara İhtisab Nazırlığının da çare olmayacağı anlaşılmış ve modern belediye arayışları hızlanmıştır (Ortaylı, 1974:111-113).

Tanzimat reformlarına genel olarak bakıldığında merkezi yönetim yapılanmasındaki bir değişim ve tekrar organize olma süreci görülmektedir. Bu reformlar, tepede Osmanlı bürokrasisinin merkezi olan İstanbul'dan eyalet ve sancaklara doğru genişleyen bir piramit yapısı oluşturmuştur. Tanzimat'la gelen bu hiyerarşik yapı, yönetimin her kademesinde bir karar alma ve danışma meclisi zincirini gerekli kılmıştır. Osmanlı'daki belediyeler de bu zincirlerin bir halkasını temsil etmektedir. Başka bir deyişle, bu piramidin tabanında bulunan belediye meclisi, ilk önceliği yereldeki halkın yönetimde söz sahibi olmasını sağlamak olan bağımsız bir yönetim kademesi olarak kurulmamıştır aksine yerel yönetimi imparatorluk merkezine bağlaması düşünülmüştür (Avcı vd., 2014:115,116).

Çalışmanın ilk bölümünde belirtildiği gibi batıda Osmanlı'ya göre daha köklü bir belediyeçilik ve yerel yönetim anlayışının olması tarihi bir olgudur. Fakat bu durum daha çok sistematik şekilde yerel hizmetlerin görülmesi konusunda kıyas götürür denilebilir. Nitekim klasik dönemde beledi görevler halk ve resmi görevlilerin işbirliği ile yerine getirilmekteydi. Modern belediyelerin aksine beledi nizam ve kaideler tam anlamıyla belirlenmemiş olup, kural ve yaptırımlar daha çok fermanlar, şer'î kurallar ile bir ölçüde örf, adet ve teamüle dayanmıştır (Ortaylı, 1974:111).

Modern demokratik yerel yönetim konusu ele alındığında ise hemen belirtmek gerekir ki Tanzimat Dönemi'nde başta İstanbul olmak üzere taşra şehirlerinde batılı örnekler model alınarak yeni yerel yönetim teşkilatları kurma girişimlerine rastlanmaktadır. İngiltere'de dahi seçilerek göreve gelen yerel meclislerin 1835 yılında oluşturulmaya başlandığını dikkate alırsak, 1860'lı yılları takip eden dönemde İstanbul ve taşrada üyeleri seçimle işbaşına gelen yerel meclislerin kurulması, Osmanlı'nın esasen yerel yönetim arayışlarına çok da geç kalmadığını göstermektedir (Keleş, 1993:36).

2.1.2.1. İstanbul Şehremaneti

Tanzimat ile ortaya çıkan devletin hemen her kurumundaki reform hareketleri batılı tarzda bir yerel yönetim örneğini de tarihimizde ilk kez hayata geçirmiştir. Tanzimat öncesi klasik dönem aslında Türk yerel yönetim geleneğinin, daha çok islami gelenek ve Osmanlı yorumundan oluştuğu bir dönem olmuştur. Devlet organlarının yenilenmesi, bürokrasinin düzenlenmesi gibi birçok gelişmeye sahne olan Tanzimat Dönemi'ndeysen Türk belediyeçilik tarihinin yapısal olarak çağdaş diye adlandırılabilen ilk belediye örneklerine rastlanmaktadır.

Genel olarak II. Mahmut'tan başlayan reform hareketlerine bakıldığında Tanzimat'ın hemen öncesinden İstanbul Şehremaneti'ne kadar olan süreç boyunca şehir yönetimi için ortaya atılan öneriler büyük ölçüde merkezi idareye bağlı olarak düşünülmüştür. Bu düşüncenin terse döndüğü ve bir çeşit yerel yönetim arayışının sonuç verdiği ilk örneksen İstanbul Şehremaneti örneği olarak karşımıza çıkmaktadır (Tekeli, 2012:529).

Şehremini klasik ya da belediye öncesi dönemde İstanbul haricinde vilayetlerde ve önemli şehirlerde de bulunmaktaydı. İmar, inşaat ve şehir kethüdalığı gibi görevleri yürütmekteydi. Eski dönemdeki bu kurumun, Fatih Sultan Mehmet zamanında, 1453 yılında ortaya çıktığı düşünülmektedir. 1831 yılına gelindiğindeyse kaldırılmış ve İstanbul Şehremaneti kurulduğunda farklı bir yapı ve modern bir belediye reisliği olarak karşımıza çıkmıştır (Erdem,2011:50,51). Ortaylı'ya göre de (1974:116) klasik dönemdeki şehreminleri mimarbaşının yanında imar işlerinin mali ve idari yönleriyle uğraşan memurlardı ve bu eski kurumun belediye başkanı olarak karşımıza çıkan şehreminliği ile ilgisi yoktur.

İstanbul 19. yüzyıl ortalarında yarım milyonu aşkın bir nüfusa ev sahipliği yapıyordu fakat bu büyük şehrin temizliği ve düzeni yalnızca evlerin içindeydi. İstanbul halkı evlerinin dışını güzelleştirmek ve temiz tutmak, çağdaş ulaşım araçları, aydınlatma gibi hizmetleri getirmek konusunda ortak bir belediye örgütünden yoksunlardı. Bu durumun nedeni kent halkının tembelliği ya da şehri sevmemesi değildi bilakis İstanbullular burada yaşamakla övünür ve bir yangın, cenaze olması durumunda gayretle yardımlaşarlardı. Bu duruma sebep, kendini yönetme geleneği eksikliği idi (Ortaylı, 2000:132).

Avrupa'daki komün idaresine benzeyen bir teşkilatın kurulması konusunda ilk adım Kırım Savaşı sonrasına rastlamaktadır (Gözübüyük, 1967:70). Rusya ile yapılan bu savaş sebebiyle Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupalı müttefikleri olan İngiliz, Fransız ve İtalyan (Piyemonte) askerlerinin İstanbul'a gelmesi şehrin nüfusunu olağanüstü artırmış ve sağlık, ulaşım gibi problemler büyük bir hızla büyüyerek içinden çıkılamayacak bir hal almıştır. İhtisab Nezareti'nin de bu konuda yetersiz kalması modern bir belediyenin kurulmasını gündeme getirmiştir (Seyitdanlıoğlu, 2010:3,4). O dönemdeki şehir sorunlarını daha net belirtmek açısından dikkate değer olan, Fransız bir seyyahın İstanbul gezisinden sonra gazeteye yazdığı mektup, bir cümleyle durumu ortaya koymaktadır: “Yürüyecek kaldırım, binecek araba, rahat edecek otel, yemek yenilecek lokanta, muhatarasız³ gezilecek sokak olsa tabiatın vermiş olduğu güzel manzara ve iyi havadan bir seyyah istifade edebilir” (Yıldırım, 2013:132). Özellikle yabancı askerler ve seyyahların o dönem İstanbul'unu tasvir ettikleri şekil bir bakıma

³ Muhatarası: Korku verici durum, tehlike. (TDK)

problemin büyüklüğünü ortaya koymaktadır. Hiç kuşkusuz böyle bir duruma Tanzimat aydınlarının daha fazla ilgisiz kalmaları beklenemezdi. Halihazırda birçoğu batıda eğitim görmüş Tanzimat bürokratları zaten batıdaki belediye sistemini Osmanlı'ya getirmek istemekteydiler (Yörükoğlu, 2009).

Gelişmeler sonucunda 2 Zilhicce 1271 (16 Ağustos 1854)⁴ yılında yapılan resmi bir tebliğ ile İstanbul Şehremaneti idaresi kurulmuştur. Takvim-i Vekayi gazetesinde çıkan bu resmi tebliğe göre “İstanbul ve bağlı semtlerinde, Şehremaneti adıyla yeni bir memuriyet kurulduğu ve bir de Şehir Meclisi kurulmasının, Meclis-i Alî-yi Tanzimat'ta kararlaştırıldığı, İhtisab Nezaretinin de lağvedildiği” bildirilmiştir (Ortaylı, 1974:116).

Batı ülkelerindeki şehirlerin yapmakta olduğu görevlerin benzerini yapmak amacıyla kurulan bu belediyenin başında, merkez tarafından atanan bir Şehremini ve yine merkezce atama ile gelecek 12 kişiden oluşan bir Şehir Meclisi bulunmaktaydı. Meclisin başkanı Şehremini idi ve iki yardımcısı Şehir Meclisi'nde doğal üye olarak belirlenmişti. Öngörülen sisteme göre meclis üyelerinin üçte ikisi her sene değişik çevreleri temsil edecek şekilde yeniden seçilecekti (Tortop, 1984:1). Fakat bu ilk belediye yapılanması, mansup⁵ bir belediye örneği olmuştur. Belediyenin başkanı olarak atanan şehremininin yanı sıra yine tayin yolu ile göreve gelen 12 kişilik bir şehir meclisi de bulunacaktı. Şehremini tayin edilmiş fakat meclis üyelerinin tayininden vazgeçilerek İntizamı Şehir Komisyonu kurulmuştur (Gözübüyük, 1967:70). Burada belirtmek gerekir ki Ortaylı'ya göre (1985:121,122) şehir meclisleri aslında oluşturulmuş ve yörenin esnafları ve muteber kimseleri arasından seçilip görev başına getirilmişlerdir. Fakat modern belediye kavramına uzak olmaları ve belediye işlerinden genel manada anlamamaları nedeniyle lisan bilen ve daha bilgili kişilerden İntizamı Şehir Komisyonu oluşturulmuştur. Rosenthal'a göre (1980:227) bu tecrübeli ve yetkin kişilerin hemen hepsinin gayrimüslim ve başka uyruklara mensubiyeti dikkate alındığında, Osmanlı yönetiminin yerel idareyi modernize etme çabalarında hemen hiçbir dönemde ve alanda olmadığı kadar batı etkisi görülmekteydi.

⁴ İstanbul Şehremaneti'nin kuruluş yılı kullanılan kaynakların bir kısmında 1854 iken bir kısmında 1855 olarak geçmektedir. Daha çok kullanılan tarihin 1854 olması nedeniyle çalışmada da bu şekilde verilmiştir.

⁵ Mansup: Atanan (Türkçe Sözlükler İnternet Sitesi)

İntizamı Şehir Komisyonu, üyelerinin çoğunluğu yabancı uyruklu kişilerden oluşan bir yapıya sahipti ve bu komisyonun belediyenin teşkilatlanması ile ilgili bir tasarı hazırlayıp tekliflerde bulunması düşünülmüştü. Nihayetinde komisyon Belediye Nizamnamesi'ni hazırladı (Tortop, 1984:1,2). Görülüyor ki batılı örnekler dikkate alınarak bir girişimde bulunulmuş sonra zaruri durum sebebiyle bir müddet danışma komisyonu ile işler yürütülmek istenmiştir.

Bu noktada şehremaneti görev ve yetkilerini belirleyen Meclis-i Valâ-yı Ahkâm-ı Adliye'ye kısaca değinmek yerinde olacaktır. 1838 yılında gereken yasa tasarılarını ve nizamnameleri hazırlamak, devlet adamlarının davalarına bakmak, devlet ve millet işlerini görüşmek maksadıyla oluşturulmuştur. Yasalar uygulanmaya başlamadan evvel burada karara bağlanırdı ve padişah onayıyla yürürlüğe girerdi. Tanzimat ile üye sayısı on kişi olmuştur ve yapılan düzenlemeler ve yeniliklerde önemli bir rol oynamıştır (Sunay, 2002:119,120). Şehremanetinin çalışma şekli, organları, görev ve yetkileri Meclis'î Valâ tarafından çıkarılan 27 Ramazan 1271 (13 Haziran 1854) tarihli bir nizamname ile düzenlenmiştir. Nizamnamenin 1. maddesi "İhtisab Nezaretinin lağvıyla kurulan Şehremaneti'nin üst merciinin, Meclis-i Ahkâm-ı Adliye olduğu" belirtilmiştir. Ayrıca aynı nizamnamenin 2. maddesi uyarınca Şehremaneti vergi tarh ve tahsil işleri için Maliye Nezareti, kaldırım yapım ve onarım için Umur-u Nafia Nezareti, asayişle ilgili problemler için Zabtiye Nezareti ve esnafın işleri için de Ticaret Nezareti ile ilişkiler kuracak ve sürekli olarak yazışacaktır. Bu 2. maddeye göre Şehremaneti'ne verilen görevler şu şekilde sıralanabilir (Ortaylı, 1974:117):

- a) Zaruri ihtiyaç maddelerinin kolaylıkla sağlanmasını ve bulunmasını gözetmek.
- b) Narh tespiti ve kontrolü yapmak.
- c) Yol, kaldırım yapım ve onarım işlerini yürütmek.
- d) Şehrin temizlik işlerinin yürütülmesi.
- e) Çarşı-Pazar ve esnaf kontrolü, fiyat, kalite, ölçü, tartı denetimi yapmak.

f) Evvelce İhtisab Nezareti tarafından toplanan devlete ait vergi ve resimleri toplayıp, maliyeye teslim etmek.

Kuruluşun iyi yapılmadığını ve görevlerin net şekilde belirlenmediğini öne sürerek yeni bir komisyon teşkil edilmesini öneren (Gözübüyük, 1967:71) İntizamı Şehir Komisyonu'nun dağıldığı 1857 tarihinden önce 1 Mart 1856'da, "*Kaldırımların, lağım ve su yollarının yapılması, sokakların temizlenmesi, sokakların tenviri*⁶, *sokakların mümkün olduğu kadar genişletilmesi, bir muhasebe teşkilatı yapılması, bu işleri görmek üzere halktan belediye için bir vergi alınması, belediye kamun ve nizamlarını tatbika komisyonununun memur edilmesi*" önerilerini hükümete sunmuş olmaları (Yıldırım, 2013:133,134; Ortaylı, 1974:124,125) şehremanetine daha önce verilen görevlere bakıldığında çalışmalarının pek de istenilen gibi ilerlemediğini düşündürebilir. Fakat yine de tüm bu gelişmelerden çıkarımla; İstanbul Şehremaneti'nin yasal zemine oturması ve resmileşmemiş (Ortaylı, 2000:139) olsa bile hakkında bir nizamname hazırlanmış olmasına bakarak bunun ilk modern Türk belediyeçilik girişimi olduğu söylenebilir. Kaldı ki yasa ve tasarıların resmileşmeden evvel geçmesi gereken organ olan Meclis-i Valâ, 1854 yılına kadar Tanzimat'ın başından beri tüm yasal reformları hazırlama, öneriler getirme, üst düzey devlet adamlarının davalarına bakma gibi büyük bir görev yükü altındaydı. Tanzimat'ın hemen her reformunu yasallaştıran bu kurum zamanla hareket edemez olmuş, üyelerinin diğer resmi işlerine daha çok vakit ayırmaları meclisin bazı noktalarda yeter oy sayısı dahi bulamamasına yol açmıştır. Öyle ki 1849'a gelindiğinde iş yükü nedeniyle yasama faaliyetleri olması gerekenden bir sene geriden gelmekteydi (Shaw, 1970:57-63). Belediye ile ilgili nizamnamenin tetkik ve kabulünün de bu yoğun iş yükü nedeniyle öncelenemediği düşünülebilir.

İntizamı Şehir Komisyonu ayrıca Nizamname-i Umumi tasarısı hazırlayarak hükümete sunmuştur. Padişahın onayı ile 1857 yılı Aralık ayında yürürlüğe giren bu nizamnameye göre İstanbul'da 14 belediye dairesi kurulmasına karar verilmiştir. Ancak bu 14 dairenin tümünün birden kurulması mümkün olmamış ve Beyoğlu-Galata dışında ciddi bir belediye teşkilatı hayata geçirilememiştir (Ay, 2009:29; Ortaylı, 1985:127).

⁶ Tenvir etmek : Işıklandırmak, aydınlatmak. (TDK)

Nitekim şehremaneti kurulmasından 3-4 ay geçmesine rağmen gözle görülür bir faaliyeti olmamıştı. Toplantılar, konuşmalar veya gösterişli teftişler haricinde pek bir icraat görülüyordu. Şehremini Salih Paşa'nın görevden alınmasına ve yerine Hacı Hasan Bey'in getirilmesine sebep olan süreç gösteriyor ki belediyenin başarısızlığını şehremininin şahsiyetinde aramak herhalde alışkanlık olmuştu. 1855-1876 yılları arası tam 19 şehremini bu şekilde değiştirildi. Genel olarak, ilk çağdaş belediyeçilik girişimi olan İstanbul Şehremaneti'nin icraatleri yönünden başarısız olmasını köhnemiş İhtisab Nezaretine çok benzeyen işleyişi ve şehir meclisini oluşturan halktan atanmış kişilerin böyle bir şehrin idaresi hakkında pek bilgisiz olmalarına bağlamak mümkündür (Ortaylı, 1985:125,126).

Belirtmekte fayda vardır ki ağır merkezci tutum belki de bize özgü şekilde bazı sonuçlar da vermiştir. Tanzimat'la birlikte filizlenen yerel yönetimlere merkezci eğilimler hakim olmuştur. Yerel yönetimlerin bu dönemde yasal hale sokulmasında, denilebilir ki, Tanzimatçıların merkezi otoritenin gücünü sağlamlaştırıp yayma hedefi önemli bir itici güç olmuştur fakat bununla birlikte önce liman kentleri ve tecim⁷ merkezlerinden başlayarak modern belediyelerin kurulmaya başlanmasında batı ile yoğunlaşan ilişkilerin etkisi de göz ardı edilmemelidir (Keleş, 2012:158). Bu noktadaki gelişmelere dikkat çeken Ortaylı (1985:21) "*Gelişmeler ilginç fakat doğal bir çizgi izliyordu. Bu modern merkezîyetçilik güçlendiği ölçüde, Osmanlı toplumunda modern anlamda yerel yönetimin çekirdeğinin de oluştuğu, yerel grupların idareye katıldığı görülüyor*" diyor. Cleveland'in belirttiğine göre de (1978:33) Tanzimat reformistleri şehir ve yerelden ziyade merkezçiliğe önem vermişlerdir fakat buna rağmen özellikle büyük şehirler sosyal ve yapısal değişikliğe uğramıştır. Bu bağlamda yerel yönetime siyasal katılımın bizdeki gelişme ortamı ilginçtir fakat idari anlamda ilk şehreminliğinin başarısızlığında tecrübesizlik ve bilgisizliğin yanı sıra Ortaylı'ya göre (2000:139) halkın yönetime katılmayışının etkisi de yadsınamaz. Ayrıca katı merkezîyetçi bürokratik yapı da belediye örgütünü kıpırdayamaz hale getirmiştir (Yörükoğlu, 2009).

⁷ Tecim : Ticaret (TDK)

2.1.2.2. Altıncı Daire-i Belediye

İntizamı Şehir Komisyonu yeniden yapılandırıldıktan sonra bir belediye nizamnamesi hazırlamış ve İstanbul'un belediye yapılanması açısından farklı bölgelerinde dairelere ayrılması esasını kabul etmiştir. Buna göre önce Beyoğlu semtinde kurulması düşünülen belediye, daha sonra diğer bölgelere de kurularak yaygınlaştırılacaktı. Bu düşünceyle Beyoğlu ve Galata bölgelerinde 1858 yılında "Altıncı Daire-i Belediye" adı altında yeni bir belediye teşkilatı kurulmuş oldu (Gözübüyük, 1967:71). Altıncı Daire ismi de özellikle Paris'teki en başarılı daire olan 6. Dairenin örnek alınmasından seçilmiştir (Aydın, 2011:15). Burada önemli bir noktayı belirtmek uygun olacaktır. Beyoğlu-Galata seçimi rastgele bir seçim değildir bilakis Galata'nın 20 yıllık zenginleşmiş ve nispeten gelişmiş bir bölge olması, Avrupa'ya açık bir ticaret merkezi haline gelerek refah düzeyinin artması ve buranın bir çeşit seçkin bölge haline gelmesi kararda etkilidir. Esasen 1838 yılında yapılan Osmanlı-İngiliz Serbest Ticaret Anlaşması neticesinde Galata ve orada yaşayan Avrupalılar, gayrimüslimler oldukça zenginleşmiş ve yaşadıkları yere de opera binaları, kasinolar yaparak yaşam standartlarını genele göre oldukça yukarı çıkarmışlardır (Rosenthal, 1980:228,229).

İntizam-ı Şehir Komisyonu da bu durumu göz önüne almış olmalı ki örnek belediye kurulması için Galata-Beyoğlu bölgesini seçmiştir. Buranın seçiminde Avrupalılara yaranma niyetinden çok, gerçekçi davranılmış ve bölgede para olduğu, zenginliğin arttığı görülerek önce belediye hizmetlerinin burada denenmesine karar verilmiştir (Ortaylı, 2000:143). Bu şekilde 1858 yılı Ocak ayında yayınlanan resmi bir tebliğ ile "*İstanbul, Adalar ve Boğaziçi'nin on dört belediye dairesine ayrıldığı; önceden saptanan sınırlara göre Beyoğlu-Galata çevresinin Altıncı Daire-i Belediyeye diye adlandırıldığı, ancak on dört dairenin hepsinde icraata başlamak fazla masraflı ve gerçek dışı olacağından uygulamaya önce Altıncı Daire'de başlanacağı*" bildirilip "*Çünkü Galata ve Beyoğlu'nda nüfus çok olup, binalar daha itinalı yapılmış ve sakinleri de Avrupa görmüş ve beledi hizmetlerden anlayan adamlar olduğundan, icraata oradan başlanmasında isabet olduğu, böylece diğerlerine iyi bir numune gösterileceği*" belirtilmiştir (Ortaylı, 1985:130).

Altıncı Daire'nin bir meclisi, bir müdürü ve yeteri kadar da personeli bulunmaktaydı. Belediye meclisine, on yıldır İstanbul'da oturan ve Galata-Beyoğlu dahilinde bin liralık emlakı bulunan 8 kişi hükümet tarafından 3 yıllık bir görev süresiyle atanmaktaydı. Daire'nin mimarı, mühendisi ve doktoru meclisin doğal üyeleri idi. Daire müdürü Bab-ı Ali tarafından belirleniyordu ve müdür olarak tayin edilecek kişinin Fransızca bilmesi şart koşulmuştu (Memiş, 2008:28). Kurulan dairenin meclisi müşavirlerin de desteği ile bir "Nizami Umumi" hazırlayarak padişaha sunmuş ve onaylanmasından sonra yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Gözübüyük, 1967:71).

Altıncı Daire örneği incelendiğinde birçok yönü ile İstanbul Şehremaneti'nden farklı özellik göstermekte ve bir istisna olarak karşımıza çıkmaktadır. İstanbul bölgeleri içinde Avrupa ile en fazla ticari ilişki kurmuş, çoğu yabancılardan oluşan bir nüfusa sahip olan bir yer olarak buranın geliştirilmesi hususunda Bab-ı Ali büyük çaba harcamıştır, doğrudan Bab-ı Ali'ye bağlı bu daire, devlet teşkilatının özerk bir şubesi gibi işleyecekti. Altıncı Daire'nin statüsünü belirleyen 27 Ocak 1858 tarihli nizamnameden sonra, organların görev ve yetkilerini daha detaylı şekilde açıklayan 94 bentlik bir Nizamname-i Umumi daha çıkarılmıştır (Ortaylı, 1974:128).

Haziran 1858 Nizamnamesi'nin 8. maddesine göre daire müdürünün iki vekili, üyeler arasından meclis tarafından üç sene için seçilecek ve fahri olarak hizmet vereceklerdi. Daire meclisi üyeleri bölgede varlıkları olan zengin kimselerdi ve en az on yıldır İstanbul'da ikamet etme şartı olan bu kimseler Bab-ı Ali'nin seçimi üzerine padişahın onayıyla göreve gelmekteydiler (Ortaylı, 1985:133).

Daire meclisinin görevleri, Altıncı Daire'nin hükümetle olan ilişkilerini incelemek açısından önemlidir. Bu görevler ve görevlere dair yetkiler şu şekilde özetlenebilir (Ortaylı, 1974:131,132):

a) Meclisin önemli bir görevi; 11 Cem. 1274 (28 Aralık 1857) tarihli Nizamname ile Altıncı Daire'ye verilmiş olan görevlerin yerine getirilmesi ve ayrıntılara ait konuları düzenleyen Nizamnameler hazırlamaktır. Ancak 1857 Nizamnamesi'nin 9. maddesi; bu konularda meclisin hazırlayacağı nizamnamelerin Bab-ı Ali'ye sunulup, Meclis-i Ali'yi Tanzimat'ta incelendikten sonra padişahın iradesiyle yürürlüğe gireceğini, ancak bu nizamlar çerçevesindeki uygulamaya yönelik

karar ve talimatlar için daire meclisinin kararı ile daire müdürünün onayının yeterli olduğunu belirtmektedir. Meclisin diğer görevleriye şöyle sıralanabilir:

b) Mahalle, çarşı, dükkan v.s.nin temizlik ve düzeni ile ilgili kararlar almak, talimatname hazırlamak ve yasaklar koymak.

c) Yapı ve tamir işlerinin ihalesini ve mukavelelerini hazırlamak ve karar vermek.

d) Masraf tespiti, dairenin faaliyetlerini gözden geçirmek, vergi tahsili, tespit edilecek vergiler gibi konular Bab-1 Ali'nin tasdikini gerektirir ve İrade-i Seniyye ile yürürlüğe girer.

e) Beledî hizmetlerin görülmesi için, mülk sahiplerinden alınacak vergilerin miktarı ve tahsil usulünü belirleyen nizamnameler hazırlamak. Bunlar Bab-1 Ali'nin tasdikini gerektirir.

f) Gene belediyeye alınacak personel için, daire meclisi karar verir. Ancak bunların tayini de Bab-1 Ali'nin tasdikini gerektirir. Nizamnameye göre, daire başkatibi, yeterince katip, sandık emini, mütercim, mühendis ve yeterince yardımcısı, kavas ve hademeler personeli meydana getirir.

g) Devletçe tahsis edilecek gelirleri toplamak.

Görülmektedir ki dairenin ayrıntılı konulara ait nizamnameleri dahi hükümetin onayından geçmektedir ve dairenin kural koyma yetkileri oldukça sınırlıdır. Fakat yine Ortaylı'ya göre (2000:150,151) Altıncı Daire ayrıcalıklı gelir kaynaklarına ve mali yapıya sahipti. Hane ve dükkanlardan alınan aydınlatma ve temizlik resmi, kontrato harcı, esnaftan alınan mizan resmi, binaların onarım ve ruhsatlandırma harçları ile %2'ye kadar alınan emlak vergisi dairenin önemli gelirleriydi. Bunların dışında altyapı hizmetleri verildiğinde bölge sakinlerinden hükümet izniyle vergi alınabilecekti. Fakat tüm bunların yanında Altıncı Daire'nin hükümet tarafından finanse edildiğini de görmekteyiz. Bu belediye teşkilatına özel önem veren Bab-1 Ali hizmetlerin düzgünce görülebilmesi adına daireye para akışı sağlamıştır. Ergin'e göre (akt. İmamoğlu, 2005:563) hükümetin bu çabalarının temelinde yabancılara hoş görünmeye çalışma ve

bu nedenle Fransız tarzı bir belediye örneğinin başarısını isteme durumu yatmaktaydı. Kuşkusuz bu dönemde Ergin'in görüşünü doğrulayan bir düşünce hasıl olmuş ve hükümet icraatları bu yönde ilerlemiştir fakat aynı zamanda işlemeyen bir şehremaneti örneğine karşın, maddi sıkıntısı olmayan bir belediyecilik örneği yaratarak bunun yayılması fikrinin de olduğunu göz ardı etmemek gerekir. Toksöz'e göre de (2012:214) Osmanlı modernleşmesinde batı etkisi yadsınamaz olsa da bu modernleşmenin kaynağı, kendi devlet gelenekleri ile imparatorluk coğrafyasının her yerinden alınan tecrübelerdir. Esas hedefi de siyasi ve sosyal yapıyı kendi için ve kendi kendine dönüştürmek olan bir harekettir.

Altıncı Daire elindeki bütçe ve personel olanaklarını kullanarak önemli ve örnek teşkil edecek bazı hizmetleri yerine getirebilmiştir. Yollar genişletilmiş ve mümkün olduğunca onarılmış, kargir⁸ bina yapımı teşvik edilmiş, mezbaha yapmış, kendi belediye binasını inşa etmiş, kadastro çalışmalarını yapmıştır. Aynı dönemlerde İstanbul Şehremaneti'nin mezhabası, kendi binası olmadığı gibi kadastro çalışması da yapmamışlardı. Ayrıca yine İstanbul belediyesinin hastanesi yokken Altıncı Daire bir ilk yardım hastanesi olan Mecruhin Hastahanesini kurmuştur (Ortaylı, 1974:140,141).

Daha sonra gelinen süreçte emlak vergileri ki en önemli gelirleriydi, daireden alınınca Altıncı Daire'nin de çöküşü başlamış oldu. 1917'de İttihad ve Terakki iktidarı belediye yönetimlerini merkezci bir düzenlemeye sokup şehri dokuz şubeye böldüklerinde Altıncı Daire bu dokuz şubeden birisi olarak kalmıştır (Ortaylı, 2000:152,156).

Meşrutiyet dönemi öncesi önemli bir gelişme olarak İstanbul Şehremaneti'nin yeniden düzenlenmesi görülmektedir. "Test belediyesi" Galata-Beyoğlu örneğinin başarısı sonucu, var olana ek 13 yeni daire daha kurulması kararlaştırılmıştır (Joppien, 2014:3). 1869 yılında Dersaadet Belediye İdaresi Nizamnamesi ile belediye teşkilatlarının tüm İstanbul'a yayılması ve uygulanması kabul edilmiştir. Bu tarihte İstanbul Şehremaneti tekrar kurularak şehir 14 belediye dairesine ayrılmış ve hepsi İstanbul Şehremaneti'ne bağlanmıştır. Şehremanetin bu yapılanmada 3 organı bulunduğu görülmektedir:

⁸ Kârgir: Taş ve tuğladan yapılmış yapı (TDK).

- a) Şhremini
- b) Şhremaneti Meclisi
- c) Cemiyet-i Umumiye

Şhremini ve meclis üyeleri Bab-ı Ali tarafından atanacak ve belediye dairelerinin halk tarafından iki yıllığına seçilen ve seçilen üyelerin yarısının her yıl yenilendiğı birer daire meclisi ve üyeler arasından hükümetçe atanan daire başkanı bulunmaktadır. Cemiyet-i Umumiye ise şhremini başkanlığında 14 belediye dairesinin başkanlarından ve her dairenin meclis üyelerinin arasından seçeceğı üç üyeden meydana gelmektedir (Tortop, 1984:2). Bu sistemin bizlere bir nebze büyükşehir yapılanmasını andırdığı söylenebilir.

Galata-Beyoğlu başlığı altında genel bir değerlendirme yapmak yerinde olacaktır. Tanzimat'ın seçkin bürokrasisi devlet kurumlarında köklü reformlara imza atarken belediyecilik konusuna da yabancı kalmamışlar ve ilk örnek olan şhremaneti hususunda yaşanan olumsuzluklar, bu kadroyu kendine özgü bir yer olan Galata bölgesinde bir deneme yoluna sevk etmiştir. Gerek oradaki maddi imkanın fazlalığı gerekse de batılılarca takdir edilecek bir teşkilatlanma yapma arzusu Altıncı Daire'yi önemli bir nokta haline getirmiştir.

Galata-Beyoğlu bölgesine gösterilen bu ihtimam meyvelerini de pek tabii vermiştir. İlk belediye meclisi Galata'da ikamet eden Avrupalılar ve Türklerden oluşan bir meclis olarak ortaya çıkmıştır. İstanbul'da ilk kez yolların gaz lambalarıyla aydınlatılması da burada görülmüştür. Büyük gemilerin gelebilmesi için rıhtımlar yapılmıştır. Kısacası İstanbul'un batılılaşması ve modernleşmesi konusunda Beyoğlu ve Galata oldukça önemli bir rol oynamıştır. Burada kurulan kozmopolit belediye meclisi sonradan İstanbul'da da kurulmuş ve benimsenmiştir. Batılılaşma hususunda bu bölgenin rolü büyük olmuştur (İnalcık ve Arı, 2005:45).

2.1.2.3. I.Meşrutiyet Dönemi Belediyecilik Gelişmeleri

Osmanlı İmparatorluğu 1876 yılına gelindiğinde Tanzimat ile başlayan önemli reformlarla birlikte belki de en önemli gelişmeye sahne olmuştu. Padişah II.Abdulhamid

döneminde Kanun-u Esasi yürürlüğe konarak anayasal mutlakiyet yani Meşrutiyet Dönemi'ne geçilmişti. Kabul edilerek yürürlüğe konulan gerçek anlamda bu ilk anayasal metninin belediyeçilik ile ilgili doğrudan ilgili 112. Maddesinde şöyle yazmaktaydı: (Kanun-u Esasi, Md. 112) “*Umuru belediye Dersaadet ve taşralarda bilintihap⁹ teşkil olunacak Devairi Belediye¹⁰ Meclisler ile idare olunacak ve bu dairelerin sureti teşkili ve vezai fi ve âzasının sureti intihabı kanunu mahsus ile tâyin kılınacaktır.*” Belediyeçilikle ilgili bir maddenin anayasal metne girmiş olması, Osmanlı bürokrasisinin Tanzimat başından beri edindiği tecrübeleri daha ileri boyutlara taşımaya niyetli olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Nitekim Kanun-u Esasi ilanı ve hemen ardından Osmanlı Meclis-i Mebusan'ın toplanmasıyla birlikte öncelikli işlerden biri de belediye konusu olmuştur. 1877 yılında meclis iki farklı kanun çıkarmıştır: Dersaadet Belediye Kanunu ve Vilayet Belediye Kanunu. Dersaadet Belediye Kanunu ile İstanbul'daki belediye dairelerine gelir, yetki ve organları yönünden farklı bir statü verilmiştir (Ortaylı,1974:154).

1877 yılında çıkarılan bu iki belediye kanunu sayesinde Türk belediyeçiliği hukuksal bir zemine oturabilmiştir. Bu kanunlar belediyelere önemli yetkiler sağlasa da bu yetkiler gerçek anlamda uygulamaya konulamamıştır (Erdem, 2011:52,53).

Dersaadet Belediye Kanunu ile eski belediye kuruluşları aynı şekilde korunmuş, ancak İstanbul'daki 14 belediye dairesinin sayısı 20'ye çıkarılmıştır. Taşrada kurulması planlanan belediye teşkilatının başında da bir başkan, meclis ve cemiyeti belediye olmak üzere üç organ bulunacaktı. Belediye başkanı meclis üyeleri arasından hükümetçe atanacak, üyelerse halk tarafından seçimle iş başına gelecekti. Cemiyeti belediye, meclis üyeleriyle o zamanki teşkilatlanmada var olan mahalli idare meclisi üyelerinden meydana gelmektedir (Tortop, 1984:3).

Dersaadet Belediye Kanunu çerçevesinde bütün belediye dairelerinin kurulması maksadıyla belediye seçimlerini gerçekleştirecek seçim komisyonları oluşturuldu fakat 1877'de Osmanlı-Rus Savaşı'nın mağlubiyetle neticelenmesi seçimlerin ertelenmesine neden oldu. Savaş sonrası özellikle Balkanlar'dan İstanbul'a yaşanan yoğun göçleri

⁹ İntihap etmek : Seçmek (bilintihap: seçimle) (TDK)

¹⁰ Devairi Belediye : Belediye Daireleri (Osmanlıca Sözlük İnternet Sitesi)

düzenlemek üzere bu hazırda kurulu olan seçim komisyonları görev aldı. Bu gibi olumsuz gelişmeler kanunun yürürlüğe konmasını engellemiştir (Oktay, 2008:140). Bu duruma bir de mali gelir ve örgütlenme açısından bakmak gerekirse; Ortaylı'nın belirttiği gibi (1974, 159) 1877 tarihli kanunun Şehremaneti ve dairelerine;

a) Kontrato hasılatı

b) Kantar ve çeki resmi

c) Konulacak ihtisab rüsumu

d) Patent denilen tüccar ve esnaf tezkireleri resimleri

e) Esnaf vergisi ile şehremaneti ve dairelerce alınacak rüsum-u mütenevvie

f) Belediye meclislerine teklif edilip, Cemiyet-i Umumiyece karara bağlandıktan sonra hükümetin tasdiki ile alınacak fevkalade ve adi belediye rüsumatı

g) İane ve yardımlardan meydana gelmekteydi ve bu gibi gelirleri toplayabilmek için vergi matrahının iyi tespit edilmesi, yeterli personel, denetim ve sağlam kayıtlar şarttı. Bu dönemde bu imkanlar oluşmadığından ötürü görevlerde aksama görülmüştür.

Vilayet Belediye Kanunu'nun getirdiği esaslara bakıldığında her şehir ve kasabada belediye teşkilatlanmasına gidilecek, belirlenen organlar kurulacaktı. Halkın seçtiği meclisten bir üyenin başkan olarak merkezce atandığı bu sistem 1930 yılında yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediye Kanunu'na kadar devam etmiştir (Gözübüyük, 1967:73).

Bazı istisna değişiklikler haricinde uzun süre kullanılmış olan Vilayet Belediye Kanunu'nun 3. maddesinde sayılan belediye görevlerini özetle verecek olursak (Coşkun vd., 2018:92,93):

- Binaların inşası, yolların genişletilmesi ve düzenlenmesi, kaldırım ve lağımların düzenlenmesi

- Aydınlatma, çevre düzenlemesi ve temizlik işleri

- Emlak kaydı tutmak ve harita düzenlemek
- Pazar yerleri oluşturmak, ulaşımın kolaylaştırılması, meydanlar ve parklar oluşturmak ve bunları korumak
- Belediye gelirlerini tahsil ederek bunları belediye ihtiyacı doğrultusunda kullanmak ve esnaf ile ilgili işler.

1877 Belediye Kanunları demokrasi tarihimiz açısından da oldukça büyük bir önem arz etmektedir, ilk kez bu kanunlarla birlikte tek dereceli seçim getirilmiş ve gizli oy, açık tasnif şeklinde düzenlenmiştir (Ortaylı, 1985:174).

Görülüyor ki anayasal düzene geçişin ardından belediye kanunlarına önem verilmiş, İstanbul her ne kadar ayrıcalıklı düşünülmüş olsa da neticede iki belediye kanunu çıkarılmıştır. Türk belediyeçilik tarihi açısından bu devrin önemi, anayasal ilk metne bir madde olarak belediyeçiliğin konulması ve hemen ardından iki kanun ile yasal dayanağın inşa edilmesidir. Dönem şartları düşünüldüğünde siyasal katılım ve belediyelerin demokrasiye olan katkıları açısından görülebilecek eksiklikler ayrı bir çalışma konusu teşkil etmekte olup, bu çalışmada üzerinde durulan nokta belediye sisteminin tarihsel süreçte aldığı yoldur. Duruma bu açıdan bakıldığında I.Meşrutiyet Dönemi'nin, Osmanlı belediyeçiliğinde kendine özgü bir yeri vardır denilebilir.

1876 Kanun-u Esasi ile tekrar hareketlenen Osmanlı belediyeçiliği reform hareketleri I.Meşrutiyet Dönemi'nin merkezci yapılanması altında, önceki tecrübelerde olduğu gibi, istenilen sonuçları kesin olarak veremiyordu. Her ne kadar bu dönemde şehremaneti modernleşme ve ihtisaslaşma konusunda gelişmeler gösterse de yetki, personel ve mali yapıdaki sıkıntılar ve seçimlerin bir türlü yapılamayışı, belediyenin merkezi hükümetin adeta bir şubesi gibi despot bir hareket biçimini sürdürmesi (Ortaylı, 1974:162) I. Meşrutiyet Dönemi'ndeki belediyeçilik problemlerinin genel bir özeti gibidir.

2.1.2.4. II.Meşrutiyet Dönemi Belediyeçilik Gelişmeleri

Osmanlı dönemi belediyeçilik kavramının son halkasını oluşturan II.Meşrutiyet Dönemi, imparatorluğun dağılma dönemine ve savaşlarla geçen yıllara denk

gelmektedir. Belki de en önemli reformların yapıldığı Tanzimat Dönemi ve bu zamana kadar geçen süreçte istenilen belediyeçilik sisteminin bu dönemde oturtulmasını beklemek pek gerçekçi görünmeyebilir. Bu dönemin yerel yönetim üzerine en ateşli tartışmaları özellikle İttihat ve Terakki Cemiyeti içinde, merkezîyetçi bir grupla, başlarında Prens Sabahattin'in olduğu grup arasında yaşanmıştır. Bu ve diğer önemli gelişmeler ışığında bu dönemi ele almak isabetli olacaktır.

I.Meşrutiyet Dönemi 1876 Kanun-u Esasi ile başladığında, anayasada bulunan ilgili madde gereği eskiye nazaran hürriyetçi ve adem-i merkezîyetçi bir belediye teşkilatı yapılanması öngörülmüştür (Memiş, 2008:27). İlgili bölümde incelenen hususlar dikkate alındığında dönemin, anayasaya rağmen bu anlamda pek de başarılı olamama nedenleri görülmektedir.

II.Meşrutiyet Dönemi ise belediye seçimleriyle başlamıştır. Seçimle yine özerk bir belediye teşkilatı oluşmamıştır, esasen böyle bir beklenti de olduğu söylenemez. 1910 yılında İttihat ve Terakki İstanbul'u dokuz belediye şubesine ayırdı ve başlarına da müdürler tayin ederek belediye meclislerini de kaldırdı. Önemle belirtmek gerekir ki bu süreçte İstanbul vilayet de olduğundan şehremini yanında vali de gerekti ve iki başlılık vuku bulmasını diye düşünülerek bu iki yetki de şehreminine verildi. Bu yolla tek partili merkezi hükümetin belediyeçilik sistemi iyice merkezileşiyor ve İstanbul ve bazı liman kentlerinin dışında önemli bir gelişim görülüyordu (Ortaylı, 2000:169).

Bu dönemde 1912 yılında çıkarılan "Dersaadet Teşkilâtı Belediyesi Hakkında Kanunu Muvakkatı" ile İstanbul belediye teşkilatlanmasında bazı değişikliklere gidilmiştir. Belediye dairelerinin kaldırılması ve şubeye dönüştürülmesi, şehremaneti meclisi yerine bir encümen kurulması bu kanunla gerçekleştirilmiştir. Bu kanunla belediye başkanı yine atama ile göreve gelmektedir ve bu sistem 1930 yılına kadar devam etmiştir (Gözübüyük, 1967:72).

II.Meşrutiyet döneminde güç ve otorite ne Bab-ı Ali ne padişahdaydı. Bu dönemde siyasi bir parti olan İttihat ve Terakki her iki unsur üzerinde ciddi bir otorite kurmuştu. Partinin lider kadrosunu oluşturanlardaysa katı bir merkezîyetçi tutum gözlenmekteydi. Bunun sonucu olarak da merkezîyetçi, seçkin ve otoriter eğilimlerin

devletin resmi politikaları haline geldiği görülmektedir (Parlak ve Ökmen, 2016:209,210).

Bu dönemin önemli muhalif söylemlerini geliştiren kişilerden birisi de Prens Sabahattin olmuştur. Aslında söylemlerini Kanun-u Esasi'nin “Vilâyatın usulü idaresi, tevsiî mezuniyet ve tefriki vezayîf kaidesi üzerine müesses olup derecatı nizamı mahsus ile tâyin kılınacaktır.” (md.108) maddesi üzerinden hukuki bir tabana da oturtmuştur.

1908-1912 yılları arasında yazdığı makalelerle adem-i merkeziyetçiliği savunan Prens Sabahattin'in padişaha “İzah” adıyla yazdığı ilk açıklamasında siyasi adem-i merkeziyetçilik ile idari adem-i merkeziyetçilik ayrımı yapmış olması göze çarpmaktadır. Sabahattin “*eğer meşrutiyet, merkezde kontrol hakkını Meclis-i Mebusan ile sağlamaksa, hiç kuşkusuz idari adem-i merkeziyet de aynı hakkı vilayet meclisleri aracılığıyla vilayetlerde sağlamaktır*” diyerek ekliyor “*idari adem-i merkeziyetçilik adıyla talep etmiş olduğum reformlar, valilerin ve diğer bürokratların yetkilerinin genişletilmesi ve eyalet meclislerinin mümkün olduğunca erken açılmasından başka bir şey değildir*”. Esasen bunlar anayasanın 108. maddesi gereği yapılması gereken şeylerdi. Sabahattin'in bu ve benzeri reform önerileri iktidar partisinden Hüseyin Cahit tarafından “bu hal tarzı imparatorluğu çözülmeye götürür, adem-i merkeziyetçiliği benimseyen İngiltere, merkezi Fransa ile kıyaslandığında Fransa'nın üstünlüğü görülmektedir” denilerek cevaplanmıştır (Fujinami, 2013: 881,883,884). Durum göz önüne alındığında önceki dönemlerden daha katı bir merkeziyetçiliğin bu devirde görüldüğü söylenebilir. Özellikle tek partide bulunan siyasi güç, parti politikaları ekseninde dönemi ve dönemde yaşanan tüm gelişmeleri etkilemiş görünüyör.

Bu dönemde Prens Sabahattin Osmanlı İmparatorluğu'nun, dünya haritasındaki birçok farklı etnik grup arasında bir denge kurduğuna dikkat çekmiş ve “*varoluş için 'mutlak çatışma prensibi' var olduğu sürece, özgürce yaşama hakkına sahip olabilmek adına güç gereklidir. Neticede Osmanlı'daki etnik gruplardan bazıları günün birinde bağımsızlıklarını elde etseler bile bu küçük ülkelerin müreffeh olmaları hatta hayatta kalabilmeleri umudu yoktur.*” demiştir. Açık ki Prens Sabahattin adem-i merkeziyet çözümü ile imparatorluğun dağılmasının engelleneceği görüşündeydi (Fujinami, 2013:882). Burada çalışma esnasında dikkat çeken ve ilginç görünen bir noktaya

değinererek sonra konuya tekrar dönmek faydalı olacak kanaatindeyiz. Sabahattin'in savunduğu "var olmak için; demir (mutlak) çatışma prensibi" o dönemler oldukça popüler olan Sosyal Darwinizm düşüncesine oldukça benzemektedir. 19 ve 20. yüzyıllarda birçok devleti etkileyen bu akım, toplumlar arası çatışmanın kaçınılmazlığı, en uygun ve güçlü olanın var olmaya devam edebileceğini anlatır. Prens Sabahattin'in adem-i merkeziyet kavramını savunurken temel dayanaklardan biri olarak bu akımın bir söylemini kullanması dikkat çekicidir. Görüşlerini aktardığı dönem, uzun süre Fransa'da yaşayıp Avrupa'daki gelişmelere tanık olması ve kullandığı söyleme bakılarak kendisindeki adem-i merkeziyetçilik görüşünün Sosyal Darwinizm ile muhtemel ilişkisi ayrı bir çalışma konusu olarak düşünülebilir.

Şunu tekrar belirtmekte fayda var; modern yerel yönetimler ve dolayısıyla belediyeler Osmanlı gibi köklü bir imparatorluğun "en uzun yüzyılı" denebilecek bir dönemde kurulmuşlardı. Dönemin etkin yöneticileri ve devlet mantığı güçlü yerel yönetimler değil bilakis güçlü bir merkez inşa etmek adına uğraşmışlardır. Tabii olarak da yerel yönetim ve belediyelerin özerk ve serbest gelişimlerini sakıncalı görmüşlerdir (Erdem, 2011:53,54). Ek olarak 1913'te çıkarılan Vilayet Kanunu merkeziyetçi yapıyı güçlendiriyor ve yerel yönetimlerin gelişme olanağını ortadan kaldırıyordu. Savaş ve dış problemlerle dolu bu dönemde devlet belediye teşkilatlarını özerk olarak göremiyordu (Ortaylı, 2000:170). Nitekim bu dönemde kendine has gelişmelerle ortaya çıkan Türk belediyeçiliği kavramı da bu düşüncenin gölgesi altında kalmış görünüyor. Başka bir çerçeveden de duruma bakılacak olursa, her ne kadar istenilen düzeyde gelişim görülmemiş olsa da hukuki altyapıların oluşturulması, deneme-yanılma ile önemli tecrübelerin elde edilmesi Osmanlı sonrası Türk belediyeçiliğine oldukça mühim bir miras bırakmıştır denilebilir.

2.2. CUMHURİYET DÖNEMİ BELEDİYECİLİK

Osmanlı İmparatorluğu'nun son yüzyılı içinde belediyeçilik adına yaşanan gelişmeler, edinilen tecrübeler ve birikim ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde belediyeçiliğin gelişimi, anayasalarda belediyeçilik, çıkarılan kanunlar, planlı ve plansız dönemlerdeki gelişmeler bu başlık altında incelenerek Türkiye'nin kuruluşundan itibaren günümüze kadar olan belediyeçilik süreci mercek altına alınmıştır.

Yeni bir devletin kurulduğu Cumhuriyet dönemi, birçok şey için bir başlangıç olmuş olsa da bu durum yerel yönetimler için pek de geçerli olmamıştır (Erdem, 2011:54). Bu görüşe paralel olarak Ortaylı'ya göre de (2000:170) Osmanlı'nın son dönem belediyeçilik anlayışının değiştirilebilmesi için, Türk Kurtuluş Savaşı sonrası Batı Anadolu şehirlerindeki sorunlar ve II.Dünya Savaşı sonrası kırsaldan şehre yapılan iç göçlerin ortaya çıkardığı mecburiyetler beklenmiştir ve bu başlangıcın, değişimin henüz tamamlanmadığı bilinmektedir.

Esasen Cumhuriyet'i kuran kadronun ilk hedefi Türk şehirlerinin demokratik ve siyasal katılımında etkin olmaları değil, temiz, çağdaş, sağlıklı ve güzel olmalarının sağlanmasıydı. Bu nedenle de sadece Belediye Kanunu değil, yerel yönetimlerle ilgili tüm diğer kanunlarda bu amacın gerçekleştirilmesine dair hükümler konduğu görülmektedir (Keleş, 1993:37). Burada belirtmek gerekir ki Ortaylı'ya göre Türkiye'de yerel yönetim ve demokrasinin gelişimini öngören geçmişte ve günümüzde "eşi bulunmaz bir statü" meclis tarafından hazırlanan 1921 Anayasası'nın 11-14. maddeleri; "vilayetlerin mahalli işlerde manevi şahsiyeti ve muhtariyeti olduğunu ve vilayet halkının seçeceği vilayet şuralarının vakıflar, medreseler, eğitim, sağlık, ekonomi, tarım, bayındırlık ve sosyal yardımlaşmaya" dair konuları düzenleyip yöneteceğini belirtiyordu. Bu anayasaya göre vali ancak meclisin bir temsilcisi olarak vilayette genel işleri yürütecek ve yalnızca vilayet merkezin işlerine karışırsa duruma müdahil olacaktı (Ortaylı, 1985:207). Bu bilgiler ışığında genel durumla ilgili Türk belediyeçiliği problemlerinin devam ettiği ve fakat 1921 Anayasası'nın istisnai özelliklere sahip olduğu düşünülebilir.

2.2.1. 1923-1930 Dönemi Belediyeçilik Gelişmeleri

Yeni rejimle birlikte başkent yapılan Ankara'da 417 sayılı kanunla İstanbul Şehremaneti'nin sahip olduğu yetkilere ve görevlere sahip Ankara Şehremaneti kurulmuştur (Ulusoy ve Akdemir, 2005:223). 16 Şubat 1924 tarihinde aciliyetle çıkarılan bu kanun, önemli ihtiyaçları karşılayabilecek modern bir belediye kanunu çıkarılana kadar (1580 sayılı kanun) yürürlükte kalacaktı. Kanunun üçüncü maddesinde Ankara Belediye Başkanı'nı İçişleri Bakanı'nın atayacağı ve İstanbul şehremanetinin sahip olduğu yetki ve göreve sahip olacağı belirtiliyordu. Dördüncü madde ile "Ankara

şehremaneti bir daire-i belediyeden ibarettir” denilerek Ankara’da tek bir belediye olması hüküm altına alınıyordu. Yine dördüncü madde gereğince 24 üyeden oluşan bir Cemiyet-i Umumiye-i Belediye’ye sahip olması sağlanıyordu. Seçme yeterliliği olan herkes belediye meclisi üyeliği için oy kullanabilecekti (Memiş, 2008:61).

Ankara Şehremaneti, yeni ülkeyi kuranlar tarafından başkent yapılmış olan şehirde gecikmeden kurulmuş ve amaçları bir an önce ülkenin imarını yapabilmek olan bir yönetimin bu konudaki ilk adımıdır denebilir. Öyle ki bu belediye teşkilatı tüm bir ülkeye örnek teşkil edecek, belediyecilikte önemli bir laboratuvar olacaktır (Görmez, 1997:99).

Bu bağlamda süratle çıkarılan Ankara Şehremaneti Kanunu 14 maddeden oluşmaktaydı, kanun maddelerini günümüz Türkçe kelimelerini kullanarak daha anlaşılır şekilde vermek gerekirse (Demir, 2017:91-94):

1.Madde: Ankara şehri tepelerden geçirilecek sınır çizgileri içerisinde kalan bağ, bahçe, tarla ve otlakları ile bir bütün oluşturmakta ve tamamı bir şehremaneti (belediye) ortaya çıkartmaktadır. Bu sınır çizgisi Cemiyet-i Umumiye-i Belediye tarafından tespit ettirilip haritalandırılır. Şehrin sınırlarını gösteren bu harita Dahiliye Vekaleti (İçişleri Bakanlığı) tarafından onaylandıktan sonra kesinlik kazanır.

2.Madde: İstanbul Şehremaneti tarafından uygulanan kurallardan, talimatlardan ve alınan kararlardan Ankara şehrinin ihtiyaçlarına uygun olanları Cemiyet-i Umumiye-i Belediye tarafından uygulanır.

3.Madde: Ankara Şehremini (Belediye Başkanı) Dahiliye Vekaleti tarafından atanır.

4.Madde: Ankara Şehremaneti yalnızca bir daireden meydana gelmektedir. Ankara Cemiyet-i Umumiye-i Belediyesi yirmi dört üyeden oluşur. Kırk sekiz üyenin seçim işlemi Vilayet Belediye Kanunu’na uygun olacak bir biçimde yerine getirilir. Şehirde yaşayan ve seçmen olabilecek niteliklere sahip her kişi oy verir. Her seçmen oyunu bizzat kendisi kullanır.

5.Madde: Ankara Cemiyet-i Umumiye-i Belediyesi şehreminin başkanlığında toplanır. İstanbul Cemiyet-i Umumiye-i Belediyesi'nin görev ve yetkilerine sahiptir.

6.Madde: Cemiyet-i Umumiye-i Belediye'ye kanunen bırakılan görevlerin sınırlarının aşıldığı veya Cemiyet-i Umumiye-i Belediye ile Şehremaneti arasında herhangi idari, fen ve sağlıkla ilgili ve iktisadi sorunlardan kaynaklanan uyuşmazlığa düşüldüğünün tespit edildiği durumlarda Dahiliye Vekaleti'nin teklifi ile Büyük Millet Meclisi'nin Şûrayı Devlet (Danıştay) görevini yerine getiren muhakemat heyetinde gerekli olan incelemelerin gerçekleştirilmesinin ardından yapılması gerekli olan (veya yapılan) işlemler kesinlik kazanır.

7.Madde: Ankara Şehremaneti'nin bütçesi Cemiyet-i Umumiye-i Belediye tarafından düzenlendikten ve Dahiliye Vekaleti tarafından on günlük zaman dilimi içerisinde incelenip onaylandıktan sonra uygulamaya konulur. On günlük süre içerisinde iade edilmez veya onaylanmaz ise bütçe geçerlilik kazanır.

8.Madde: Ankara Şehremaneti fen işleri, sağlık işleri, muhasebe, yazı işleri ve hukuk müdürleri şehremanetinin atama hakkında görüşü alındıktan sonra Dahiliye Vekaleti tarafından atanır ve görevinden alınır. Diğer memurların ve hizmetlilerin atanmaları ve görevden alınmaları ise şehremini tarafından yerine getirilir.

9.Madde: Şehremanetinde; şehreminin başkanlığında fen işleri, sağlık işleri, muhasebe, yazı işleri ve hukuk müdürlerinden oluşan bir emanet encümeni oluşturulur. Bu encümen belediye meclisleri görev ve yetkilerine sahiptir.

10.Madde: Ankara Şehremaneti memurlarının devlet tarafından memuriyete alınmış olanların maaşları Dahiliye Vekaleti tarafından; şehremini tarafından memuriyete alınanların maaşları ise Cemiyet-i Umumiye-i Belediye tarafından tayin ve tespit olunur. Bu tür memurlar hakkında Mülkiye Emekli Kanunu'nun hükümleri uygulanır.

11.Madde: Ankara Şehremaneti'nin zabıtai belediye görevleri polis tarafından yerine getirilir. Belediyeye ilişkin görevlerde polis müdürü doğrudan doğruya şehremini

ile iletişime geçer. Polislerin bu konudaki yolsuzluklarına dair yapılacak işlemler “Memurin Muhakemat Kararnamesi”ne tabidir.

12.Madde: Bu kanun belediye kanun tasarısı sonradan kesinlik kazanıncaya kadar geçerlidir.

13.Madde: Bu kanun yayımlandıktan sonra yürürlüğe girer.

14.Madde: Bu kanunun hükümlerini uygulamaya Dahiliye Vekili memurdur.

Bu kanun savaş sonrası harap halde olan ülkede, 12.maddede belirtilen esas belediye kanunu çıkana kadar işlerin aksamaması için yapılmıştır. Kurucu kadro gerek 1921 Anayasası’na müstakil madde koyarak gerekse de boşluk dönemini dahi asgari de olsa bir kanunla geçirerek yerel yönetim ve belediyeciliğe verdiği önemi göstermiştir denilebilir.

Cumhuriyetin 1923-1930 yılları arasındaki bu döneminde Ankara deneyi ile birlikte oluşan bu belediyecilik zihniyeti 3 Nisan 1930’da 1580 Sayılı Belediye Kanunu’nu ortaya koymuştur (Tekeli, 2012:50). Türkiye’nin bu ilk düzenli belediye kanunu 75 yıl yürürlükte kalmış ve 2005 yılında yerini 5393 sayılı Belediye Kanunu’na bırakmıştır.

Türk belediyeciliğinin bu dönemle ilgili son olarak belirtmek gerekir ki bu kısa süreçteki temel belediyecilik anlayışı 1920’lerden 1930’lara kadar Osmanlı mirasının etkisinde ve onun bir çeşit devamı niteliğinde olmuş ve yeni düzenlemeler oldukça dağınık ve yüzeysel kalmıştır (Ortaylı ve Tekeli’den akt. Görmez, 1997:99).

2.2.2. 1930-1945 Dönemi Belediyecilik Gelişmeleri

Cumhuriyetin tek partili dönemi olarak adlandırılan bu dönemde bazı önemli belediyecilik gelişmeleri yaşanmıştır. 1580 sayılı Belediye Kanunu’nun kabulünden sonra bazı diğer kanunlarla belediyelerin işleyişi düzenlenmiştir.

Dönemde yürürlükte olan 1924 Anayasası’nda yerel yönetimlerle ilgili üç madde bulunmakta ve bu maddeler ayrıntıya girmeden kısaca düzenleme yapmaktadır. Nitekim

anayasal olarak bakılırsa önceki dönemlere göre büyük bir gelişme de sağlanamamıştır (Parlak ve Ökmen, 2016:216).

Bu dönemin en önemli olayı hiç şüphesiz ki 3 Nisan 1930 tarihinde çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanunu'dur. Bu kanunun çıkarılmasıyla birlikte Osmanlı döneminde çıkarılan ve 53 yıl yürürlükte kalmış olan Dersaadet ve Vilayet Belediye kanunları ve ek düzenlemeleri ve ayrıca Ankara Şehremaneti Kanunu 1 Eylül 1930'da yürürlükten kaldırılmıştır (Tekeli, 2012:55). Çalışma konusunun dışında olsa da burada dikkat çeken bir husus; Osmanlı mirasının, yalnızca bu alanda edinilmiş tecrübe olarak değil, kanunlarının da aynen alınarak kullanılmasıdır. Bu durum bize bugün üzerinde bazı tartışmalar yapılan bir konuda ilginç bir çıkış noktası verebilir. Anadolu'ya gelindiğinden bu yana farklı devletler mi kuruldu yoksa yalnızca bir devlet teşkilatı vardı ve zaruri durumlarda şekil ve kabuk mu değiştirdi? Farklı bir çalışmada bu konu tartışılabilir.

Cumhuriyetin kurucuları 1877 tarihli Vilayet Belediye Kanunu'nu değiştirmiş yerine kendi ideolojileri doğrultusunda daha işlevsel olduğunu düşündükleri bir kanun getirmiştir. Öyle ki kurucuların zihnindeki "medeni şehrin" yaratılabilmesi için 1877 tarihli kanun uygun değildir ve bu nedenle 1580 sayılı kanun daha da önemli bir anlam kazanmış olup, kanunun hazırlanmasında göz önüne alınan ilkeler şu şekilde sıralanmıştır (Tekeli, 2012:55-60):

Birinci ilke belediyeler arası eşitliktir. Bu ilke "Türkiye belediyeleri, tesis, hemşehrilik hukuku, selâhiyet, vezâif, intihabat, teşekkül, mafevk idarî makam tarafından murakabe; menabi'i varidat itibariyle bir müsavat irae eder" şeklinde ifade edilmiştir.

İkinci ilke belediyelerin icraatlarında serbest bırakılmasıdır. Bu ilke de şu şekilde izah edilmiştir: "Belediyeler için Devlet kanunlarının ahkâmına muarız olmamak şartıyla, mahallî temayül ve ihtiyaçların ifade ve emrettiği her türlü imâr ve terakki kararlarını vermek ve tatbik etmek hususunda, Cumhuriyet ferdleri gibi hukuku tabiiyeden olan serbesti'i sayüamel hakkı sarahaten tanınmıştır"

Üçüncü ilke belediyeler üzerinde güçlü bir merkezi yönetim denetimidir. Bu ilkeyse kanunun gerekçesinde şu şekilde izah edilmiştir: “Belediye işlerinde Devlet kanunlarının tamamen tatbikini temin ve belediyelerin kanuna mahalif icraatı men ve tevkif edebilecek kuvvetli bir hükümet murakabesi esasları ve mümkün tafsilâtiyle şeraiti vaz edilmiştir.”

Buradan anlaşılmakta ki Türk belediyecilik hareketlerinin ortaya ilk çıktığı zamandan bu yana belki de ana problemi olan merkezi denetim ve hareket alanı yetersizliği burada da görülmüştür. Fakat bu kanunun meclisten çıkarılması sürecinde yaşanan tartışmalara¹¹ bakıldığında kanun koyucu iradenin temel amacının, Osmanlı devrindeki belediyelerin mali problemleri, bütçelerindeki dengesiz tutum ve bunun sonucu olarak da işleyemeyen bir teşkilat manzarasını Cumhuriyet Dönemi’nde de görmemek olduğu düşünülebilir. Yine de bu noktada yalnız bütçe ve işlerin yürütülmesinin denetimi nedeniyle mi böyle bir kontrol mekanizması konuldu yoksa bu durum üniter devlet refleksi olarak mı düşünülmeli, üzerinde tartışılabilir. Ayrıca unutmamak gerekir ki II.Meşrutiyet döneminde Prens Sabahattin adem-i merkeziyetçiliği İttihat ve Terakki yönetimi ve saraya kabul ettirmek için ısrarla siyasi ve idari olarak ayırım yapmış ve gerekli olanın idari adem-i merkeziyet olduğunu belirtmiştir. Çünkü o dönemde de Cumhuriyet Dönemi’nde de tarihinin en uzun yüzyılımı yaşamış olan Türk milleti için adem-i merkeziyet “siyasi olarak ayrışma” çağrışımı yapmış ve hep bir risk olarak görülmüş ve genç Cumhuriyet de buna karşı tecrübeye dayalı bir refleks göstermiş olabilir. Bu düşünceye paralel bir görüşü de Keleş şu şekilde aktarmaktadır (1993:38): “1923’te kurulan Cumhuriyet’in, 1925-1937 yılları arasında, Doğu Bölgesi’nde, ulusal birlik ve toprak bütünlüğü için tehlike sayılabilecek bir dizi olaylarla uğraşmak zorunda kalışı, merkez dışındaki siyasal örgüt ve birimlere kuşku ile bakılmasına yol açmıştır”.

Dördüncü ilke, tek dereceli seçim yapılması ve halkın etkin denetiminin sağlanması olmuştur. Serbest Fırka denemesinden evvel çıkan bu kanunun demokrasiyi yaygınlaştırmayı hedeflemiş olduğunu kanun yapıcının bu ilkesinden anlamaktayız. Bu, henüz o dönem tek parti uygulaması kesinleşmemişken benimsenmiş bir prensip olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir önceki paragrafta tartıştığımız durumla birlikte

¹¹ Bkz. İlhan Tekeli, Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü, s:58.

düşünüldüğünde Cumhuriyet kadrosu demokrasiyi yaygınlaştırmakta sakınca görmemiş, yalnızca, zaten bir yandan bunu isteyen merkezin denetiminde olmasını kararlaştırmıştır denilebilir.

Belediye Kanunu'nun hazırlanmasında takip edilen beşinci ilke, belediye hizmet alanlarının genişletilmesi olmuştur. Belediye görevlerinin belirtilmesinde önemli iki tutum görülmektedir. Birincisi belediye görevlerinin genel bir çerçeveye çizilmesi yerine tek tek belirlenmiş olmasıdır ki buna neden olarak küçük belediyelere yol gösterilmesi düşünülmüştür. İkincisi ise belediyelerin büyüklüğü ve gelirlerine göre mecburi görevlerinin farklılaştırılmasıdır (Tekeli, 2012:55-60).

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun yapılmasında takip edilen ilkeleri belirttikten sonra kanunun getirdiği bazı yeniliklere de yer vermek gerekirse; kanunun ilk maddesinde belediye tanımı yapıldıktan sonra ikinci maddesinde belediye teşkilatının nüfus koşulu aranmadan kaza ve vilayetlerde kurulması gerekliliği hükme bağlanmıştır. Geriye kalan yerler için nüfus şartı 2.000 kişi olarak belirlenmiştir ve nüfusu 2.000'i geçen yerlere belediye kurulması zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca bu kanuna göre belediye teşkilatı sisteminin şu şekilde işlemesi hükme bağlanmıştır (Demir, 2017:101):

-Belediye Meclisi

-Belediye Encümeni

-Belediye Reisi (Başkanı) (ve yardımcıları)

Bu sistem günümüz 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda da aynen korunmakta ve uygulanmaktadır. Türk belediyecilik tarihinin önemli eserlerini vermiş Osman Nuri Ergin'in eserlerini derleyen Yıldırım'ın belirttiğine göre (2013:147) Ergin: *"Teşekkür olunur Cumhuriyet hükümetine ki yeni bir Belediye Kanunu çıkarttı ve belediyelerin mevkiini yükseltti; evkafın üzerinde bulunan su ve kabristan işlerini belediyelere verdi; medreseleri ve tekkeleri hususî idarelere, İstanbul'da belediyeye devretti; belediyelerin varidatından¹² yüzde beşini alarak bir Belediyeler Bankası açtırdı; Emlâk ve arazi vergisini hususî idarelere, İstanbul'da belediyeye terketti; itfaiye teşkilâtında kullanılan*

¹² Varidat: Gelir (TDK).

aletleri ve şehirlere getirilecek sulara lüzumu olan boruları gümrük resminden istisna etti” diyerek bu dönem çıkarılan yasadan ve uygulamaların genel olumluluğundan bahsetmiş ve ardından da hükümete önerilerini iletmiştir.

1580 sayılı Belediye Kanunu hakkındaki merkezci eğilim eleştirileri ilgili meclis tutanaklarından takip edilebilir. Fakat burada bir fikir vermesi açısından, kanunun yapımında büyük emeği geçen İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın “Lâyihamın¹³ hulâsası¹⁴, vasi salâhiyet sıkı kontroldür... Bizim belediye kanununda istihdaf ettiğimiz şehirleri devlet yapmak değil, şehirleri devlet şehri yapmaktır.” sözleri dönemin yönetiminin merkez-yerinden yönetim ilişkisine bakış açısını yansıtmaktadır (Çolak, 2012:51,52).

1930-1945 arası belediyecilikle ilgili kanunları genel olarak belirtmek gerekirse; 1580 sayılı Belediye Kanunu ardından Hıfzısıhha Kanunu, Belediyeler Bankası Kuruluş Kanunu, Belediyeler İstimlak Kanunu, Belediyeler Yapı ve Yollar Kanunu, Belediyeler İstimlak Kanunu ve Belediyeler İmar Heyeti Kuruluş Kanunu gibi kanunlar çıkarılmış ve bu kanunlar Türk belediyeciliğini uzun yıllar düzenleyen temel kanunlar olarak yürürlükte kalmıştır (Görmez, 1997:108).

Bu dönemde belediye gelirlerini artırmaya yönelik tek girişim 4375 sayılı kanundur ki bununla belediyeler sınırları içindeki tarifeli ulaşım araçlarında bilet fiyatına, elektrik, havagazı ve telefon tarifelerine zam kararı alıp İçişleri'ne onaylatmak suretiyle yürürlüğe koyabilmekteydi. Bunlar haricinde II.Dünya Savaşı çıkmış olduğundan diğer birçok kanunla belediye gelirlerinin kısıldığını görmekteyiz (Tekeli,2012:68,69). Bu durum dönem şartları düşünüldüğünde normal karşılanabilir.

2.2.3. 1945-1960 Dönemi Belediyecilik Gelişmeleri

Bu dönem tek partili siyasal hayatın çok partili şekle dönüştüğü ve belediyecilikle ilgili de birtakım gelişmelerin yaşandığı dönem olarak düşünülebilir. 1950'deki seçimlere kadar bir önceki dönemden çok da farklılık görülmediğini söylemek mümkündür. 1950'de Demokrat Parti'nin iktidarı büyük çoğunluk sağlayarak alması belediyecilikle ilgili demokratik düzenlemelerin görüldüğü bir dönemin

¹³ Kanun Layihası: Yasa tasarısı (TDK).

¹⁴ Hülâsa: Özet, fezleke (TDK).

başlangıcı olmuştur. Örnek vermek gerekirse 1580 sayılı Kanun'un düzenlediği belediye seçimlerinin Eylül başından 20 Ekim'e kadar sürmesi durumu 1946'da 4878 sayılı Kanun ile değiştirilmiş ve seçimler daha güvenilir olacak şekilde düzenlenip bir haftalık sürede yapılır hale getirilmiştir. Ayrıca 1950'de yapılan bir değişiklikle de seçimlerin her iki yılda bir yapılması kararlaştırılmıştır (Görmez, 1997:124).

Bu dönemdeki gelişmeleri kanunlar bağlamında genel olarak özetlemek gerekirse; 1948 yılında 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu çıkarılmış ve aynı yıl Ankara Valiliği ve belediye başkanlığı birbirinden ayrılmıştır. Benzer bir uygulama da İstanbul'da bulunmaktaydı ve 1954 yılında burada da valilik ve belediye başkanlığı birbirinden ayrılmıştır. Buna karşın valiler bazen belediye başkanlığı görevini de üstlenmişlerdir (Ulusoy ve Akdemir, 2005:223,224).

Türkiye'de çok partili hayata geçişle birlikte belediyelerin de demokratikleşme yolunda gelişimleri olmuştur. Bu doğrultuda hayata geçirilen belki de en önemli girişim Türk Belediyecilik Derneği'dir. Bu dernek belediyeler arası birliği sağlamak ve bir belediyecilik şuuru oluşturmak hedefiyle kurulmuş olup adının "kurum" yerine "dernek" olması bile başlı başına bir gelişimdir. Dernek, belediyelerin özerkliğini ve demokratikleşmesini savunmuştur ve merkezin denetiminin abartıldığını, başkanların doğrudan halk tarafından seçilmesi usulünün getirilmesini gündeme taşımıştır (Tekeli, 2012:126). Buna rağmen 1945-60 arası süreçte belediye başkanlarının halen meclis üyelerince seçildiği düşünülecek olursa, siyasal katılımın etkisinin bu devirde de sınırlı olduğunu söylemek mümkündür.

Çok partili dönemin başlamış olmasının etkilerini de göz ardı etmemek gerekir. Sayıları 1930'da 492'den 1960'da 995'e yükselen belediyeler, bu dönemde hızlanan kentleşme hareketinin bir sonucu olarak düşünülebilir olsalar da aynı zamanda siyasi partiler de kamu yönetiminin önemli kuralı olan "yönetimi halka götürmek" prensibini kullanmayı bilmişlerdir. Nüfusun yarısından çoğunun belediye sınırları dışında yaşadığı (TBB) bu süreçte belediyeler artırılmış ve bu şekilde halk bir statü ve prestij kazandığını düşünmüş ve de merkez kaynaklarından daha etkin faydalanmalarının yolu açılmıştır. Siyasal iktidarlar da demokrasinin en temel uygulamaları olan belediyeleri artırmakla, halk nezdinde önemli bir iş yaparak bunu yine siyasi kazanca dönüştürmüşlerdir.

Neticede bu dönemin uygulamaları bize tek parti döneminden henüz özde olmasa da biçimsel olarak uzaklaştığını göstermiştir (Keleş, 1993:38,39). Bu dönemde belediye meclislerinin seçim usullerinde birtakım değişiklikler yapılmış, genelde bir hafta süren seçimlerin bir günde sonuçlandırılması zorunluluğu getirilmiştir. Ankara belediye başkanı meclis tarafından seçilmeye başlanmıştır fakat yine dönemin özde değişim göstermediği fikrine paralel olarak başkanların merkezce onanması ve gerekli hallerde merkezce atanabilmeleri uygulamaları da bu dönemde görülmüştür (Erdem, 2011:57).

2.2.4. 1960-1980 Dönemi Belediyecilik Gelişmeleri

27 Mayıs 1960 ihtilalinden 1980'lere kadar olan bu dönemde iki önemli gelişmeden söz etmek mümkündür. İlki ihtilalin getirdiği yeni anayasa ve siyasal değişikliktir. İkincisi ise Türkiye'nin kapitalist sisteme eklenmesi sürecinde ulaştığı seviyenin şehirleşme biçimine getirdiği yeni özelliklerdir (Tekeli, 2012:175). Hemen belirtmek gerekir ki her ne kadar bu dönemin kendine has gelişmeleri olmuşsa da önceki dönemlerden pek de farklı düzenlemeler görülmemektedir (Görmez, 1997:129).

Esasen bu dönemde göze batan hiç kuşkusuz 1961 Anayasası'nın getirdiği yenilikler, planlı kalkınma dönemine giriş ve belediyeleri ilgilendiren durumlar ve yapılan bazı kanun değişiklikleridir.

1961 Anayasası'nda yerel yönetimlerle ilgili hükümlere göz atacak olursak, anayasanın 116. maddesine göre;

-Mahallî idareler, il, belediye veya köy halkının müşterek mahallî ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir.

-Mahallî idarelerin seçimleri, kanunun gösterdiği zamanlarda ve 55. maddede yazılı esaslara göre yapılır.

-Mahallî idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatını kazanma ve kaybetmeleri konusundaki denetim, ancak yargı yolu ile olur.

-Mahallî idarelerin kuruluşları, kendi aralarında birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.

Anayasanın 116.maddesi ilk fıkrada tanım yapmış diğer fıkralarla da genel bir çerçeveye çizmiştir. Burada önemli bir gelişme olarak, seçilen mahallî idarenin göreve gelme ve görevden ayrılma denetiminin ancak yargı yoluna bırakılmış olması göze çarpmaktadır. Ayrıca yerel yönetimlere verilen görevlerle orantılı olarak gelir kaynağı sağlanacağına hüküm altına alınması da anayasanın, belediyeçilik tarihimizin başladığı günden itibaren var olan bir sorunu çözme hedefini belirtmektedir. Anayasanın 112. maddesi de “idarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır” hükmüyle birlikte adem-i merkeziyet (yerinden yönetim) kavramını anayasa seviyesinde yasalaştırmıştır. Fakat burada dikkat çeken husus Ay’ın da belirttiği gibi (2009:47) aynı kanunun ikinci fıkrasında “idare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. Kamu tüzel kişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur” diyerek idarenin birliği ve bütünlüğünün vurgulanmış olmasıdır.

Bu dönemdeki bir diğer önemli gelişme 27 Temmuz 1963 yılında çıkarılan 307 sayılı Kanun uyarınca belediye başkanlarının belediye meclisi tarafından seçilmesi yolu bırakılıp, halkın başkanı doğrudan seçmesi yöntemi benimsenmiştir. Ayrıca bu kanunla seçilmiş belediye başkanının vali ve cumhurbaşkanınca onaylanması uygulaması da sonlandırılmıştır (Parlak ve Ökmen, 2016:217). Başkanın doğrudan halk tarafından seçilmesi durumu belediye başkanlarının belediye meclisi karşısında gücünü artırırken, meclise verilen gensoru yetkisi de belediye meclisinin denetim yetkisini artırmıştır (Erdem, 2011:58).

1960-1980 yılları arasında yerel yönetimlerin demokratikleşmesi açısından önemli bir gelişmeyi de vermek uygun olacaktır. Bu dönem sosyal demokrat CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) 1973’te büyük şehirlerde belediye başkanlıkları ve meclislerdeki çoğunlukları almasıyla, benimsediği “yeni belediyeçilik” ilkelerini hayata geçirmeye çalışmıştır. Yeni belediyeçilik, demokratik, üretici, birlikçi, katılımcı, sosyal adaletçi ve tekeli rant odaklarının oluşmasına fırsat vermemeyi hedefleyen bir anlayış

olarak görülmüştür. Bahsi geçen ilkelerin beraberce örgütlenen belediyeçilerin sözlü ve yazılı olarak eğitilmelerinde önemli bir rol oynadığı kuşkusuzdur. Fakat CHP iktidarlarının kısa sürmesiyle, her ne kadar Yerel Yönetimler Bakanlığı'na bazıları benimsenmiş olsa da bu ilkeler uzun ömürlü olamamıştır (Keleş, 1993:40,41).

1960'lı yılların önemli bir gelişmesi de “kalkınma planları”na dayalı yeni bir döneme geçiş olmuştur (Çukurçayır, 2009:73). Bu dönemin literatürdeki birçok çalışmada “Planlı Dönem” olarak adlandırılıp incelenmesinin nedeni de Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan kalkınma planları çerçevesinde yerel yönetimlere getirilmesi düşünülen yeniliklerdir. Kalkınma planlarında belediyeçilikle ilgili gelişmeleri kendi başlıkları altında kısaca işlemek daha yerinde olacaktır.

2.2.4.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Belediyeler (1963-1967)

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda büyük şehir bölgeleri bölge planlaması içerisinde ele alınmış olsa da yerel planlama etkinliklerinden sorumlu olacak bu örgütün ne olacağına değinilmemiştir (Keleş, 2012:485). Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (BBYKP) katılıma dayalı bir kalkınma modelinin hayata geçirilmesini hedeflemiş ve özellikle de kırsalda uygulanmasını amaçladığı “toplum kalkınması” yöntemini ortaya koymuştur. Fakat etkili bir uygulama alanı bulamayan bu yöntem daha sonraki yıllarda planlarda yer bulamamış ve daha çok kaynak bulma, merkez ve yerel ilişkileri planlarda görülmüştür (Çukurçayır, 2009:73). Plan incelendiğinde genel olarak BBYKP'de belediyeler için yüzeysel bir yaklaşım görülmektedir. Planda Osmanlı'dan sonra o güne kadar gerçekleştirilen yapısal değişimlerin yetersiz kaldığı belirtilmiş ve gerek merkez ve taşra teşkilatlarının gerekse de yerel yönetimlerin kalkınan bir ekonominin ihtiyaçlarını yerine getirebilecek şekilde düzenlenmesi hedeflenmiştir. Bu yenilemenin uzun süre alacağı belirtilip, “1962 yılı Planlı Devreye Geçiş Programı”nda önceliğin merkezi teşkilat olması karara bağlanmıştır (BBYKP:80).

2.2.4.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Belediyeler (1968-1972)

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda belediye hizmetleri ile ilgili ayrı bir başlık bulunmakta ve “belediyelerin gelir kaynakları günün ihtiyaçlarına uygun hale getirilecektir”, “mecburi ve ihtiyari görev ayrımı yeni baştan düzenlenecektir”

denmektedir. (İBYKP:610) Bu noktayı biraz netleştirmek yerinde olacaktır. Bilindiği gibi belediyelerin ilk kuruluşundan itibaren bugüne kadar belediyelerden çok şey beklenmiş ve bir müddet sonra da doğrudan halk tarafından seçilmesiyle halkın beklentileri de artmıştır. Fakat belediyeler kendilerine ayrılan gelir kalemleriyle kendilerinden beklenen tüm hizmeti çoğu zaman verememiş ve bu nedenle örneğin Belediyeler Bankası gibi kuruluşların varlığına ihtiyaç duyulmuştur. Bu durumu Nuri Ergin şu şekilde belirtiyor: *“Bu memlekette belediye kadar hor ve hakir görülen, aynı zamanda kendisinden her şey istenen ve beklenen fakat buna mukabil pek az hakkı ve selâhiyeti tanınmış olan bir müessese yoktur diyebilirim”* (Yıldırım, 2013:145). Bu cümle aslında bir belediye çalışmasının sonuç cümlelerinden biri olacak doğrulukta bir saptamayı içermektedir hiç kuşkusuz. İşte İBYKP bu noktada belediyeler için bir çözüm üretilmesini hedefleyerek bu konuyu tekrar devletin gündemine taşımış görünüyor. Diğer bir nokta da her belediyeden aynı hizmetin beklenemeyeceği gerçeğidir, gelirleri açısından imkanı daha çok olan bir belediye ile aynı kanuna tabi başka küçük bir belediye aynı mecburiyetler altında tutulamaz. Plan bu konuda da düzenleme yapılmasını öngörmüştür.

2.2.4.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında Belediyeler (1973-1977)

Türkiye, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminin başlarında gerek geçmişten kalmış olan gerekse de o dönem ortaya çıkmaya başlayan birçok problemle karşı karşıya kalmıştır (Ay, 2009:52).

Bu dönemin sorunları ÜBYKP’de şu şekilde belirtilip ele alınmıştır: “Mahallî idareler il, belediye ve köy halkının ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır. Bunun nedeni kısmen mahallî idarelerin kaynaklarının yetersiz oluşu, kısmen de yerinde önceliklere göre kullanılmamasıdır. Gerek kaynak sorunu, gerek mahallî idare ölçeklerinin günün şartlarına uydurulmamış olması nedeniyle yetersiz mahallî idare birimlerinin doğmuş bulunması, merkezden yapılan transfer gereğini artırmakta, ayrıca yapılan aktarmalar da her zaman iyi kullanılamamaktadır. Merkezi idare ile mahallî idareler arasındaki görev çizgilerinin kesinlikle belirlenmemiş olması da mahallî hizmetlerin yeterince karşılanılamamasının nedenleri arasındadır.” (ÜBYKP:117).

ÜBYKP aynı zamanda “idarenin bütünlüğü” ilkesine dikkat çekmiş ve yerel yönetimlere çeşitli yasalar çıkarılıp yeni görev ve sorumluluklar verilmesi uygulamasının sonlandırılması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca yerelin kaynaklarının kullanımında ve planlamalardaki problemler için çözüm önerileri getirmiştir (ÜBYKP:946,947).

2.2.4.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında Belediyeler (1979-1983)

Bu dönemde ülkede ekonomik birçok sıkıntının yaşanması, DBYKP'nin hazırlanmasının uzun sürmesi gibi nedenlerle plan dönemi olması gerekenden bir yıl ileri kaymış ve 1978 yılı için geçiş dönemi denilmiştir (Ay, 2009:52).

Planda Türk belediyciliğinin yüz yılı aşkın süredir devam eden sorunu tekrar belirtilmiştir. Merkeze maddi bağımlılık, yeterli öz kaynak yoksunluğu, vesayet problemi nedeniyle belediyelerin gelişen kentleşmeye ayak uyduramadığı tespiti yapılmıştır. Ayrıca DBYKP'de metropolitan yerlere özgü bir yönetim şeklinin de gerekliliği vurgulanmıştır (DBYKP:81,82).

2.2.4.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Belediyeler (1985-1989)

BBYKP hazırlık süresinin uzaması nedeniyle bir önceki dönemdeki gibi bir sene gecikmeli çıkarılmıştır. Bu planda Türkiye'deki belediyelerin 1989 yılına kadar 1774'e ulaşacağı belirtilmiş ve yine aynı yıl içerisinde belediye sınırlarında yaşayacak olan nüfusun oranı da %63.2 olarak öngörülmüştür (BBYKP:168).

Planda belediycilik alanında izlenecek bazı ilke ve geliştirilecek politikalar da belirtilmiştir. 1580 sayılı Kanun ile belediye kurulma nüfusu alt sınırı 2.000 iken bunun artırılması, şehircilik hizmetlerinde esas kuruluşların belediyeler olduğu vurgusu yapılmış ve buna binaen bazı hizmetlerin de belediyelere devredilmesi planlanmıştır.

2.2.4.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında Belediyeler (1990-1994)

ABYKP'de hedef olarak mahalli idarelere ait gelirlerin içindeki özgelirlerin paylarının artırılması düşünülmüştür. 1994 yılına gelindiğinde mevcut belediyelerin sınırları içerisinde yaşayacak olan nüfusun toplam ülke nüfusuna oranının %70,72,

büyükşehir belediyelerinde yaşayan nüfusun ise toplam belediye nüfusuna oranının %40,42 olması öngörülmüştür.

Bu dönemde takip edilmesi planlanan bazı ilkeler ve üretilmesi düşünülen politikalara örnek vermek gerekirse; hizmetlerin verilmesindeki etkinliğin artırılması için yerel hizmetlerin yerinde karşılanması, yerel yönetim teşkilat yapılarının yerinden yönetim ilkesine göre tekrar düzenlenmesi ve merkez-yerel arası ilişkilerin ele alınacağı kanun çalışmasına başlanması, yerel hizmetlerin denetimi konusunda halk iradesi ve denetimini daha etkin kılacak düzenlemeler getirilmesi olarak özetlenebilir (ABYKP:320).

2.2.4.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Belediyeler (1996-2000)

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı belediyeçilik hususunda bir önceki plan döneminde olan gelişmeleri vermiş ve devam eden sorunların altını çizmiştir. Bir önceki planlanmış dönemin sonu itibarıyla Türkiye’de 45,6 milyon insan 2.716 belediyenin sınırları içinde yaşamakta ve yine ülke nüfusunun %74,6’sı belediye sınırlarında ikamet etmektedir (YBYKP:15).

YKYKP’de mevcut duruma getirilen eleştirilere kısaca göz atmak gerekirse; yerel yönetimlere verilen görevlerin zamanla merkezce yapılmaya başlandığı ve bunun hizmette etkinliği azalttığı belirtilmiştir, kamu harcamalarının yalnızca %12’sinin mahalli idarelerce yapılıyor olması ve bu oranın Avrupa’da %50’lere yakın olması vurgulanmıştır, bir önceki planda belirtilen gelirler içindeki öz gelirlerin payının artırılması gerekliliği tekrarlanmıştır (YBYKP:124,125).

Bu planda değinilen ilginç ve önemli sorunları ayrıca vermek yerinde olacaktır. Plan, 1580 sayılı Belediye Kanunu’nun yerel hizmetlerle ilgili yetki, görev ve sorumluluğu belediyelere bıraktığını fakat zaman geçtikçe teknolojik ve ekonomik nedenlerle bu görevlerin merkez tarafından yürütüldüğünü belirtmektedir. Bu süreç sonunda ortaya çıkan belediye yapısının içinde bulunan şartlarda ve kentleşme hızında etkisiz kaldığını ve büyüyen şehircilik problemlerinin bu belediyeçilik tarzıyla çözülemeyeceğine vurgu yapmıştır (YBYKP:125). Bu tespit gerçekten önemlidir çünkü 1930 yılında yapılmış kanunun esasen gereken çerçeveyi çizdiği fakat gelen süreçte

merkezin yerel karşısında fazla öne çıktığını ve bunun da belediye teşkilatlarını, biraz yorumlayarak, iş yapamaz hale getirdiği belirtilmektedir. 70 yıldır büyük her işi merkezce halledilen, yeteri kadar mali kaynağı da olmayan belediyeler hiç kuşkusuz hem 2000’li yılların kent sorunlarını halledecek maddi kaynaktan yoksun hem de tecrübe olarak gereken büyük işler bitirme pratiğinden mahrum kalmıştır.

YBYKP’de son olarak, değinilen sorunlar için bazı çözümler getirilmiştir. Bunlar özetle; halkın ortak yerel hizmet ihtiyacının mahalli idarelerce yürütülmesinin sağlanması, mahalli idarelerin yeni bir teşkilat ve işleme düzenine kavuşturulması, yerinden yönetim anlayışına ağırlık verilmesi gibi ilkelerdir. Tüm bunların yanında YBYKP “merkezi idare ile mahalli idareler ‘üniter’ yapı içinde idarenin bütünlüğü ilkesine uygun olarak iş bölümü ve koordinasyona dayalı bir yapıya kavuşturulacaktır” anlayışını da içermektedir (YBYKP:130).

2.2.4.8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Belediyeler (2001-2005)

SBYKP de diğer kalkınma planları gibi evvela var olan problemleri belirlemiş ve bunlar için çözümler getirmiştir. Belediyelerle ilgili olarak ilk göze çarpan tespit, diğer planlara da çok benzer şekilde, idare bütünlüğü ve yerinden yönetim ilkesi çerçevesinde merkez ile yerel yönetim arasında hizmetler ve kaynakların dengesi kurulamamış olması ve de yerel yönetimlerin görev, yetki, sorumluluk ve maddi kaynakları yönünden güçlendirilemediği olmuştur (SBYKP:19).

Bu planda yapılan inceleme sonucunda, belediyelerin hizmetler için yaptıkları harcamaların toplamda %25,64’ünü dış borçla finanse ettikleri tespit edilmiş ve özellikle belediyelerin kaynaklarının artıramadığının altı çizilmiştir. Hızlı şehirleşmenin getirdiği problemler bir önceki planda olduğu gibi burada da dikkate alınmış ve çözümleri için yerel yönetim sisteminin güçlendirilip geliştirilmesinin önemi belirtilmiştir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin gelirlerinin artırılması için düzenlemeler yapılacağı ve merkeze olan bağımlılığın da bu yolla azaltılacağı kararlaştırılmıştır. Tek tip belediye modelinden vazgeçilip, il, ilçe, belde, turistik bölge belediyeleri için farklı görev, gelir ve yapılar öngörülmüştür. Yine SBYKP’de de üniter yapı vurgusu yapılarak merkez ve yerel yönetimin etkin koordinasyonu amaçlanmıştır (SBYKP:197,198).

2.2.4.9. Dokuzuncu Kalkınma Planında Belediyeler (2007-2013)

Diğerlerinden oldukça kısa olan ve beş yıl ile sınırlandırılmamış bu ilk kalkınma planında tekrar eden cümleler yerine, farklı kararlar görmek mümkündür. Örnek vermek gerekirse; “merkezi yönetimden yerel yönetimlere yetki ve görev aktarımı, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nda getirilen ilkeler dikkate alınarak sağlanacaktır. Ancak, yetki ve görev aktarımı yapılmadan önce yerel yönetimleri yönetsel ve mali açıdan güçlendirecek önlemler alınacaktır” maddesi göze çarpmaktadır (DBYKP:95). Burada yereli mali açıdan güçlendirdikten sonra gereken yetki ve görev aktarımının yapılacağına belirtilmesi ilk bakışta durumu yine klasikleşmiş şekilde sürdürecektir bir tutum olarak algılanabilir fakat devletin edindiği belediyeçilik tecrübesinden ötürü artık “belediye kurulmuştur, yetki verilmiştir” diyerek belediyelerin gerçek anlamda işlerlik kazanmadığını çok iyi bilmesi daha gerçekçi bir neden olarak düşünülebilir. Yerinden yönetimin etkin sağlanması için her şeyden önce maddi kaynağın sağlam oluşturulması gerektiğini 150 yılı aşkın bir tecrübeyle kavramış olan merkez, yapılan planı hayata tam anlamıyla geçirebilirse yerel yönetimlerin belki de en büyük problemlerinin çözümü için ışık doğacaktır.

Bu dönemde ayrıca belirtilmiş olan husus, 2006 yılında yürürlüğe giren “Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun”un getirdiği yenilikler olmuştur. Buna göre bölgesel ve yerel anlamda kamu, özel teşebbüs ve STK’lerin arasında işbirliği, koordinasyon, kaynakların etkin kullanımı, planlama ve bölgesel kalkınmayı hızlandırmak için bu ajanslar hayata geçirilmiştir (DBYKP:48).

2.2.5. 1980 Sonrasında Belediyeçilik Gelişmeleri

1980 sonrası dönem incelenirken askeri müdahale ve askeri idare dönemi öncelikli olarak ele alınmış, 1983 genel ve 1984 yerel seçimleri sonrasında başlayarak günümüze kadar uzanan süreç daha sonra işlenmiştir.

Türkiye 12 Eylül 1980’de yeni bir sürece girdiğinde kuşkusuz belediyelerin de bu süreçten etkilenmeleri kaçınılmazdı. 1980-1983 yılları arasında ülke Milli Güvenlik Konseyi’nin idaresinde kalmıştır ve konseyin üç numaralı bildirisini: “*Kuruluşunda belediye örgütü bulunan tüm yerleşme merkezlerinde vatandaşların birlik, düzen ve*

sağlığının korunmasından birinci derecede belediyeler sorumludur” şeklinde olmuştur (Görmez, 1997:139). Bu bildirden sonraki süreçte ise belediyelere şüphe ile yaklaşan askeri idare Afyon, Çorum, Sivas, Erzurum dışında kalan bütün şehirlerin belediye başkanlarını görevden almıştır. Boşalan başkanlık makamlarına bürokratlar atanmıştır (Demir, 2017:133).

12 Eylül askeri müdahalesinden sonra belediyelerin hemen hepsinin atanmış kişilerce idare edilmeye başlanması süreci, 25 Eylül 1980 tarihli, “2303 sayılı 3 Nisan 1930 Tarih ve 1580 sayılı Belediye Kanunu’na Ek Kanun”un 29 Eylül 1980’de yürürlüğe girmesiyle başlamıştır. Kanun üç maddeden oluşmakta ve maddeler şu şekilde sıralanmaktadır (Demir, 2017:151):

Birinci Madde: 03.04.1930 Tarih ve 1580 sayılı Belediye Kanunu’na aşağıdaki geçici maddeler eklenmiştir:

Geçici Birinci Madde: “12 Eylül 1980 tarihinden itibaren mevcut belediye meclisleri feshedilmiş ve belediye başkanları görevden alınmıştır.”

Geçici İkinci Madde: “Yeni belediye meclisleri üyeleri seçilinceye kadar yasaların belediye meclislerine verdiği görevler Belediye Kanunu’nun 88. maddesinde belirtilen daire baş amirlerinden oluşan belediye encümenleri tarafından yürütülür.”

Geçici Üçüncü Madde: (Birinci Fıkra) “Görevden alınan belediye başkanları yerine fiilen görevli veya emekli kamu görevlileri veya serbest meslek sahipleri veya görevden alınmış bulunan belediye başkanları arasından Sıkıyönetim Komutanlarının istemlerine uygun olarak il merkezlerinde İçişleri Bakanlığı’nca, il merkezi olmayan yerlerde valilerce atama yapılır ve gerektiğinde aynı usullerle değiştirilebilir.”

Alınan kararların temelinde yatan nedenler incelendiğinde görülmektedir ki yapılan askeri müdahale, ülkedeki tüm demokratik kuruluşların farklı oranlarda da olsa birleşerek demokrasiyi ortadan kaldırmakta olduğu ve yerine totaliter sosyalist bir düzen getirmeyi hedefledikleri inancını taşımaktadır. 12 Eylül sonrası derhal yerel meclislerin dağıtılması ve belediye başkanlarının görevden alınmasının en uygun izahının bu olduğu söylenebilir (Keleş, 1993:41,42).

Belediyelere yapılan bu ilk müdahalelere rağmen 12 Eylül yönetimi 2380 sayılı Kanun ile yerel yönetimlerin devlet gelirinden aldıkları payı %5 olarak belirlemiş ve bundan birkaç ay sonra da 2464 sayılı yeni Belediye Gelirleri Kanunu'nu çıkarmıştır. Uzun süredir sivil iktidarların gerçekleştiremediği bu gerekli düzenlemeler ile belediye gelirlerinde üç misline varan artışlar olmuştur. Yerel yönetimlerin siyasi işlevlerine karşı fazla hassas bir yönetimin bu uygulaması ilk etapta çelişki gibi görünse de esasen yapılmak istenen belediyelerin kamu hizmetlerini daha etkin sunmaları ve bu şekilde bir derece “depolitize” edilmeleri idi, zira dönemin genel felsefesi siyasal nitelikli olsa da tüm kuruluşların depolitize edilmesiydi (Keleş, 1993:43).

12 Eylül 1980'den başlayarak 1983'teki genel seçimlere kadar olan askeri idare dönemi seçimlerle son bulmuş ve ardından 1984'te yapılan yerel seçimlerle birlikte belediyeler 1580 sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde normal işleyişlerine dönmüşlerdir (Ay, 2009:57,58).

Bu dönemin hiç şüphesiz en önemli ve halen yürürlükte olan belgesi 1982 Anayasası'dır. Bu anayasada idari vesayet kendini açık şekilde göstermekte ve “görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma ve kovuşturma açılan yerel yönetim organlarını veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanı, geçici bir önlem olarak, kesin hükme kadar görevden uzaklaştırabilir” hükmü ile demokratik olmayan bir uygulama tekrar hayata geçmiş olmaktadır. Başka bir yenilikse 1961 Anayasası'ndan farklı olarak “büyük yerleşim birimleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir” hükmü olmuştur (Görmez, 1997:141). Bilindiği gibi bu hükme dayanılarak daha sonra çıkarılan kanunlarla Türkiye büyükşehir olgusuyla tanışmıştır.

27 Haziran 1984 tarihli 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, 9 Temmuz 1984 tarih ve 18453 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Demir, 2017:160). Bu kanunla oluşturulan büyükşehir belediyelerinde seçmenler hem kendi belediyeleri hem de büyükşehir belediyesi için ayrı oy kullanacaklardır. Genel olarak sistem, Fransa'da uygulanmaya başlanan sistemle benzerlikler göstermektedir (Tortop, 1984:183).

1994 yılına gelindiğinde, yapılan yerel seçimlerden sonra geçmişe nazaran daha başarılı ve yerel hizmetlerin daha etkin şekilde sunulduğu bir döneme girilmiştir (Ay, 2009:60). Özellikle 90'lı yıllarda belediyeler gelirlerini artırarak daha etkili hizmet sunabilmek amacıyla Belediye İktisadi Teşebbüsleri kurmuşlardır. BİT'ler bazı yerel hizmetlerin sağlanabilmesi için belediyelerce kurulan ya da yönetiminin elde edilmesi şartıyla ortak olunan, bağımsız bütçeye sahip özel hukuk tüzel kişileri olarak tanımlanabilir (Berk, 2003:52). Her ne kadar serbest piyasa şartlarını zorladıkları gibi eleştiriler getirilebiliyor olsa da Türk belediyeçilik tarihinin başından beri en büyük problemlerden biri mali kaynakların yetersizliği olmuştur. Duruma bu pencereden bakınca, belediyelerin bu teşebbüsleri, merkeze ek yük getirmeden kendi dinamikleriyle yapabileceklerini göstermeleri açısından önemlidir denilebilir. Bu gelişmelerin daha da ilerletilmesi ve belediyelerin üreten, gelişen ve kaliteli hizmeti halka ucuza sunabilen teşebbüslerinin teşvik edilmesi gereklidir kanaatindeyiz. Belediyeler ne kadar kendi kaynaklarını yaratırlarsa o kadar demokratik ve etkin olabileceklerdir. Bu düşünceye paralel olarak, merkezi yönetimin yerele yaptığı maddi yardımların çeşitli isimler altında "şartlı bağış" olduğu ve bu bağışlar üzerinde merkezin çok geniş takdir hakkı olduğu bilinmektedir. Nitekim bu takdir hakkı ağır bir mali vesayete dönüşebilmektedir. Örnek vermek gerekirse ANAP (Anavatan Partisi) 1984 yerel seçimlerinde üç büyük belediyeyi kazanmış ve belediye kaynaklarında artış görülmüştür. Genel seçimlerden bir sene sonra 1988'de ise bu üç büyükşehir belediyesinin gelirleri büyük oranda düşüş göstermiştir ve bu azalma bir önceki yıl yapılan genel seçimlerle ilişkilendirilebilir (Öner, 1997:221).

Bu dönemden sonra 2005 tarihine kadar olan süreçte belediyelerle ilgili önemli bir gelişme görülmemiştir. 2005'te birçok yasal düzenlemenin yapılmasıyla birlikte belediyeçilikte önemli değişimler de olmuştur. Öncelikle Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı hazırlandıktan sonra, Belediye Kanunu, Büyükşehir Belediyesi Kanunu gibi birçok kanun çıkarılmıştır. Bu bağlamda çıkarılan kanunları vermek gerekirse, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 23.07.2004 tarihli 25531 sayılı Resmi Gazete'de; 5393 sayılı Belediye Kanunu, 13.07.2005 tarihli 25874 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Ay, 2009:60). Burada belirtmek gerekir ki bu dönemde yapılan 5272 sayılı yeni belediye kanunu 2004 yılında TBMM'de kabul edilerek onaylanmış ancak bazı maddelerinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal

edilmesi üzerine 3 Temmuz 2005 tarihli 5393 sayılı yeni kanun hazırlanarak meclisten geçirilmiş ve yürürlüğe girmiştir (Memiş, 2008:175).

5393 sayılı Kanun ile gelen bazı önemli değişiklikleri özetle verecek olursak, 1982 Anayasası'nın 127. maddesine uygun olarak "yerinden yönetim" esasları gözetilerek belediyeler tekrar düzenlenmiştir. Belediye teşkilatının başkan, meclis ve encümeninden oluşan üçlü yapısı korunurken belediye encümeni karar organı olmaktan çıkarılmış ve yürütme organı haline getirilmiştir. İdari vesayet uygulamalarının belediyelerin hareket alanını kısıtlaması sebebiyle bu uygulamaların birçoğuna son verilmesi kanunla öngörülmüştür. Bu bağlamda halkın ve belediyelerin ilişkilerinin geliştirilmesi açısından önemli değişiklikler yapılmıştır. Örnek vermek gerekirse belediye meclisleri ve ihtisas komisyonlarına STK'ler ve halkın katılıp fikir beyan etmesine yönelik düzenlemeler getirilmiştir. Kanunun temel amaçlarından biri de belediyelerin etkili ve verimli hale getirilmesi olmuş ve bunun için belediyelerin beş yıllık stratejik plan yapmaları öngörülmüştür (Ulusoy ve Akdemir, 2005:225).

Bugünkü durumda Türkiye'de beş tür belediye olduğunu belirtmek mümkündür, bunlar: Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri, büyükşehir ilçe belediyeleri, ilçe belediyeleri ve belde belediyeleridir. Ülkede 3200'den fazla belediye varken yapılan kanunlarla getirilen düzenlemeler sonucu bu sayı önce 2950 olmuş, 6360 sayılı Kanun çıkarıldıktan sonra 1397'ye inmiştir. 2012 tarihli 6360 sayılı kısaca "Yeni Büyükşehir Belediyeleri Kanunu" uyarınca nüfusu 2000 altına düşen 559 belediyenin tüzel kişiliği sonlandırılmıştır. Bu yasayla büyükşehir kapsamındaki belde belediyeleri de ortadan kalkmıştır (Parlak ve Ökmen, 2016:271,272).

1980'den sonra Türkiye'de yaşanan gelişmeler diğer dönemlerden farklı özellikler göstermiştir. Bu tarihten günümüze kadar olan yaklaşık 40 yıl incelendiğinde Türkiye yeniliklere ve dünyadaki gelişmelere cevap vermekte zorlanan belediye kanununu değiştirmiş, daha önce bir takım göndermeler yapılarak yolu açılan ve 1982 Anayasası'nda da işaret edilen büyükşehir belediyeleriyle tanışmış ve daha sonra büyükşehir kanununda da değişikliklere gitmiştir. Kalkınma planları başlıklarında belirtildiği gibi, Avrupa yerel yönetim kriterleri doğrultusunda adımlar yine bu dönemde atılmıştır.

2.2.6. Sosyal Belediyecilik

Sosyal belediyeciliğin ortaya çıkmasında etkili olan sosyal refah devleti, kapitalizm düzeninin sanayileşmiş ülkelerde ortaya çıkardığı problemler ve artan eşitsizlik karşısında birtakım siyasal hakların gelişmesi ile devletlerin bu süreç karşısında sessiz kalamayacağı ve duruma müdahil olması gerektiği düşüncesinden ortaya çıkmıştır (Durdu, 2009:41). Sosyal refah devleti ayrı ve detaylı çalışılması gereken bir konu olduğundan burada detayına inilmeyecektir.

Sosyal belediyecilikle ilgili batıda ve Türkiye’de birçok tanım yapılmıştır. Türkiye’de en çok kabul gören ve hayli kapsamlı bir tanımı Yalçın Akdoğan yapmıştır. Sosyal belediyecilik hakkındaki en detaylı bu tanımı olduğu gibi aktarmak yerinde olacaktır. Akdoğan’a göre (akt. Toprak ve Şataf, 2017:65): *“Sosyal belediyecilik, yerel yönetime sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yükleyen, bu çerçevede kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca kanalize eden; işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması, sosyal dayanışma ve entegrasyonun tesis edilmesi ile sosyo-kültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan altyapı yatırımlarının yapılması için bilinçli politikalar üretmesini öngören; bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet mevhumunu güçlendirmeye yönelik olarak yerel yönetimlere sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevleri yükleyen bir modeldir”*.

1982 Anayasası’nda yer alan “Türkiye Cumhuriyeti; toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir” ibaresinden de anlaşılacağı gibi sosyal belediyecilik, aslında “sosyal devlet” kavramının yerel düzeyde uygulanmasıdır (Toprak ve Şataf, 2017:65).

Bugün belediye teşkilatlarımızı düzenleyen 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda belediyelerin sosyal politikalara dair görevlerinin belirlenmesi için oldukça önemli düzenlemeler yapılmıştır. Kanunlarda “sosyal belediyecilik” kavram olarak kullanılmamış olsa da getirilen hükümlerle birçok sosyal belediyecilik uygulaması düzenlenmiştir (Kalkışım, 2015:91,92).

Sosyal devlet, bu kapsamdaki sorumluluklarını ya merkezi olarak ya da yerel yönetimler aracılığı ile yerine getirir. Uzun müddet Türkiye’de bu görevleri merkez yürütmeye çalışmış fakat ihtiyaçların gerektiği gibi karşılanamadığı görülmüştür. Bu nedenle, özellikle son belediye kanunlarıyla birlikte bu sorumluluk büyük ölçüde yerel yönetimlere bırakılmış olup 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda belediyelere, “*sağlıkla ilgili her türlü tesisi açma ve işletme; acil yardım, kurtarma ve ambulans hizmetini sunma, konut, kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor, sosyal hizmetler ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açma, devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapma veya yaptırma ve ihtiyaç duyulan her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılama, gerektiğinde öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verme ve gerekli desteği sağlama, gıda bankacılığı yapabilme, hizmet sunumunda özürlü, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulama hizmetlerini yerine getirmekle görevlidir*” görev ve sorumlulukları yüklenmiştir (Beki, 2008:35,36).

2.2.7. E-Belediyecilik

Günümüzde, yaşanan teknolojik ilerlemeler neticesinde, internet ve bilgiye erişim oldukça kolaylaşmış ve hemen her yaştan, her kesimden insan tarafından internet kullanımı yaygınlaşmıştır. Dünya genelinde de bu gelişmelere paralel olarak kaçınılmaz şekilde bazı hizmetlerin resmi kurumların internet sitelerinden verilmesi uygulamaları başlamış ve bu gelişme resmi dairelerdeki iş yoğunluğunu azalttığı gibi halkın da hizmete ulaşmasını hızlandırmış ve kolaylaştırmıştır. Türkiye’de bugün adli sicil kaydı, ikametgâh, dava sorgulama, araç plaka işlemleri vb. birçok işlem E-Devlet Kapısı adlı resmi internet sitesinden yapılmakta ve günlük yaşamda büyük zaman tasarrufu sağlamaktadır.

E-Belediyecilik, yaşanan bu gelişmeler neticesinde Türkiye’de de yaygınlaşmış ve belediyeler internet sitelerinde E-Belediye bölümleri oluşturarak bazı hizmetleri buradan vermeye başlamışlardır.

Yaşanılan bilgi çağında siyaset ve yönetim de bu bilgi akışına uyum sağlamış ve “e-belediyecilik” kavramı da bu şekilde ortaya çıkmıştır. E-Belediyecilik ortamında belediyeyle diğer kamu kurumları, belediye ve halk, halk ve halk arasındaki bilgi

akışında artış olacağı ve “haberdarlık” durumunun gelişeceği söylenebilir. Özellikle idarenin elektronik ortamda hizmet vermeye başlamasıyla devlet kurumları arasında etkileşimin de artacağı bir gerçektir çünkü kurumların iş süreçleri yalnızca kendi içlerinde olmaktan çıkarak şeffaf ve hesap verebilir bir kimliğe bürünecektir. Farklı çerçevelerden e-devlet kavramına göz atılacak olursa “kamu hizmetlerinin vatandaşlara, çalışanlara ve iş ortaklarına bilişim teknolojileri vasıtasıyla ulaşmalarını ve bundan yararlanmalarını sağlayan organizasyon”, “bilgisayar sistemleri ve yazılımları ile desteklenen ve kesintisiz olarak günün 24 saati, haftanın 7 günü, yılın 365 günü çalışan kamu organizasyonlarının bütünü” gibi tanımlamalarla karşılaşılmaktadır (Henden ve Henden, 2005:52,53).

Bu çalışmada alan araştırmasına konu edilmiş olan Tokat Belediyesi de internet sitesi üzerinden Beyaz Masa, SMS Kayıt ve İptal İşlemleri, Mobil Uygulamalar, Sicil Sorgulama, Borç Sorgulama-Ödeme, E-Bordro, Bina Aşınma Payları, İnşaat Maliyet, İmar Kararları, Nöbetçi Eczaneler, Zabıta İşlemleri, Başkana Mesaj ve Şehir Kameralarına Bağlanma gibi hizmetleri vermektedir (TBİS).

E-Belediyecilik içinde yaşadığımız çağın artık zorunlu hale gelmiş “internet kullanımı” durumunun bir sonucu ve getirisidir. Türkiye’deki belediyeler de bu duruma uyum sağlamak için çaba göstermektedirler. E-Belediye uygulaması içerisine dahil edilebilecek her hizmetin dahil edilmesinin hem vatandaş açısından olumlu olacağı hem de belediyelerin buradan halledilebilecek hizmetler için fazladan enerji ve mesai harcamalarının önüne geçeceği söylenebilir.

2.2.8. 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun Getirdiği Temel Yenilikler

1930 yılında çıkarılmış ve 2005 yılına kadar yürürlükte kalmış olan 1580 sayılı Belediye Kanunu’nun geçen süreçte defalarca yama yapılarak düzenlenmesi, değişen şartlara cevap verememesi ve özellikle Avrupa Birliği müzakerelerinin hızlanmasıyla birlikte günümüzde yürürlükte olan 5393 sayılı Belediye Kanunu hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir. 2004 yılında 5215 sayılı kanun olarak yürürlüğe girecekken Cumhurbaşkanı tarafından düzeltilmesi istenen maddeler olmuş, daha sonra meclis gerekli düzenlemeleri yapmış ve 5272 sayılı kanunu çıkarmıştır. Bu kanunun çıkarılmasında hukuki bir şekil şartı yerine getirilmemesi gerekçesiyle Anayasa

Mahkemesi'nce iptal edilmiş ve nihayetinde 5393 sayılı Belediye Kanunu olarak Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Dursun, 2007:361-362).

5393 sayılı Belediye Kanunu özellikle Avrupa Birliği ile müzakere sürecinin hızlanmasıyla Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na uygun yapılmış ve günümüz çağdaş yerel yönetim gereksinimlerine cevap verecek bir kanun olması öngörülmüştür.

Türk belediyeçilik geleneğinin ortaya çıkışından bugüne, belediyelerin karşılaştığı temel sorunlar; merkezi idarenin aşırı denetim ve kontrolü, mali özerkliğin sağlanamayışı ve yetki alanlarının dar olmasıdır denilebilir. Bakıldığında 5393 sayılı kanun bu konuda önemli yenilikler getirmiş ve belediyelere çok uzun zamandır kalkınma planlarında da belirtilen hareket alanını ve etkinliği kazandırmayı amaçlamıştır.

1580 sayılı eski ve 5393 sayılı yeni Belediye Kanunu'nu karşılaştırmak ve temel sorunlar çerçevesinde getirilen yenilikleri özetlemek gerekirse (Özden ve Zorlu, 2013):

- 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun eski kanundan ayrıldığı belki de en önemli nokta, görev alanlarının genişletilmiş olması noktasıdır. Görev ve sorumluluklar 1580 sayılı kanunda maddeler halinde sıralanmış ve belediyelerin tüm görevleri tek tek tanımlanmıştır. Yeni kanunda ise daha geniş ifadeler kullanılarak belediyelerin yetki ve görev alanları genişletilmiştir. Özetle "Genel Yetki İlkesi" çerçevesinde kanunun bu kısmı düzenlenmiştir.

- 5393 sayılı kanunla birlikte belediye meclislerinin feshini gerektirecek nedenler sınırlandırılmış ve bu şekilde belediyenin karar organı olan meclise rahat bir çalışma ortamı sağlanmıştır.

- Belediyeler üzerinde idari vesayet oluşturan uygulamaların birçoğu ortadan kaldırılmış ve idarenin bütünlüğünü sağlayacak yapıların oluşturulması öngörülmüştür.

- Belediyelerin yapmakla yükümlü olduğu kamu hizmetleri ile ilgili kararların alınması, uygulanması gibi durumlarda bu kararlardan etkileneceklerin sürece katkılarının artırılması için katılım mekanizmaları geliştirilmiştir.

- 1580 sayılı kanunda belediye meclis kararlarını geri gönderme yetkileri bulunan vali ve kaymakamlardan bu yetkiler yeni kanun ile alınmış ve belediye meclisi üzerindeki vesayet yetkisi daraltılmıştır. İdari amirler yalnızca hukuka aykırı olan meclis kararlarını idari mahkemeye götürme konusunda yetkilidirler.

- Bazı belediye hizmetlerinde vatandaşların gönüllü olarak çalışabilmesinin önü 5393 sayılı kanunla açılmıştır. Burada kanun koyucu vatandaş ve belediyelerin gönüllülük ilişkisi içerisinde yaklaşacağını ve bu katılım yöntemiyle belediyelerin de halkın isteklerini daha yakından anlayacağı öngörülmüştür.

- Kent konseyleri kurularak belediyelerin demokratik olgunlaşmaya yaptıkları katkının daha üst düzeylere çıkarılması düşünülmüştür. Belediyelerin kuracağı bu konseylerde vatandaş temsilcileri aracılığıyla fikirlerini dile getirebilecek ve icraatlar hakkında daha detaylı bilgi sahibi olabilecektir. Yaptırım gücü olmasa da kent konseyi kararları ilk belediye meclis toplantısında görüşülecek ve bu şekilde konseyin görüşü sürekli olarak belediye meclisine iletilecektir.

- Önemli bir değişiklik mali özerklik konusunda olmuştur. 5393 sayılı kanun belediye teşkilatını tanımlarken “idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” ifadesini kullanmıştır. Belirtmek gerekir ki burada bir kamu kurumuna verilmiş olan mali özerklik daha önce hiç görülmemiş bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır.

- Yerindelik ilkesi benimsenmiş ve 5393 sayılı kanununun 14. maddesinde “Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur” ifadesi kullanılmıştır. Birçok hizmetin merkezce yapıldığı ve belediyelerin etkisiz görüldüğü dönemdeki büyük bir sorun da bu maddeyle ortadan kaldırılmak istenmiştir. 1992 Maastricht Antlaşması ile ortaya çıkan bu ilkenin amacı, kamu hizmetlerinin çoğunluğunun halka en yakın yönetim birimi tarafından yerine getirilmesini ve bu yolla halkı da demokratik katılıma teşvik etmektir.

Yeni kanunun getirdiği önemli bir farklılık da Hemşehri Hukuku alanında olmuştur. 1580 sayılı kanunda “Her Türk, nüfus kütüğüne yerli olarak yazıldığı beldenin hemşehrisidir...” (md.13) ifadesi kullanılırken 5393 sayılı yeni kanunda bu ifade yine aynı maddede “Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir...” şeklinde

değiştirilmiştir. Daha önce hemşehri sayılmak için kimlikteki kütük kaydının önemine vurgu yapılmışken yeni kanun, aynı yerde ikamet eden insanları hemşehri saymış ve bu şekilde bireyler arasındaki ilişkiyi tekrar düzenlemiştir. Memleketi fark etmeksizin aynı belde sınırları içinde yaşayan insanlar, hemşehri sayılmış ve yereldeki bütünleşme ve ortak hareket etme şuru oluşturulması ihtiyacı, bu şekilde kanunla ifade edilmiştir.

2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun idari vesayet anlamında getirdiği en önemli yeniliği detaylandırarak aktarmak uygun olacaktır. 1580 sayılı Belediye Kanunu'na göre belediye meclislerinin bir kısım kararlarının kesinleşebilmesi için idari mülki amir onayına ihtiyaç vardı. 5393 sayılı kanuna göre meclis kararlarının kesinleşebilmesi için mülki idare amirine onaylatılması gerekliliği kalkmıştır. Kararın yürürlüğe konması için mülki idari amir onayı gerekmektedir ki burada da denetim hukuka uygunlukla sınırlandırılmıştır. Mülki idari amirler, belediye meclis kararlarında hukuka uygun olmayan durum tespit ettiklerinde bu kararları idari mahkemeye taşımakla görevlidirler (Eryiğit, 2015:229; Kaplan, 2005).

5393 sayılı kanunla ilgili idari vesayet konusunda yapılabilecek bir eleştiriye değinmek gerekirse, kanunun 57. maddesinde idari vesayet in yerindelik denetimiyle ortaya çıkabileceği söylenebilmektedir. Belediyelerin yapmaları gereken hizmetleri aksatmaları durumunu düzenleyen bu madde, İçişleri Bakanlığı'na, mahkeme yoluyla tespit ettirildikten sonra belediye hizmetlerini ikame etme yetkisi vermektedir. Başka bir deyişle merkezi idare kendini yerel yönetimin yerine koyarak onu ikame edebilecek ve aksayan hizmeti yerine getirecektir. Anayasa'nın 127. maddesine uygun olan bu kanun maddesi Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda çekincesiz kabul etmiş olduğumuz hükümlere aykırı gibi görünse de esasen yereldeki kamu hizmetlerinin yerine getirilmeyip, kamu yararının aksatılması daha ciddi sonuçlar doğuracağından, bugüne kadar hiç uygulanmamış olan bu maddenin 5393 sayılı kanunda bulunması, şimdiye kadarki idari vesayet örneklerinden farklıdır denilebilir (Yıldırım ve Öztoprak, 2014:15,16).

Belirtilmesi gereken istisnai bir durum; Temmuz 2016'dan sonra ilan edilen ve Temmuz 2018'e kadar süren OHAL döneminde KHK'lar ile ülkenin idare edilmesi, bu olağanüstü halde yine olağanüstü durumların belediyeler açısından da görülmesidir. 1

Eylül 2016'da çıkarılan 674 sayılı KHK ile 5393 sayılı kanun değiştirilerek yasa dışı faaliyetler yürüten belediyelere kayyum atanması yolu açılmıştır. Bu şekilde OHAL ve sonrasında devlet bazı belediyelere kayyum ataması yapmıştır (Alptekin ve İlhan: 2018:9). Burada belirtmek gerekir ki bu atamaların temel nedeni terör ve teröre destek veren belediye yöneticileri olmuştur.

Genel olarak maddeler halinde verdiğimiz yenilikler, özellikle belediyeciliğin ilk örneklerinden itibaren hep sorun yaşanmış alanlar hakkındaki yeniliklerdir. 1580 sayılı kanun, yeni bir ülkede temel yerel hizmetlerin aksatılmamasını ve hızla belediyeleşme maksadını ön planda tutarken, 5393 sayılı kanunsa artık çağdaş belediyecilik için gereken şartlara ayak uydurma çabasıyla ortaya çıkmıştır. Hiç kuşkusuz yerinden yönetim ilkesinin gerektirdiği mali özerklik, yerindelik, idari vesayetın sınırlandırılması gibi konulara eğilmesiyle de şimdiye kadar yapılmış en önemli belediye kanunu olmuştur.

BÖLÜM 3 : TOKAT İL MERKEZİNDE HALKIN BELEDİYE HİZMETLERİNE YÖNELİK MEMNUNİYET ALGISI İLE İLGİLİ ALAN ÇALIŞMASI

Çalışmanın son bölümünde Tokat il merkezinde yapılmış olan anket çalışması sonuçları incelenecektir. Bu alan çalışmasında Tokat'ta yaşayan vatandaşın belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algılarının; yaş, cinsiyet, medeni durum, Tokatlı olup olmama, Tokat'ta yaşanan süre, en uzun yaşanılmış olan yerleşim birimi, eğitim düzeyi, gelir durumu ve çalışılan sektöre göre değişiklik gösterip göstermediği araştırılmıştır.

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZLER

Yapılan araştırma, Tokat il merkezinde ikamet eden vatandaşların Tokat Belediyesi'nin sunmuş olduğu hizmetlere yönelik memnuniyet algılarının, demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etme amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda çalışma 1 ana hipotez ve 9 alt hipotezden oluşmaktadır.

Ana Hipotez:

H1: Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık gösterir.

Alt Hipotezler:

H_{1A}: *Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterir.*

H_{1B}: *Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların medeni durumlarına göre anlamlı farklılık gösterir.*

H_{1C}: *Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların memleketlerine göre anlamlı farklılık gösterir.*

H_{1D}: *Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterir.*

H_{1E}: *Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların Tokat'ta yaşama sürelerine göre anlamlı farklılık gösterir.*

H_{1F}: *Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların en uzun yaşadığı yerleşim yerine göre anlamlı farklılık gösterir.*

H_{1G}: *Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların eğitim seviyelerine göre anlamlı farklılık gösterir.*

H_{1H}: *Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların gelir durumlarına göre anlamlı farklılık gösterir.*

H_{1I}: *Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların çalıştıkları sektöre göre anlamlı farklılık gösterir.*

3.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI

Çalışma kapsamında yapılan ankette Tokat ili Merkez ilçesinde bulunan vatandaşlar anakütleyi meydana getirmektedir. Anketlerin bir kısmı internet üzerinden Aralık ayı 2018 yılında, büyük çoğunluğu da yüz yüze görüşme ve kolayda örnekleme yöntemiyle 1-10 Nisan 2019 yılında yapılmıştır. Toplamda 401 anket sonucu elde edilmiş fakat bunlardan 15 tanesi hatalı girişlerinden ötürü çalışmaya dahil edilmemiştir. Buna göre anketlerin geri dönüş oranı %96.26 olarak tespit edilmiştir.

3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Alan araştırmasında anakütle olarak Tokat il merkezi belirlenirken, kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 401 kişilik örneklem kullanılmıştır. Araştırma sırasında veri toplama yöntemi olarak anket tercih edilmiştir. Ankette yer alan sorular Şahin'in tez çalışması (2011:189) baz alınıp, Tokat iliyle ilgili özgün düzenlemeler yapılarak elde edilmiştir.

Ankete başlanmadan önce 45 katılımcı ile bir pilot anket uygulaması yapılmış ve bu uygulama sonucunda elde edilen test verileri ışığında ilk metinden bazı sorular çıkarılmış ve anlaşılmadığı düşünülen yerler düzeltilmiştir.

Ankette ilk olarak, belediye hizmetlerinin değerlendirilmesi için beş seçenekli Likert tipi ölçek şeklinde sorular kullanılmıştır. 1-Hiç memnun değilim, 2-Memnun değilim, 3-Ne memnunum ne memnun değilim, 4-Memnunum ve 5-Çok memnunum'u ifade etmektedir. Anketin 22. sorusunda Tokat'ta olduğu düşünülen sorunlar, en önemlisine 1, ikinci en önemlisine 2, üçüncü en önemlisine de 3 işaretlenecek şekilde vatandaşa sorulmuştur. Son olarak da demografik sorularla, yaş, cinsiyet, medeni durum, memleket, Tokat'ta ikamet süresi, en uzun yaşanan yerleşim birimi, eğitim düzeyi, gelir durumu, çalışılan sektör ve meslek hakkında katılımcılardan bilgi alınmıştır.

3.4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde, anket çalışmasıyla elde edilen verilerin SPSS programı ile analiz edilmesi sonucu ortaya çıkan sonuçlar verilmiştir.

3.4.1. Anket Katılımcılarının Demografik Özellikleri

Tablo 2: Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	F	%	Yaş	F	%
Erkek	222	57,5	18-29	163	42,2
Kadın	164	42,5	30-43	137	35,5
Toplam	386	100	44-55	66	17,1
Medeni Durum	F	%	56 ve üzeri	F	%
Evli	211	54,7	Toplam	386	100
Bekar	175	45,3	Eğitim Seviyesi	F	%
Toplam	386	100	İlköğretim	5	1,3
Kaç Yıldır Tokat'ta İkamet	F	%	Ortaokul	19	4,9
0-2	39	10,1	Lise	102	26,4
3-4	35	9,1	Önlisans	63	16,3
5-10	45	11,7	Lisans	169	43,8
11 ve üzeri	267	69,2	Lisans Üstü	28	7,3
Toplam	386	100	Toplam	386	100
En Uzun Yaşadığınız Yerleşim Birimi	F	%	Çalıştığınız Sektör	F	%
Köy/Kasaba	27	7,0	Kamu Sektörü	131	33,9
İlçe	33	8,5	Özel sektör	102	26,4
İl	326	84,5	Kendi İşimde	73	18,9
Toplam	386	100	Diğer	80	20,7
Aylık Gelir	F	%	Toplam	386	100
0-500 TL	51	13,2	Mesleğiniz	F	%
501-1000 TL	27	7,0	Kamu Çalışanı (memur)	112	29,0
1001-2200 TL	71	18,4	Kamu Çalışanı (işçi)	44	11,4
2201-3000 TL	57	14,8	Özel Sektör Çalışanı	51	13,2
3001-4500 TL	87	22,5	Emekli	12	3,1
4501-6000 TL	54	14,0	Öğrenci	67	17,4
6000 TL ve üzeri	39	10,1	Çiftçi	3	,8
Toplam	386	100	Serbest Meslek Sahibi	16	4,1
Tokatlı mısınız ?	F	%	İşsiz	11	2,8
Evet	295	76,4	Ev Hanımı	16	4,1
Hayır	91	23,6	Esnaf, Tüccar	52	13,5
Toplam	386	100	Diğer	2	,5
			Toplam	386	100

Tablo.2'de katılımcıların demografik özellikleri ile ilgili ortaya çıkan sonuç incelendiğinde ankete katılanların %57,5'inin (222) erkek, %42,5'inin (164) kadın olduğu görülmektedir. Ankete katılanların %54,7'si (211) evli, %45,3'ü (175) bekar. Katılımcıların %10,1'lik (39) kesimi 0-2 yıldır, %9,1'i (35) 3-4 yıldır, %11,7'si (45) 5-10 yıldır ve %69,2'si de (267) 11 yıl ve daha uzun süredir Tokat'ta yaşamaktadır.

Ankete katılanların en uzun yaşadıkları yerleşim birimi incelendiğinde %7'si (27) köy/kasaba, %8,5'i (33) ilçe ve %84,5'inin (326) il sınırları içinde yaşadıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların aylık gelirleri tabloya göre %13,2'si (51) 0-500 TL, %7'si (27) 501-1000 TL, %18,4'ü (71) 1001-2200 TL, %14,8'i (57) 2201-3000 TL, %22,5'i (87) 3001-4500 TL, %14'ü (54) 4501-6000 TL ve %10,1'i de (39) 6000 TL ve üzeri olacak şekilde tespit edilmiştir.

Katılımcıların yaş dağılımı %42,2'si (163) 18-29, %35,5'i (137) 30-43, %17,1'i (66) 44-55 ve %5,2'si de (20) 56 yaş ve üzeri şeklinde gerçekleşmiştir. Tokatlı mısınız sorusuna katılımcıların %76,4'ü (295) evet, %23,6'sı (91) hayır cevabı vermiştir. Eğitim seviyeleri incelendiğinde ankete katılanların %1,3'ü (5) ilkokul, %4,9'u (19) ortaokul, %26,4'ü (102) lise, %16,3'ü (63) önlisans, %43,8'i (169) lisans ve %7,3'ü de (28) yüksek lisans/doktora öğrenimi yapmış oldukları görülmektedir.

Tabloya göre ankete katılanların %33,9'u (131) kamu sektörü, %26,4'ü (102) özel sektör, %18,9'u (73) kendi işinde ve %20,7'si de (80) diğer cevabını vermiştir. Bu kısma öğrenci, işsiz, ev hanımı gibi vatandaşlar girmektedir. Katılımcıların mesleki ayrımı tabloda görüleceği üzere %29 (112) memur, %11,4'ü (44) kamu işçisi, %13,2'si (51) özel sektör çalışanı, %3,1'i (12) emekli, %17,4'ü (67) öğrenci, %0,8'i (3) çiftçi, %4,1'i (16) serbest meslek sahibi (avukat, mali müşavir vb.), %2,8'i (11) işsiz, %4,1'i (16) ev hanımı, %13,5'i (52) esnaf/tüccar ve %0,5'i de (2) diğer meslek gruplarına girecek şekilde gerçekleşmiştir.

3.4.2. Anket Sorularının Frekans Dağılımı

Bu bölümde ankette sorulan soruların frekans dağılımı tablolarla verilmiştir.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Hiç Memnun Değilim	47	12,2	12,2	12,2
Memnun Değilim	46	11,9	11,9	24,1
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	106	27,5	27,5	51,6
Memnunum	75	19,4	19,4	71,0
Çok Memnunum	112	29,0	29,0	100,0
Toplam	386	100,0	100,0	

Yeşil alan, park, bahçe, ağaçlandırma gibi çevre düzenlemelerinin artırılması ve korunması hizmetine katılımcıların %12,2'si (47) hiç memnun değilim, %11,9'u (46) memnun değilim, %27,5'i (106) kararsızım, %19,4'ü (75) memnunum ve %29'u (112) çok memnunum şeklinde cevap vermiştir.

Tokat Belediyesi'nin özellikle Karşıyaka bölgesinde ve Yeşilirmak civarında yaptığı hizmetlerin vatandaşça olumlu görüldüğü anlaşılıyor. Memnun olmayan ve kararsızların fikirlerinin de daha çok ağaçlandırma, yeni yapılacak meydanları ağaç ve yeşillik odaklı planlama ile değiştirilebileceği söylenebilir.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Hiç Memnun Değilim	58	15,0	15,0	15,0
Memnun Değilim	66	17,1	17,1	32,1
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	101	26,2	26,2	58,3
Memnunum	87	22,5	22,5	80,8
Çok Memnunum	74	19,2	19,2	100,0
Toplam	386	100,0	100,0	

Caddeler, sokaklar, parklar gibi halka açık alanların genel temizliğiyle ilgili sorulan soruya katılımcıların %15'i (58) hiç memnun değilim, %17,1'i (66) memnun değilim, %26,2'si (101) kararsızım, %22,5'i (87) memnunum ve %19,2'si (74) çok memnunum şeklinde cevap vermiştir.

Burada çoğunluk memnuniyet ifade etmiştir fakat buna rağmen azımsanmaması gereken bir kesim de memnuniyetsizlik belirtmiştir. Özellikle çevreyi kirleten kişi ya da işletmelerin etkin denetiminin buradaki memnuniyetsizliği azaltacağı öngörülebilir.

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
	Hiç Memnun Değilim	87	22,5	22,5	22,5
	Memnun Değilim	70	18,1	18,1	40,7
	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	106	27,5	27,5	68,1
	Memnunum	80	20,7	20,7	88,9
	Çok Memnunum	43	11,1	11,1	100,0
	Toplam	386	100,0	100,0	

Kanalizasyon – foseptik gibi altyapı hizmetleriyle ilgili soruya katılımcıların %22,5'i (87) hiç memnun değilim, %18,1'i (70) memnun değilim, %27,5'i (106) kararsızım, %20,7'si (80) memnunum, %11,1'i (43) çok memnunum cevabı vermiştir.

Tokat Belediyesi'nin altyapı sorunları anketin genel bulgularından olmuştur. Bu soruda da kanalizasyon ve foseptik problemleri genel memnuniyetsize neden olmuştur.

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
	Hiç Memnun Değilim	45	11,7	11,7	11,7
	Memnun Değilim	55	14,2	14,2	25,9
	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	103	26,7	26,7	52,6
	Memnunum	97	25,1	25,1	77,7
	Çok Memnunum	86	22,3	22,3	100,0
	Toplam	386	100,0	100,0	

Katı atık ve çöp toplama hizmetlerinden katılımcıların %11,7'si (45) hiç memnun değil ve %14,2'si memnun değilken %26,7'si kararsız, %25,1'i memnun ve %22,3'ü de çok memnun olduklarını ifade etmişlerdir.

Vatandaşlar belediyenin çöp toplama hizmetinden çoğunlukla memnundurlar. Daha etkin, verimli ve çevre dostu bir çöp toplama hizmeti için cam, kağıt, plastik gibi çöplerin ayrı ayrı toplanmasına olanak sağlayan çöp konteynırları çoğaltılıp şehre yayılmalı ve bunların etkin denetimi de sağlanmalıdır.

Tablo 7: Atık su arıtma hizmetinden					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
	Hiç Memnun Değilim	74	19,2	19,2	19,2
	Memnun Değilim	79	20,5	20,5	39,7
	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	107	27,7	27,8	67,5
	Memnunum	71	18,4	18,4	86,0
	Çok Memnunum	54	14,0	14,0	100,0
	Toplam	385	99,7	100,0	
	Cevapsız	1	,3		
Genel Toplam		386	100,0		

Atık su arıtma hizmetiyle ilgili soruya katılımcıların %19,2'si (74) hiç memnun değilim, %20,5'i (79) memnun değilim, %27,7'si (107) kararsızım, %18,4'ü (71) memnunum, %14'ü (54) de çok memnunum cevabı vermiştir.

Burada ne memnunum ne değilim diyenlerle birlikte memnuniyet duymayanların ağırlığına bakıldığında, Tokat'ta belediyenin AB'ye proje sunarak hibe fonlarıyla kurmuş olduğu donanımlı atık su arıtma tesisinden vatandaşın pek bilgisi olmadığı düşünülebilir. Bu durumda belediyenin yaptığı hizmetleri halka yeterli şekilde tanıtmada eksikliği olduğu kabul edilebilir.

Tablo 8: Yol yapım ve bakım hizmetlerinden					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
	Hiç Memnun Değilim	94	24,4	24,4	24,4
	Memnun Değilim	64	16,6	16,6	40,9
	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	86	22,3	22,3	63,2
	Memnunum	82	21,2	21,2	84,5
	Çok Memnunum	60	15,5	15,5	100,0
	Toplam	386	100,0	100,0	

Yol yapım ve bakım hizmetleriyle ilgili soruya katılımcıların %24,4'ü (94) hiç memnun değilim, %16,6'sı (64) memnun değilim, %22,3'ü (86) kararsızım, %21,2'si (82) memnunum ve %15,5'i (60) çok memnunum cevabını vermiştir.

Burada memnun olan ve olmayan katılımcılar birbirlerine yakın dağılmıştır. Tokat Belediyesi son dönemde Tokat'ın Sivas yolu ve çevresinde yeni asfaltlamalar, Karşıyaka'da da birçok yere yeni yollar yapmıştır. Bu hizmetlerin Tokat'ın nispeten eski mahallelerine götürülebilmesi, memnuniyetsizliği azaltabilecektir denilebilir.

Tablo 9: Cadde ve sokakların aydınlatılması hizmetinden					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
	Hiç Memnun Değilim	29	7,5	7,5	7,5
	Memnun Değilim	24	6,2	6,2	13,7
	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	57	14,8	14,8	28,5
	Memnunum	123	31,9	31,9	60,4
	Çok Memnunum	153	39,6	39,6	100,0
	Toplam	386	100,0	100,0	

Cadde ve sokakların aydınlatılması hizmetiyle ilgili soruya katılımcıların %7,5'i (29) hiç memnun değilim, %6,2'si (24) memnun değilim, %14,8'i (57) kararsızım derken, %31,9'u (123) memnunum, %39,6'sı (153) çok memnunum şeklinde cevap vermiştir.

Ankete katılanların çok büyük çoğunluğunun belediyenin ışıklandırma ve aydınlatma hizmetinden memnun olduğu görülüyor. Buradan çıkarımla, atık su arıtma hizmeti hakkındaki yorumun da isabetli olduğu düşünülebilir. Vatandaşın en çok gördüğü, farkında olduğu hizmetler hakkında pozitif düşünce sergilediği görülüyor.

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
	Hiç Memnun Değilim	79	20,5	20,5	20,5
	Memnun Değilim	57	14,8	14,8	35,2
	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	101	26,2	26,2	61,4
	Memnunum	83	21,5	21,5	82,9
	Çok Memnunum	66	17,1	17,1	100,0
	Toplam	386	100,0	100,0	

Otogar hizmetiyle ilgili soruya katılımcıların %20,5'inin (79) hiç memnun değilim, %14,8'inin memnun değilim, %26,2'sinin (101) kararsızım, %21,5'inin (83) memnunum ve %17,1'inin (66) çok memnunum şeklinde cevap verdiği görülmektedir.

Katılımcılar otogar hizmetleri konusunda birbirine yakın derecede memnuniyet ve memnuniyetsizlik ifade etmişlerdir.

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
	Hiç Memnun Değilim	188	48,7	48,7	48,7
	Memnun Değilim	88	22,8	22,8	71,5
	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	71	18,4	18,4	89,9
	Memnunum	21	5,4	5,4	95,3
	Çok Memnunum	18	4,7	4,7	100,0
	Toplam	386	100,0	100,0	

Şehirdeki otopark olanakları sorusuna katılımcıların %48,7'si (188) hiç memnun değilim, %22,8'i (88) memnun değilim, %18,4'ü (71) kararsızım, %5,4'ü (21) memnunum ve %4,7'si (18) çok memnunum cevabı vermiştir.

Tokat il merkezindeki en önemli sorunlardan birinin otopark sorunu olduğu tabloda açıkça görülmektedir. Her kesimden katılımcı bu soruda ağırlıklı olarak memnuniyetsizlik ifade etmiştir.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Hiç Memnun Değilim	108	28,0	28,0	28,0
Memnun Değilim	73	18,9	18,9	46,9
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	114	29,5	29,5	76,4
Memnunum	61	15,8	15,8	92,2
Çok Memnunum	30	7,8	7,8	100,0
Toplam	386	100,0	100,0	

Trafik ve sinyalizasyon hizmetleri sorusuna ankete katılanların %28'i (108) hiç memnun değilim, %18,9'u (73) memnun değilim, %29,5'i (114) kararsızım, %15,8'i (61) memnunum ve %7,8'i (30) çok memnunum cevabı vermiştir.

Tokat il merkezinde trafik ve sinyalizasyon son dönemde yenilenmiş, yıllardır kullanılan klasik tip kavşaklar kaldırılmış ve sinyalizasyon sistemi yenilenmiştir. Alışma süreci düşünüldüğünde vatandaş bu değişime henüz tam adapte olamamış gibi görünmektedir.

Tablo 13: Şehir içi ulaşım (dolmuş, minibüs) hizmetlerinden					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
	Hiç Memnun Değilim	111	28,8	28,8	28,8
	Memnun Değilim	62	16,1	16,1	44,8
	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	96	24,9	24,9	69,7
	Memnunum	79	20,5	20,5	90,2
	Çok Memnunum	38	9,8	9,8	100,0
	Toplam	386	100,0	100,0	

Şehir içi dolmuş/minibüs ulaşımıyla ilgili soruya katılımcıların %28,8'i (111) hiç memnun değilim, %16,1'i (62) memnun değilim, %24,9'u (96) kararsızım, %20,5'i (79) memnunum ve %9,8'i (38) çok memnunum şeklinde cevap vermiştir.

Tokat il merkezinde hemen her yere toplu taşıma ile ulaşım kolay olmakla birlikte, ortaya ağırlıklı olarak memnuniyetsizlik ifadesi çıkması ve vatandaştaki olumsuz görüşün sebebi olarak; taşıma ücretleri, trafikten kaynaklanan zaman kaybı (katılımcılar trafikteki olumsuzluğu toplu taşımaya yansıtmış olabilir) veya araç şoförlerinin tutumu gibi faktörler akla gelebilir. Bu faktörlerden hangisi veya hangileri temel nedeni teşkil ediyor, ayrıca araştırılmalıdır.

Tablo 14: Açık ve kapalı pazar yerinden					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
	Hiç Memnun Değilim	41	10,6	10,6	10,6
	Memnun Değilim	31	8,0	8,1	18,7
	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	91	23,6	23,6	42,3
	Memnunum	97	25,1	25,2	67,5
	Çok Memnunum	125	32,4	32,5	100,0
	Toplam	385	99,7	100,0	
Cevapsız		1	,3		
Genel Toplam		386	100,0		

Açık ve kapalı pazar yeriyle ilgili soruya katılımcıların %10,6'sı (41) hiç memnun değilim, %8'i (31) memnun değilim, %23,6'sı (91) kararsızım, %25,1'i (97) memnunum ve %32,4'ü (125) çok memnunum cevabını vermiştir.

Son dönemde düzenlenen pazar yerleri ve hizmete giren kapalı pazar yeri her kesimden katılımcıda belirgin bir memnuniyet yaratmıştır denilebilir.

Tablo 15: Zabıta denetim faaliyetlerinden (işyerleri, imalathane, fiyat kontrolü vb.)					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
	Hiç Memnun Değilim	117	30,3	30,5	30,5
	Memnun Değilim	85	22,0	22,1	52,6
	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	101	26,2	26,3	78,9
	Memnunum	48	12,4	12,5	91,4
	Çok Memnunum	33	8,5	8,6	100,0
	Toplam	384	99,5	100,0	
	Cevapsız	2	,5		
	Genel Toplam	386	100,0		

Zabıta denetim faaliyetleriyle ilgili soruya katılımcıların %30,3'ü (117) hiç memnun değilim, % 22'si (85) memnun değilim, %26,2'si (101) kararsızım, %12,4'ü (48) memnunum ve %8,5'i (33) çok memnunum şeklinde cevap vermiştir.

Anket katılımcılarının ağırlıklı olarak, zabıta biriminin işyerleri, imalathane ve fiyat kontrolü hizmetlerinden memnun olmadıkları görülmektedir.

Tablo 16: Dere ve ırmak yataklarının ıslahı konusunda yapılan çalışmalardan					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
	Hiç Memnun Değilim	45	11,7	11,7	11,7
	Memnun Değilim	37	9,6	9,6	21,4
	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	91	23,6	23,7	45,1
	Memnunum	94	24,4	24,5	69,5
	Çok Memnunum	117	30,3	30,5	100,0
	Toplam	384	99,5	100,0	
	Cevapsız	2	,5		
Genel Toplam		386	100,0		

Dere ve ırmak yataklarının ıslahı ile ilgili soruya katılımcıların %11,7'si (45) hiç memnun değilim, %9,6'sı (37) memnun değilim, %23,6'sı (91) kararsızım, %24,4'ü (94) memnunum ve %30,3'ü (117) çok memnunum cevabını vermiştir.

Tabloda görüldüğü gibi katılımcıların yarısından fazlası dere ve ırmak yataklarının ıslahı çalışmaları için memnuniyet belirtmişlerdir. Burada etkili olan unsur belediyenin son yıllarda Yeşilırmak yatağıyla ilgili yaptığı çalışmalar ve çevre düzenlemeleri etkili olmuştur denilebilir.

Tablo 17: İçme ve kullanma suyunun kalitesi/ıslahı/temizliğinden					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
	Hiç Memnun Değilim	122	31,6	31,6	31,6
	Memnun Değilim	68	17,6	17,6	49,2
	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	85	22,0	22,0	71,2
	Memnunum	65	16,8	16,8	88,1
	Çok Memnunum	46	11,9	11,9	100,0
	Toplam	386	100,0	100,0	

İçme ve kullanım suyu ile ilgili soruya katılımcıların %31,6'sı (122) hiç memnun değilim, %17,6'sı (68) memnun değilim, %22'si (85) kararsızım, %16,8'i (65) memnunum ve %11,9'u (46) çok memnunum cevabı vermiştir.

Ankete katılan vatandaşın daha çok memnuniyetsizlik belirttiği bu soruda, Tokat il merkezinin içme ve kullanım suyunun daha çok kalitesini değerlendirdikleri ve suların kireçli olmasından şikayetçi oldukları araştırma sırasında görülmüştür. Şebeke suyunun içimi daha kolay hale getirilmesi için yapılacak çalışmaların önemli bir memnuniyet artışına neden olacağı söylenebilir.

Tablo 18: Sosyal hizmet, yardım-meslek ve beceri kazandırma hizmetlerinden					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
	Hiç Memnun Değilim	67	17,4	17,4	17,4
	Memnun Değilim	47	12,2	12,2	29,6
	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	108	28,0	28,1	57,7
	Memnunum	86	22,3	22,3	80,0
	Çok Memnunum	77	19,9	20,0	100,0
	Toplam	385	99,7	100,0	
	Cevapsız	1	,3		
Genel Toplam		386	100,0		

Sosyal hizmet, yardım-meslek ve beceri kazandırma hizmetleri sorusuna katılımcıların %17,4'ü (67) hiç memnun değilim, %12,2'si (47) memnun değilim, %28'i (108) kararsızım, %22,3'ü (86) memnunum, %19,9'u (77) çok memnunum şeklinde cevap vermiştir.

Katılımcıların çoğunluğu buradaki memnuniyetinde Tokat Belediyesi'nce açılan Bilgi Evleri, Gençlik Merkezleri ve Hanımcıları kurs ve sosyal-mesleki beceri kazandırma merkezlerinin etkili olduğu, kararsız kesimin de bunlardan haberdar olduğu fakat bu hizmetleri kullanmadıkları düşünülebilir.

Tablo 19: Halkın eğlence, alış-veriş ve dinlenme ihtiyaçlarının karşılanması için yapılan hizmetlerden (Kanal Tokat Projesi ve çevresinin düzenlenmesi vb.)					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
	Hiç Memnun Değilim	56	14,5	14,5	14,5
	Memnun Değilim	43	11,1	11,1	25,6
	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	75	19,4	19,4	45,1
	Memnunum	88	22,8	22,8	67,9
	Çok Memnunum	124	32,1	32,1	100,0
	Toplam	386	100,0	100,0	

Bu soruya katılımcıların %14,5 (56) hiç memnun değilim, %11,1 (43) memnun değilim, %19,4 (75) kararsızım, %22,8 (88) memnunum ve %32,1 (124) çok memnunum şeklinde cevap verdikleri görülmüştür.

Tokat'ta Kanal Tokat'ın hayata geçirilmesi ve bölgedeki parkın yenilenerek iki adet açık çay bahçesi eklenmesi, Meydan Projesi'nin başlatılmış olması ankete katılan vatandaşta olumlu bir etki bırakmış görünmektedir.

Tablo 20: Belediye çalışanlarının sizin ihtiyaç/sorunlarınızı anlaması ve işe olan ilgilerinden					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
	Hiç Memnun Değilim	84	21,8	21,8	21,8
	Memnun Değilim	67	17,4	17,4	39,1
	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	118	30,6	30,6	69,7
	Memnunum	63	16,3	16,3	86,0
	Çok Memnunum	54	14,0	14,0	100,0
	Toplam	386	100,0	100,0	

Belediye çalışanlarıyla ilgili soruya ankete katılanların %21,8'i (84) hiç memnun değilim, %17,4'ü (67) memnun değilim, %30,6'sı (118) kararsızım, %16,3'ü (63) memnunum ve %14'ü (54) çok memnunum şeklinde cevap vermiştir.

Katılımcıların çoğunluğu belediye çalışanlarıyla ilgili memnuniyetsizlik ifade etmişlerdir. Bu durumla ilgili belediyenin Basın Yayın Halkla İlişkiler Müdürlüğü'nün kurum içinde seminerler düzenleyerek çalışanlar ve vatandaş arasında daha olumlu bir etkileşim için adım atabileceği söylenebilir.

Tablo 21: Şehir içindeki yolların genel kalitesinden					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
	Hiç Memnun Değilim	76	19,7	19,7	19,7
	Memnun Değilim	75	19,4	19,4	39,1
	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	122	31,6	31,6	70,7
	Memnunum	77	19,9	19,9	90,7
	Çok Memnunum	36	9,3	9,3	100,0
	Toplam	386	100,0	100,0	

Şehirdeki yolların genel kalitesiyle ilgili soruya katılımcıların %19,7'si (76) hiç memnun değilim, %19,4'ü (75) memnun değilim, %31,6'sı (122) kararsızım, %19,9'u (77) memnunum ve %9,3'ü (36) çok memnunum şeklinde cevap vermiştir.

Tabloya bakıldığında Tokat il merkezinde yolların genel kalitesiyle ilgili genel bir memnuniyetsizlik çıkarımlanabilir. Karşiyaka ve Sivas Yolu civarındaki kaliteli yol hizmetinin şehrin özellikle ana caddeye uzak yerlerinde verilmesinin, belediyenin bu hizmetinden memnuniyeti birkaç kademe yükselteceği öngörülebilir.

Tablo 22: Tokat Belediyesi'nin genel imajından					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
	Hiç Memnun Değilim	56	14,5	14,5	14,5
	Memnun Değilim	41	10,6	10,6	25,1
	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	114	29,5	29,5	54,7
	Memnunum	102	26,4	26,4	81,1
	Çok Memnunum	73	18,9	18,9	100,0
	Toplam	386	100,0	100,0	

Tokat Belediyesi'nin genel imajıyla ilgili soruya katılımcıların %14,5'i (56) hiç memnun değilim, %10,6'sı (41) memnun değilim, %29,5'i (114) kararsızım, %26,4'ü (102) memnunum ve %18,9'u (73) çok memnunum şeklinde cevap vermiştir.

Katılımcıların çoğunun Tokat Belediyesi'nin genel imajından memnun olduğu görülmektedir. Yaklaşık %25'lik kesimin genel imaj hakkındaki memnuniyetsizliğinin de özellikle Tokat'ın turistik faaliyetler konusunda geliştirilmesi, tanıtılması, hizmetlerin halka daha etkin şekilde anlatılması, hizmetlerin planlama süreçlerine halkın katılımının sağlanmasıyla giderilebileceği düşünülebilir. Bu bağlamda Kent Konseyi gibi oluşumlar daha çok tanıtılıp, desteklenebilir.

Tablo 23: Tokat Belediyesi'nin sunduğu tüm hizmetlerden genel olarak					
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
	Hiç Memnun Değilim	43	11,1	11,1	11,1
	Memnun Değilim	50	13,0	13,0	24,1
	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	131	33,9	33,9	58,0
	Memnunum	104	26,9	26,9	85,0
	Çok Memnunum	58	15,0	15,0	100,0
	Toplam	386	100,0	100,0	

Tokat Belediyesi'nin sunduğu tüm hizmetlerden genel olarak sorusuna katılımcıların %11,1'i (43) hiç memnun değilim, %13'ü (50) memnun değilim, %33,9'u (131) kararsızım, %26,9'u (104) memnunum, %15'i (58) de çok memnunum şeklinde cevap vermiştir.

Yaklaşık %42'lik kesim belediye hizmetlerinden genel olarak memnunken, %24'lük kesimse memnuniyetsizlik ifade etmiş ve yaklaşık %34'lük kesim ne memnuniyet ne de memnuniyetsizlik belirtmiştir. Tokat Belediyesi başarılı olduğu hizmetlerdeki hizmet sunum biçimi ve tutumunu, memnuniyetsizlik belirtilen hizmetlerde göstermek suretiyle genel memnuniyeti artıracaktır denilebilir.

Tablo 24: Tokat'ın ve oturduğunuz yerin çözülmesi gereken en önemli sorunu nedir?

	F	%
Altyapı/Kanalizasyon	58	15
Sosyal Alan/Sosyal Faaliyet	52	13,5
Çarpık Kentleşme	36	9,3
Çöp/Temizlik	15	3,9
Yol	23	6
Yeşil Alan/Park/Oyun Alanı	6	1,6
Ulaşım/Üst Geçit	15	3,9
Cadde Sokak/Kaldırım Sorunu	7	1,8
İmar Sorunu	24	6,2
Otopark	49	12,7
Sağlık Ocağı	3	0,8
Yoksulluk/İşsizlik/İstihdam	48	12,4
Trafik Sorunu	25	6,5
Turizm Tanıtım	4	1
İçme Suyu Temizliği ve İslahı	15	3,9
Doğal Çevre/Tarihi Dokunun Korunması	6	1,6
Toplam	386	100

Tablo-24'e bakıldığında ankete katılan katılımcıların %15'i (58) Tokat'ın ve çevrelerinin en önemli problemi olarak Altyapı/Kanalizasyon sorunlarını görmektedir. Katılımcıların %13,5'i (52) Sosyal alan/Sosyal faaliyetler konusunda eksiklikler gördüğünü belirtirken %12,7'sine (49) göre de şehrin en önemli sorunu Otoparktır.

Tablo 25: Tokat'ın ve oturduğunuz yerin çözülmesi gereken ikinci en önemli sorunu nedir?

	F	%
Altyapı/Kanalizasyon	19	4,9
Sosyal Alan/Sosyal Faaliyet	20	5,2
Çarpık Kentleşme	37	9,6
Çöp/Temizlik	17	4,4
Yol	22	5,7
Yeşil Alan/Park/Oyun Alanı	23	6
Ulaşım/Üst Geçit	12	3,1
Cadde Sokak/Kaldırım Sorunu	11	2,8
İmar Sorunu	21	5,4
Otopark	59	15,3
Sağlık Ocağı	4	1
Yoksulluk/İşsizlik/İstihdam	45	11,7
Trafik Sorunu	39	10,1
Turizm Tanıtım	15	3,9
Cadde ve Sokakların Işıklandırılması	4	1
Pazar ve İmalat Yerlerinin Denetimi/Halk Sağlığı ve Güvenliği	2	0,5
İçme Suyu Temizliği ve Islahı	27	7
Doğal Çevre/Tarihi Dokunun Korunması	9	2,3
Toplam	386	100

Tablo-25'e bakıldığında anket katılımcılarının %15,3'ü (59) ikinci en önemli problem olarak Otopark sorununu işaretlemişlerdir. %11,7'lik (45) kesim en önemli ikinci problemi Yoksulluk/İşsizlik/İstihdam olarak işaretlerken %10,1'lik (39) kesimse bu soruya Trafik Sorunu cevabı vermiştir.

Tablo 26: Tokat'ın ve oturduğunuz yerin çözülmesi gereken üçüncü en önemli sorunu nedir?

	F	%
Altyapı/Kanalizasyon	11	2,8
Sosyal Alan/Sosyal Faaliyet	9	2,3
Çarpık Kentleşme	16	4,1
Çöp/Temizlik	23	6
Yol	23	6
Yeşil Alan/Park/Oyun Alanı	19	4,9
Ulaşım/Üst Geçit	15	3,9
Cadde Sokak/Kaldırım Sorunu	16	4,1
İmar Sorunu	22	5,7
Otopark	36	9,3
Sağlık Ocağı	2	0,5
Yoksulluk/İşsizlik/İstihdam	41	10,6
Trafik Sorunu	41	10,6
Turizm Tanıtım	24	6,2
Cadde ve Sokakların Işıklandırılması	5	1,3
Pazar ve İmalat Yerlerinin Denetimi/Halk Sağlığı ve Güvenliği	7	1,8
İçme Suyu Temizliği ve İslahı	48	12,4
Doğal Çevre/Tarihi Dokunun Korunması	28	7,3
Toplam	386	100

Katılımcılar Tokat'ın ve oturduğunuz yerin çözülmesi gereken üçüncü en önemli sorunu nedir sorusuna %12,4 (48) ile İçme Suyu Temizliği ve İslahı cevabı vermiştir. %10,6 (41) ile Trafik Sorunu ve Yoksulluk/İşsizlik/İstihdam problemi bu soruda eşit şekilde ikinci tercih olmuştur. %9,3'lük (36) bir kesimse en önemli üçüncü sorunu Otopark olarak belirtmiştir.

Tabloları ayrı ayrı değerlendirdiğimizde birinci en önemli sorun altyapı/kanalizasyon, ikinci en önemli sorun otopark ve üçüncü en önemli sorun da İçme suyu temizliği ve ıslahı olarak işaretlenmiştir.

Ölçeğin 22. sorusuyla toplanılan verilerin tamamını yorumlamak gerekirse, toplamda en çok üzerinde durulan, 144 kişinin işaretlemesiyle her üç derecelendirmeye de girmiş olan otopark sorunudur. Bunu yoksulluk/işsizlik/istihdam (134) ve trafik (105) sorunu iki derecelendirmeye de girerek takip etmiştir. İçme suyu temizliği ve ıslahı (90), altyapı/kanalizasyon (88), sosyal alan/sosyal faaliyet (81) sorunları da bir kez derecelendirmeye girmiştir.

Anketin 22. sorusuna verilen cevapları daha detaylı analiz edebilmek adına SPSS programında “Crosstabulation – Çapraz Tablolama” yöntemi kullanılmıştır. Katılımcıların en çok üzerinde durdukları altı sorun, bu sorunlarla ilgili olan ölçek sorularına verilen cevaplar ve bazı demografik özellikler karşılaştırılarak incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Tablo 27: Otopark Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Cinsiyet Çapraz Tablolaması

9-Şehirdeki Otopark Olanaklarından * Cinsiyetiniz-Crosstabulation			
Cevaplar	Erkek	Kadın	Toplam
Hiç Memnun Değilim	119	69	188
	63,3%	36,7%	100,0%
Memnun Değilim	49	39	88
	55,7%	44,3%	100,0%
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	33	38	71
	46,5%	53,5%	100,0%
Memnunum	10	11	21
	47,6%	52,4%	100,0%
Çok Memnunum	11	7	18
	61,1%	38,9%	100,0%
Toplam	222	164	386
	57,5%	42,5%	100,0%

Tablo 28: Otopark Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan En Uzun Yaşanılan Yerleşim Yeri Çapraz Tablolaması

9-Şehirdeki Otopark Olanaklarından * En Uzun Yaşadığınız Yerleşim Birimi-Crosstabulation				
Cevaplar	Köy/Kasaba	İlçe	İl	Toplam
Hiç Memnun Değilim	8	13	167	188
	4,3%	6,9%	88,8%	100,0%
Memnun Değilim	6	7	75	88
	6,8%	8,0%	85,2%	100,0%
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	8	9	54	71
	11,3%	12,7%	76,1%	100,0%
Memnunum	3	3	15	21
	14,3%	14,3%	71,4%	100,0%
Çok Memnunum	2	1	15	18
	11,1%	5,6%	83,3%	100,0%
Toplam	27	33	326	386
	7,0%	8,5%	84,5%	100,0%

Tablo 29: Otopark Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Tokat'ta İkamet Süresi Çapraz Tablolaması

9-Şehirdeki Otopark Olanaklarından * Kaç Yıldır Tokat'ta İkamet Ediyorsunuz-					
Crosstabulation					
Cevaplar	0-2	3-4	5-10	11 ve Üzeri	Toplam
Hiç Memnun Değilim	24	10	19	135	188
	12,8%	5,3%	10,1%	71,8%	100,0%
Memnun Değilim	5	8	13	62	88
	5,7%	9,1%	14,8%	70,5%	100,0%
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	5	13	7	46	71
	7,0%	18,3%	9,9%	64,8%	100,0%
Memnunum	3	3	2	13	21
	14,3%	14,3%	9,5%	61,9%	100,0%
Çok Memnunum	2	1	4	11	18
	11,1%	5,6%	22,2%	61,1%	100,0%
Toplam	39	35	45	267	386
	10,1%	9,1%	11,7%	69,2%	100,0%

Üç çapraz tablonun incelenmesiyle görülmektedir ki Tokat ilinde otopark sorununu dile getiren ağırlıklı kesim, katılımcılar arasından 11 yıl ve üzeri süredir Tokat'ta ve il merkezinde ikamet eden erkekler olmuştur.

Tablo 30: Yoksulluk/İşsizlik/İstihdam Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Cinsiyet Çapraz Tablolaması

16-Sosyal Hizmet, Yardım-Meslek ve Beceri Kazandırma Hizmetlerinden * Cinsiyetiniz-			
Crosstabulation			
Cevaplar	Erkek	Kadın	Toplam
Hiç Memnun Değilim	48	20	68
	70,6%	29,4%	100,0%
Memnun Değilim	27	20	47
	57,4%	42,6%	100,0%
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	61	47	108
	56,5%	43,5%	100,0%
Memnunum	45	41	86
	52,3%	47,7%	100,0%
Çok Memnunum	41	35	76
	53,9%	46,1%	100,0%
Toplam	222	163	385
	57,7%	42,3%	100,0%

Tablo 31: Yoksulluk/İşsizlik/İstihdam Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Yaş Çapraz Tablolaması

16-Sosyal Hizmet,Yardım-Meslek ve Beceri Kazandırma Hizmetlerinden * Yaşınız- Crosstabulation					
Cevaplar	18-29	30-43	44-55	56 ve Üzeri	Toplam
Hiç Memnun Değilim	33	23	11	1	68
	48,5%	33,8%	16,2%	1,5%	100,0%
Memnun Değilim	24	14	8	1	47
	51,1%	29,8%	17,0%	2,1%	100,0%
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	53	37	10	8	108
	49,1%	34,3%	9,3%	7,4%	100,0%
Memnunum	31	29	19	7	86
	36,0%	33,7%	22,1%	8,1%	100,0%
Çok Memnunum	21	34	18	3	76
	27,6%	44,7%	23,7%	3,9%	100,0%
Toplam	162	137	66	20	385
	42,1%	35,6%	17,1%	5,2%	100,0%

Tablo 32: Yoksulluk/İşsizlik/İstihdam Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Tokat'ta İkamet Etme Süresi Çapraz Tablolaması

16-Sosyal Hizmet,Yardım-Meslek ve Beceri Kazandırma Hizmetlerinden * Kaç Yıldır Tokat'ta İkamet Ediyorsunuz-Crosstabulation					
Cevaplar	0-2	3-4	5-10	11 ve Üzeri	Toplam
Hiç Memnun Değilim	9	3	7	49	68
	13,2%	4,4%	10,3%	72,1%	100,0%
Memnun Değilim	7	3	8	29	47
	14,9%	6,4%	17,0%	61,7%	100,0%
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	17	16	11	64	108
	15,7%	14,8%	10,2%	59,3%	100,0%
Memnunum	6	8	7	65	86
	7,0%	9,3%	8,1%	75,6%	100,0%
Çok Memnunum	0	5	11	60	76
	0,0%	6,6%	14,5%	78,9%	100,0%
Toplam	39	35	44	267	385
	10,1%	9,1%	11,4%	69,4%	100,0%

Çapraz tablolar incelendiğinde sosyal hizmet, yardım-meslek ve beceri kazandırma hizmetlerine yönelik, 18-29 yaş arası erkeklerin nispeten daha çok memnuniyetsizlik ifade ettiği görülmektedir. Uzun süredir Tokat'ta ikamet eden

katılımcıların önemli kesimininse memnuniyet ya da memnuniyetsizlik ifade etmediği göz önüne alındığında, bu hizmetlere katılım veya hizmetlerden haberdarlık oranının istenilen düzeyde olmadığı düşünülebilir.

Tablo 33: Trafik Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan En Uzun Yaşanılan Yerleşim Yeri Çapraz Tablolaması

10-Trafik ve Sinyalizasyon Hizmetlerinden * En Uzun Yaşadığınız Yerleşim Birimi- Crosstabulation				
Cevaplar	Köy/Kasaba	İlçe	İl	Toplam
Hiç Memnun Değilim	4	7	98	109
	3,7%	6,4%	89,9%	100,0%
Memnun Değilim	3	8	62	73
	4,1%	11,0%	84,9%	100,0%
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	10	10	93	113
	8,8%	8,8%	82,3%	100,0%
Memnunum	7	6	48	61
	11,5%	9,8%	78,7%	100,0%
Çok Memnunum	3	2	25	30
	10,0%	6,7%	83,3%	100,0%
Toplam	27	33	326	386
	7,0%	8,5%	84,5%	100,0%

Tablo 34: Trafik Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Cinsiyet Çapraz Tablolaması

10-Trafik ve Sinyalizasyon Hizmetlerinden * Cinsiyetiniz - Crosstabulation			
Cevaplar	Erkek	Kadın	Toplam
Hiç Memnun Değilim	66	43	109
	60,6%	39,4%	100,0%
Memnun Değilim	45	28	73
	61,6%	38,4%	100,0%
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	55	58	113
	48,7%	51,3%	100,0%
Memnunum	38	23	61
	62,3%	37,7%	100,0%
Çok Memnunum	18	12	30
	60,0%	40,0%	100,0%
Toplam	222	164	386
	57,5%	42,5%	100,0%

Tablo 35: Trafik Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Gelir Durumu Çapraz Tablolaması

10-Trafik ve Sinyalizasyon Hizmetlerinden * Gelir Durumunuz - Crosstabulation								
Cevaplar	0-500	501-1000	1001-2200	2201-3000	3001-4500	4501-6000	6000 ve Üzeri	Toplam
Hiç Memnun Değilim	15	6	15	24	22	11	16	109
	13,8%	5,5%	13,8%	22,0%	20,2%	10,1%	14,7%	100,0%
Memnun Değilim	17	3	13	9	15	9	7	73
	23,3%	4,1%	17,8%	12,3%	20,5%	12,3%	9,6%	100,0%
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	7	10	26	15	33	14	8	113
	6,2%	8,8%	23,0%	13,3%	29,2%	12,4%	7,1%	100,0%
Memnunum	8	6	11	6	8	17	5	61
	13,1%	9,8%	18,0%	9,8%	13,1%	27,9%	8,2%	100,0%
Çok Memnunum	4	2	6	3	9	3	3	30
	13,3%	6,7%	20,0%	10,0%	30,0%	10,0%	10,0%	100,0%
Toplam	51	27	71	57	87	54	39	386
	13,2%	7,0%	18,4%	14,8%	22,5%	14,0%	10,1%	100,0%

Trafik sorunu ile ilgili çapraz tablolar incelendiğinde özetle şehir merkezinde yaşayan erkeklerin daha belirgin memnuniyetsizlik ifade ettiği görülmektedir. Köy/kasaba veya ilçeden merkeze gelip giden katılımcılar trafik konusunda il merkezinde yaşayanlar kadar belirgin memnuniyetsizlik ifade etmemişlerdir.

Tablo 36: İçme Suyu Temizliği ve İslahı İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan En Uzun Yaşanılan Yerleşim Yeri Çapraz Tablolaması

15-İçme ve Kullanma Suyunun Kalitesi/İslahı/Temizliğinden * En Uzun Yaşadığınız Yerleşim Birimi - Crosstabulation				
Cevaplar	Köy/Kasaba	İlçe	İl	Toplam
Hiç Memnun Değilim	8	13	101	122
	6,6%	10,7%	82,8%	100,0%
Memnun Değilim	7	5	56	68
	10,3%	7,4%	82,4%	100,0%
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	3	7	75	85
	3,5%	8,2%	88,2%	100,0%
Memnunum	5	5	55	65
	7,7%	7,7%	84,6%	100,0%
Çok Memnunum	4	3	39	46
	8,7%	6,5%	84,8%	100,0%
Toplam	27	33	326	386
	7,0%	8,5%	84,5%	100,0%

Tablo 37: İçme Suyu Temizliği ve Islahı İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Tokat'ta İkamet Süresi Çapraz Tablolaması

15-İçme ve Kullanma Suyunun Kalitesi/Islahı/Temizliğinden * Kaç Yıldır Tokat'ta İkamet Ediyorsunuz - Crosstabulation					
Cevaplar	0-2	3-4	5-10	11 ve Üzeri	Toplam
Hiç Memnun Değilim	17	10	16	79	122
	13,9%	8,2%	13,1%	64,8%	100,0%
Memnun Değilim	8	8	10	42	68
	11,8%	11,8%	14,7%	61,8%	100,0%
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	8	6	7	64	85
	9,4%	7,1%	8,2%	75,3%	100,0%
Memnunum	3	8	7	47	65
	4,6%	12,3%	10,8%	72,3%	100,0%
Çok Memnunum	3	3	5	35	46
	6,5%	6,5%	10,9%	76,1%	100,0%
Toplam	39	35	45	267	386
	10,1%	9,1%	11,7%	69,2%	100,0%

Tablo 38: İçme Suyu Temizliği ve Islahı İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Yaş Çapraz Tablolaması

15-İçme ve Kullanma Suyunun Kalitesi/Islahı/Temizliğinden * Yaşınız - Crosstabulation					
Cevaplar	18-29	30-43	44-55	56 ve Üzeri	Toplam
Hiç Memnun Değilim	63	36	16	7	122
	51,6%	29,5%	13,1%	5,7%	100,0%
Memnun Değilim	28	26	11	3	68
	41,2%	38,2%	16,2%	4,4%	100,0%
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	36	33	12	4	85
	42,4%	38,8%	14,1%	4,7%	100,0%
Memnunum	25	23	14	3	65
	38,5%	35,4%	21,5%	4,6%	100,0%
Çok Memnunum	11	19	13	3	46
	23,9%	41,3%	28,3%	6,5%	100,0%
Toplam	163	137	66	20	386
	42,2%	35,5%	17,1%	5,2%	100,0%

Su temizliği ve ıslahı ile ilgili çapraz tablolara göre 11 yıl ve daha uzun süredir Tokat merkezde yaşayan, 18-29 yaş arası genç nüfusun diğer kesimlere nazaran daha belirgin memnuniyetsizliği olduğu görülmektedir.

Tablo 39: Altyapı/Kanalizasyon Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Tokat'ta İkamet Etme Süresi Çapraz Tablolaması

3-Kanalizasyon-Foseptik Gibi Altyapı Hizmetlerinden * Kaç Yıldır Tokat'ta İkamet Ediyorsunuz					
- Crosstabulation					
Cevaplar	0-2	3-4	5-10	11 ve Üzeri	Toplam
Hiç Memnun Değilim	9	5	11	62	87
	10,3%	5,7%	12,6%	71,3%	100,0%
Memnun Değilim	8	8	5	49	70
	11,4%	11,4%	7,1%	70,0%	100,0%
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	12	8	15	72	107
	11,2%	7,5%	14,0%	67,3%	100,0%
Memnunum	5	12	11	51	79
	6,3%	15,2%	13,9%	64,6%	100,0%
Çok Memnunum	5	2	3	33	43
	11,6%	4,7%	7,0%	76,7%	100,0%
Toplam	39	35	45	267	386
	10,1%	9,1%	11,7%	69,2%	100,0%

Tablo 40: Altyapı/Kanalizasyon Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan En Uzun Yaşanılan Yer Çapraz Tablolaması

3-Kanalizasyon-Foseptik Gibi Altyapı Hizmetlerinden * En Uzun Yaşadığımız Yerleşim Birimi - Crosstabulation				
Cevaplar	Köy/Kasaba	İlçe	İl	Toplam
Hiç Memnun Değilim	4	7	76	87
	4,6%	8,0%	87,4%	100,0%
Memnun Değilim	4	4	62	70
	5,7%	5,7%	88,6%	100,0%
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	9	7	91	107
	8,4%	6,5%	85,0%	100,0%
Memnunum	8	10	61	79
	10,1%	12,7%	77,2%	100,0%
Çok Memnunum	2	5	36	43
	4,7%	11,6%	83,7%	100,0%
Toplam	27	33	326	386
	7,0%	8,5%	84,5%	100,0%

Altyapı/kanalizasyon sorunu ile ilgili çapraz tablolamada belirgin şekilde Tokat il merkezinde 11 yıl ve daha uzun süredir yaşayan katılımcıların hizmetten memnuniyetsizliği görülmektedir. Uzun süredir il merkezinde ikamet eden katılımcıların önemli bir oranla ifade ettikleri bu sorunun çözülmesinin, hemşehrilerin memnuniyetinde önemli artış sağlayacağı düşünülebilir.

Tablo 41: Sosyal Alan/Sosyal Faaliyetler Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Yaş Çapraz Tablolaması

17-Halkın Eğlence, Alış-Veriş ve Dinlenme İhtiyaçlarının Karşlanması İçin Yapılan Hizmetlerden (Kanal Tokat Projesi ve Çevresinin Düzenlenmesi vb.) * Yaşınız - Crosstabulation					
Cevaplar	18-29	30-43	44-55	56 ve Üzeri	Toplam
Hiç Memnun Değilim	23	21	13	0	57
	40,4%	36,8%	22,8%	0,0%	100,0%
Memnun Değilim	19	15	7	2	43
	44,2%	34,9%	16,3%	4,7%	100,0%
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	38	22	11	4	75
	50,7%	29,3%	14,7%	5,3%	100,0%
Memnunum	40	32	7	9	88
	45,5%	36,4%	8,0%	10,2%	100,0%
Çok Memnunum	43	47	28	5	123
	35,0%	38,2%	22,8%	4,1%	100,0%
Toplam	163	137	66	20	386
	42,2%	35,5%	17,1%	5,2%	100,0%

Tablo 42: Sosyal Alan/Sosyal Faaliyetler Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Eğitim Düzeyi Çapraz Tablolaması

17-Halkın Eğlence, Alış-Veriş ve Dinlenme İhtiyaçlarının Karşlanması İçin Yapılan Hizmetlerden (Kanal Tokat Projesi ve Çevresinin Düzenlenmesi vb.) * Eğitim Düzeyiniz - Crosstabulation							
Cevaplar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Önlisans	Lisans	Lisans Üstü	Toplam
Hiç Memnun Değilim	2	3	12	11	27	2	57
	3,5%	5,3%	21,1%	19,3%	47,4%	3,5%	100,0%
Memnun Değilim	0	1	13	6	21	2	43
	0,0%	2,3%	30,2%	14,0%	48,8%	4,7%	100,0%
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	2	5	19	13	27	9	75
	2,7%	6,7%	25,3%	17,3%	36,0%	12,0%	100,0%
Memnunum	1	4	19	12	45	7	88
	1,1%	4,5%	21,6%	13,6%	51,1%	8,0%	100,0%
Çok Memnunum	4	6	35	21	49	8	123
	3,3%	4,9%	28,5%	17,1%	39,8%	6,5%	100,0%
Toplam	9	19	98	63	169	28	386
	2,3%	4,9%	25,4%	16,3%	43,8%	7,3%	100,0%

Tablo 43: Sosyal Alan/Sosyal Faaliyetler Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Gelir Durumu Çapraz Tablolaması

17-Halkın Eğlence, Alış-Veriş ve Dinlenme İhtiyaçlarının Karşlanması İçin Yapılan Hizmetlerden (Kanal Tokat Projesi ve Çevresinin Düzenlenmesi vb.) * Gelir Durumunuz - Crosstabulation								
Cevaplar	0-500	501-1000	1001-2200	2201-3000	3001-4500	4501-6000	6000 ve Üzeri	Toplam
Hiç Memnun Değilim	15	2	8	10	12	3	7	57
	26,3%	3,5%	14,0%	17,5%	21,1%	5,3%	12,3%	100,0%
Memnun Değilim	7	5	5	5	8	9	4	43
	16,3%	11,6%	11,6%	11,6%	18,6%	20,9%	9,3%	100,0%
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	10	7	20	7	12	14	5	75
	13,3%	9,3%	26,7%	9,3%	16,0%	18,7%	6,7%	100,0%
Memnunum	8	7	16	14	25	12	6	88
	9,1%	8,0%	18,2%	15,9%	28,4%	13,6%	6,8%	100,0%
Çok Memnunum	11	6	22	21	30	16	17	123
	8,9%	4,9%	17,9%	17,1%	24,4%	13,0%	13,8%	100,0%
Toplam	51	27	71	57	87	54	39	386
	13,2%	7,0%	18,4%	14,8%	22,5%	14,0%	10,1%	100,0%

Tablo 44: Sosyal Alan/Sosyal Faaliyetler Sorunu İle İlgili Ölçek Sorusuna Uygulanan Çalışılan Sektör Çapraz Tablolaması

17-Halkın Eğlence, Alış-Veriş ve Dinlenme İhtiyaçlarının Karşlanması İçin Yapılan Hizmetlerden (Kanal Tokat Projesi ve Çevresinin Düzenlenmesi vb.) * Çalıştığımız Sektör - Crosstabulation					
Cevaplar	Kamu	Özel	Kendi İşi	Diğer	Toplam
Hiç Memnun Değilim	13	12	15	17	57
	22,8%	21,1%	26,3%	29,8%	100,0%
Memnun Değilim	13	12	12	6	43
	30,2%	27,9%	27,9%	14,0%	100,0%
Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	24	15	17	19	75
	32,0%	20,0%	22,7%	25,3%	100,0%
Memnunum	37	23	11	17	88
	42,0%	26,1%	12,5%	19,3%	100,0%
Çok Memnunum	43	41	18	21	123
	35,0%	33,3%	14,6%	17,1%	100,0%
Toplam	130	103	73	80	386
	33,7%	26,7%	18,9%	20,7%	100,0%

Sosyal Alan/sosyal faaliyet sorunu ile ilgili çapraz tablolara bakıldığında, 18-29 yaş arası, önlisans, lisans mezunu, aylık geliri 0-500TL arasında olan ve işsiz yahut öğrenci kategorisindeki katılımcıların ağırlıklı olarak memnuniyetsizlik ifade ettiği

görülmektedir. Genel olarak yüksek memnuniyet belirtilen bu soruda memnuniyetsizlik ifade eden kesimin demografik özelliklerine bakıldığında, işsiz ve maddi sıkıntıda olan genç üniversite mezunlarının göze çarptığını söylemek mümkündür. Bu pencereden bakıldığında Tokat Belediyesi'nin sosyal alan ve faaliyetler hizmetindeki eksikliklerden çok memnuniyetsizlik belirten katılımcıların maddi ve psikolojik durumları burada cevabı belirleyici olmuştur denilebilir. Maddi ve ruhsal olarak problem yaşayan genç nüfus, daha çok eğlence ve stres atma, sosyalleşme vb. olarak düşünülen bu kategoriye olumsuz cevap vermiştir diye düşünülebilir.

3.4.3. Araştırmanın Hipotezlerini Test Etmeye Yönelik Analizler

Çalışmanın veri analizi yapılırken sorulmuş olan sorulara verilen cevaplar, ilgili hizmetleri veren belediye birimlerine ayrılarak gruplandırma yapılmıştır. Demografik farklılıklara göre bu hizmet gruplarının icraatları ile ilgili anlamlı görüş farklılıkları olup olmadığı incelenmiştir. Basın Yayın Halkla İlişkiler, Fen İşleri, Kültür ve Sosyal İşler, Park ve Bahçeler, Su İşleri, Su ve Kanalizasyon, Temizlik İşleri, Ulaşım Hizmetleri ve Zabıta Müdürlükleri ve Genel Memnuniyet olarak on ayrı kategori oluşturulmuş ve demografik farklılıklar bu kategorilerle birlikte analiz edilmiştir.

Çalışmada kullanılan ölçeğe ait güvenilirlik analizinde Cronbach's Alpha katsayısı, Tablo-27'de verilmiştir.

Tablo 45: Güvenilirlik Analizi İçin Cronbach's Alpha Katsayısı

	Güvenilirlik
Park Bahçeler	,714
Temizlik İşleri	,718
Su ve Kanalizasyon	,684
Fen İşleri	,794
Ulaşım Hizmetleri	,753
Zabıta Müdürlüğü	,679
Su İşleri Müdürlüğü	,752
Kültür ve Sosyal İşler	,872
Basın Yayın ve Halkla İlişkiler	,756
Genel Memnuniyet	,874
Toplam Güvenilirlik	,944

Güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha değerlerinin 0,05 önem düzeyinde, güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğu ve veri setinin analize uygun olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 46: Normal Dağılım Testi Tablosu

Faktörler		Statistic
Park Bahçeler	Basıklık	-,467
	Çarpıklık	-,467
Temizlik İşleri	Basıklık	-,175
	Çarpıklık	-,866
Su ve Kanalizasyon	Basıklık	,048
	Çarpıklık	-,838
Fen İşleri	Basıklık	-,346
	Çarpıklık	-,487
Ulaşım Hizmetleri	Basıklık	,285
	Çarpıklık	-,433
Zabıta Müdürlüğü	Basıklık	-,124
	Çarpıklık	-,601
Su İşleri Müdürlüğü	Basıklık	,297
	Çarpıklık	-1,184
Kültür ve Sosyal İşler	Basıklık	-,217
	Çarpıklık	-1,063
Basın Yayın ve Halkla İlişkiler	Basıklık	,104
	Çarpıklık	-1,039
Genel Memnuniyet	Basıklık	-,332
	Çarpıklık	-,649

Park'a göre (2002) Basıklık ve Çarpıklık değerleri +3.0 -3.0 arasında ise veri normal dağılmıştır. Tablo-28'de görüleceği gibi çalışma verilerinin normal dağıldığı belirlenmiştir. Buna göre katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik algılarının demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla fark analizlerinde parametrik testler olarak, T- Testi ve ANOVA Testi kullanılmıştır.

Tablo 47: Belediye Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet Algısı/Cinsiyet Cinsiyete Göre T-Testi

Hizmetler	Cinsiyet	N	Ortalama	SS	t	Sd	P
Kültür ve Sosyal İşler	Erkek	222	3,0360	1,39117	-1,996	383	,047
	Kadın	164	3,3129	1,27909			

$p < 0,05$

T testi sonuçları incelendiğinde Park Bahçeler, Temizlik İşleri, Su ve Kanalizasyon, Fen İşleri, Ulaşım Hizmetleri, Zabıta Hizmetleri, Su İşleri Hizmetleri, Genel Memnuniyet, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler hizmetlerinin P değerinin 0,05 anlamlılık değerinden büyük olması nedeni ile cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedirler. Kültür ve Sosyal İşler Hizmetleri ise P değerinin 0,05 anlamlılık değerinden küçük olması nedeni ile cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre H_{1A} hipotezi, Kültür ve Sosyal İşler Hizmetleri bakımından KISMEN KABUL EDİLMİŞTİR. Grup ortalamaları incelendiğinde kadınların, erkeklere göre Kültür ve Sosyal İşler Hizmetlerine yönelik memnuniyet düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 48: Belediye Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet Algısı/Medeni Durum Medeni Duruma Göre T-Testi

Hizmetler	Cinsiyet	N	Ortalama	SS	t	Sd	P
Park Bahçeler	Evli	211	3,5853	1,17507	2,596	384	,010
	Bekar	175	3,2657	1,23850			
Temizlik İşleri	Evli	211	3,3483	1,13105	2,241	384	,026
	Bekar	175	3,0857	1,16391			
Su ve Kanalizasyon	Evli	211	2,9550	1,14085	2,289	383	,023
	Bekar	174	2,6897	1,12059			
Su İşleri	Evli	210	2,7286	1,43692	2,111	382	,035
	Bekar	174	2,4310	1,29622			
Kültür ve Sosyal İşler	Evli	210	3,3048	1,32783	2,427	383	,016
	Bekar	175	2,9714	1,35794			

$p < 0,05$

T testi sonuçları incelendiğinde Fen İşleri, Ulaşım Hizmetleri, Zabıta Müdürlüğü, Genel Memnuniyet, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Hizmetleri, P değerinin 0,05 anlamlılık değerinden büyük olması nedeni ile medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermemektedirler. Park Bahçeler, Temizlik İşleri, Su ve Kanalizasyon, Su

İşleri, Kültür ve Sosyal İşler Hizmetleri, P değerinin 0,05 anlamlılık değerinden küçük olması nedeni ile medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermektedirler. Buna göre H_{1B} hipotezi, Park Bahçeler, Temizlik İşleri, Su ve Kanalizasyon, Su İşleri, Kültür ve Sosyal Hizmetler kategorileri bakımından KISMEN KABUL EDİLMİŞTİR. Grup ortalamaları incelendiğinde evlilerin, bekarlara göre Park Bahçeler, Temizlik İşleri, Su ve Kanalizasyon, Su İşleri, Kültür ve Sosyal İşler Hizmetlerine yönelik memnuniyet düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 49: Belediye Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet Algısı/Memleket Memleket Durumuna Göre T-Testi

Hizmetler	Tokatlı mısınız?	N	Ortalama	SS	t	Sd	P
Park Bahçeler	Evet	295	3,5153	1,19620	2,193	384	,029
	Hayır	91	3,1978	1,24249			
Su İşleri	Evet	294	2,6769	1,40732	2,141	382	,033
	Hayır	90	2,3222	1,26160			
Kültür ve Sosyal İşler	Evet	295	3,2373	1,39410	2,223	383	,027
	Hayır	90	2,8778	1,15950			

$p < 0,05$

T testi sonuçları Fen İşleri, Ulaşım Hizmetleri, Zabıta Hizmetleri, Genel Memnuniyet, Temizlik İşleri, Su ve Kanalizasyon, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler hizmetleri, P değerinin 0,05 anlamlılık değerinden büyük olması nedeni ile medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermemektedirler. Park Bahçeler, Su İşleri, Kültür ve Sosyal İşler Hizmetleri, P değerinin 0,05 anlamlılık değerinden küçük olması nedeni ile medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermektedirler. Buna göre H_{1C} hipotezi, Park Bahçeler, Su İşleri, Kültür ve Sosyal İşler Hizmetleri bakımından KISMEN KABUL EDİLMİŞTİR. Grup ortalamaları incelendiğinde Tokatlıların, diğerlerine göre Park Bahçeler, Su İşleri, Kültür ve Sosyal İşler Hizmetlerine yönelik memnuniyet düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 50: Belediye Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet Algısı/Yaş Grupları Yaş Gruplarına Göre ANOVA

Hizmetler	Yaş Grupları	N	Ortalama	SS	F	P	Anlamlı Fark
Ulaşım Hizmetleri	18-29	163	2,5000	,96585	3,208	,023	1-3, 2-3
	30-43	137	2,4234	,95513			
	44-55	66	2,8371	,97418			
	56 ve üzeri	20	2,7625	,96816			
Su İşleri	18-29	162	2,3272	1,29897	4,367	,005	1-2, 1-3
	30-43	136	2,7132	1,37117			
	44-55	66	3,0000	1,45708			
	56 ve üzeri	20	2,6000	1,50088			
Kültür ve Sosyal İşler	18-29	162	2,8951	1,29312	3,827	,010	1-2, 1-3
	30-43	137	3,2701	1,38534			
	44-55	66	3,4394	1,41561			
	56 ve üzeri	20	3,5000	1,00000			

$p < 0,05$

Yaş gruplarına göre yapılan ANOVA testinde verilerin homojen dağılım göstermesi nedeni ile gruplar arası farklılıkların belirlenmesinde Post Hoc testlerinden LSD testi kullanılmıştır.

Tablo-32’de Anova testi sonucu elde edilen P değerleri incelendiğinde, Su İşleri, Kültür ve Sosyal İşler, Ulaşım Hizmetlerinin P değeri 0,05 anlamlılık değerlerinden küçük olduğu için katılımcıların bu hizmetlerin memnuniyet algısında yaşa göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Tablo-32 incelendiğinde 18-29, 30-43 ve 44-55 yaş gruplarının diğerlerinden farklılık gösterdiği görülmektedir. Fen işleri, Zabıta Hizmetleri, Genel Memnuniyet, Temizlik İşleri, Su ve Kanalizasyon, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler, Park Bahçeler Hizmetlerinin P değerlerinin 0,05 anlamlılık değerinden büyük olması nedeniyle katılımcıların yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Bu durumda H_{1D} hipotezi KISMEN KABUL EDİLMİŞTİR. Grupların ortalamaları incelendiğinde genel olarak katılımcıların yaşları arttıkça Su İşleri, Kültür ve Sosyal İşler, Ulaşım Hizmetlerine yönelik memnuniyet algısının arttığı tespit edilmiştir.

Tablo 51: Belediye Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet Algısı/Yıl Tokat'ta İkamet Etme Süresine Göre ANOVA

Hizmetler	Yıl	N	Ortalama	SS	F	P	Anamlı Fark
Kültür ve Sosyal İşler	0-2	39	2,5128	1,02268	3,360	,019	1-2, 1-3, 1-4
	3-4	35	3,2571	1,09391			
	5-10	44	3,1591	1,41328			
	11 ve üzeri	267	3,2322	1,39225			

p<0,05

Tablo 33'de Anova testi sonucu elde edilen P değerleri incelendiğinde Kültür ve Sosyal İşler Hizmetlerinde, P değerinin 0,05 anlamlılık değerlerinden küçük olması nedeniyle katılımcıların kaç yıldır Tokat'ta yaşadığına göre memnuniyet algısında anlamlı farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Fen İşleri, Zabıta Hizmetleri, Genel Memnuniyet, Temizlik İşleri, Su ve Kanalizasyon, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler, Su İşleri, Ulaşım Hizmetleri, Park Bahçeler Hizmetlerinin P değerlerinin 0,05 anlamlılık değerinden büyük olması katılımcıların Tokat'ta yaşadıkları sürenin bu hizmetlere yönelik memnuniyet algılarında anlamlı farklılık doğurmadığını göstermektedir. Bu durumda H_{1E} hipotezi KISMEN KABUL EDİLMİŞTİR. Grupların ortalamaları incelendiğinde genel olarak katılımcıların Tokat'ta yaşadıkları süre arttıkça Kültür ve Sosyal İşler Hizmetlerine yönelik memnuniyet algılarının da arttığı izlenmektedir.

Tablo 52: Belediye Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet Algısı/Yerleşim Yeri En Uzun Yerleşim Birimine Göre ANOVA

Hizmetler	En Uzun Yaşanılan Yerleşim Yeri	N	Ortalama	SS	F	P	Anamlı Fark
Ulaşım Hizmetleri	Köy/Kasaba	27	2,9907	,96197	3,136	,045	1-3
	İlçe	33	2,5530	,92440			
	İl	326	2,5061	,97090			

p<0,05

Tablo 34'te Anova testi sonucu elde edilen P değerleri incelendiğinde Ulaşım Hizmetlerinin P değeri 0,05 anlamlılık değerlerinden küçük olduğu için katılımcıların bu noktada, en uzun süre yaşadığı yerleşim birimine göre anlamlı farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Fen İşleri, Zabıta Hizmetleri, Kültür ve Sosyal İşler, Genel

Memnuniyet, Temizlik İşleri, Su ve Kanalizasyon, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler, Su İşleri Müdürlüğü, Park Bahçeler Hizmetlerinin P değerlerinin 0,05 anlamlılık değerinden büyük olduğu için katılımcıların kaç yıldır Tokat'ta yaşadığına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Bu durumda H_{1F} hipotezi KISMEN KABUL EDİLMİŞTİR. Grupların ortalamaları incelendiğinde genel olarak en uzun yaşadığı yerleşim birimi köy veya kasaba olan katılımcıların Ulaşım Hizmetlerine yönelik memnuniyet algılarının arttığı belirlenmiştir.

Anova testi sonucu elde edilen P değerleri incelendiğinde; Ulaşım Hizmetleri, Fen İşleri, Zabıta hizmetleri, Kültür ve Sosyal İşler, Genel Memnuniyet, Temizlik İşleri, Su ve Kanalizasyon, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler, Su İşleri, Park Bahçeler Hizmetlerinin P değerlerinin 0,05 anlamlılık değerinden büyük olması nedeniyle katılımcıların eğitim seviyesine göre belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algılarında anlamlı farklılık görülmemektedir. Bu durumda H_{1G} hipotezi REDDEDİLMİŞTİR.

Tablo 53: Belediye Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet Algısı/Aylık Gelir Aylık Gelir Durumuna Göre ANOVA

Hizmetler	Aylık Gelir	N	Ortalama	SS	F	P	Anlamlı Fark
Park Bahçeler	0-500 TL	51	2,8431	1,28254	2,704	,014	1-3, 1-4, 1-5, 1-6, 1-7
	501-1000 TL	27	3,3333	1,10070			
	1001-2200 TL	71	3,5211	1,15399			
	2201-3000 TL	57	3,5263	1,19680			
	3001-4500 TL	87	3,6437	1,20539			
	4501-6000 TL	54	3,5000	1,09458			
	6000TL ve üzeri	39	3,4872	1,33519			
Temizlik İşleri	0-500 TL	51	2,9314	1,21252	2,167	,045	1-5, 1-7, 4-5, 5-6
	501-1000 TL	27	3,1481	1,13353			
	1001-2200 TL	71	3,1831	1,17181			
	2201-3000 TL	57	3,0877	1,19569			
	3001-4500 TL	87	3,5172	1,09025			
	4501-6000 TL	54	3,1019	1,09622			
	6000TL ve üzeri	39	3,5000	1,08821			
Kültür ve Sosyal İşler	0-500 TL	51	2,5490	1,25401	2,510	,021	1-3, 1-4, 1-5, 1-6, 1-7
	501-1000 TL	27	3,1111	1,25064			
	1001-2200 TL	71	3,0845	1,38096			
	2201-3000 TL	57	3,2982	1,36231			
	3001-4500 TL	87	3,4138	1,36868			
	4501-6000 TL	54	3,1667	1,25518			
	6000TL ve üzeri	38	3,2895	1,39319			

p<0,05

Tablo-36'da Anova testi sonucu elde edilen P değerleri incelendiğinde Temizlik İşleri, Park Bahçeler, Kültür ve Sosyal İşler Hizmetlerinin P değeri 0,05 anlamlılık değerinden küçük olduğu için katılımcıların aylık gelirlerine göre memnuniyet algılarında anlamlı farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Fen İşleri, Zabıta Hizmetleri, Genel Memnuniyet, Su ve Kanalizasyon, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler, Su İşleri Müdürlüğü, Ulaşım Hizmetlerinin P değerlerinin 0,05 anlamlılık değerinden büyük olduğu için katılımcıların aylık gelirlerine göre memnuniyet algılarında farklılık görülmemektedir. Bu durumda H_{1H} hipotezi KISMEN KABUL EDİLMİŞTİR. Grupların ortalamaları incelendiğinde genel olarak katılımcıların aylık gelirleri arttıkça

Temizlik İşleri, Park Bahçeler, Kültür ve Sosyal İşler Hizmetlerine yönelik memnuniyet algısının arttığı belirlenmiştir.

Tablo 54: Belediye Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet Algısı/Çalışılan Sektör Çalışılan Sektöre Göre ANOVA

Hizmetler	Çalışılan Sektör	N	Ortalama	SS	F	P	Anlamlı Fark
Park Bahçeler	Kamu Sektörü	131	3,6221	1,12846	4,352	,005	1-3, 1-4, 2-3, 2-4
	Özel sektör	102	3,6127	1,17504			
	Kendi İşimde	73	3,2055	1,29860			
	Diğer	80	3,1375	1,24009			
Su İşleri	Kamu Sektörü	131	2,7176	1,44794	3,396	,018	1-4, 2-4, 3-4
	Özel sektör	102	2,6765	1,38708			
	Kendi İşimde	73	2,7260	1,42654			
	Diğer	78	2,1538	1,12904			
Kültür ve Sosyal İşler	Kamu Sektörü	131	3,2977	1,26913	3,323	,020	1-4, 2-4
	Özel sektör	101	3,2970	1,40388			
	Kendi İşimde	73	3,1370	1,43677			
	Diğer	80	2,7500	1,26791			

$p < 0,05$

Tablo 37’de Anova testi sonucu elde edilen P değerleri incelendiğinde Kültür ve Sosyal İşler, Su İşleri, Park Bahçeler Hizmetlerinin P değeri 0,05 anlamlılık değerlerinden küçük olduğu için katılımcıların memnuniyet algılarında çalıştıkları sektöre göre anlamlı farklılık görülmüştür. Temizlik İşleri, Fen İşleri, Zabıta Hizmetleri, Genel Memnuniyet, Su ve Kanalizasyon, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler, Ulaşım Hizmetlerinin P değerlerinin 0,05 anlamlılık değerinden büyük olması nedeniyle katılımcıların memnuniyet algılarının çalıştıkları sektöre göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Bu durumda H_{11} hipotezi KISMEN KABUL EDİLMİŞTİR. Grupların ortalamaları incelendiğinde genel olarak kamu sektöründe çalışan katılımcıların diğer sektörlerde çalışan katılımcılara göre Kültür ve Sosyal İşler, Su İşleri, Park Bahçeler Hizmetlerine yönelik memnuniyet algısının arttığı görülmüştür.

Tablo 55: Araştırma Hipotezlerine İlişkin Özet Sunum

HİPOTEZLER	SONUÇ
H₁ : Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık gösterir	Kısmen Kabul
H_{1A} : Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterir	Kısmen Kabul
H_{1B} : Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların medeni durumlarına göre anlamlı farklılık gösterir	Kısmen Kabul
H_{1C} : Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların memleketlerine göre anlamlı farklılık gösterir	Kısmen Kabul
H_{1D} : Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterir	Kısmen Kabul
H_{1E} : Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların Tokat'ta yaşama sürelerine göre anlamlı farklılık gösterir	Kısmen Kabul
H_{1F} : Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların en uzun yaşadığı yerleşim yerine göre anlamlı farklılık gösterir	Kısmen Kabul
H_{1G} : Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların eğitim seviyelerine göre anlamlı farklılık gösterir	Ret
H_{1H} : Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların gelir durumlarına göre anlamlı farklılık gösterir	Kısmen Kabul
H_{1I} : Katılımcıların belediye hizmetlerine yönelik memnuniyet algıları, katılımcıların çalıştıkları sektöre göre anlamlı farklılık gösterir	Kısmen Kabul

SONUÇ VE TARTIŞMA

Türk belediyesi, başlangıcı olan Tanzimat Dönemi'nden bu yana kendine özgü bir karaktere sahip olmuştur. Daha ilk başta ortaya çıkışı, özellikle batılı örneklerin aksine, devletin merkezileştiği, merkezi otoritenin neredeyse 100 yıllık bir süreç boyunca güçlendirilmeye çalışıldığı bir dönemde olmuştur. İlk başta şaşırtıcı gelebilecek olan bu durum esasen Osmanlı'da merkezileşme sürecinde yerel yönetimlere bir anda çelişik şekilde ilgi duyulmasıyla değil, bilakis otoritesini devletin en ücra köşesinde hissettirmek isteyen merkezin amaçlı tutumuyla açıklanabilir. Avrupalı devletlerin yerinden yönetim prensiplerini uygulamaya koymasıyla güçlenen belediyeler, Osmanlı'da bu şekilde merkezileşme sürecinde ortaya çıkmıştır. Bu durumsa haliyle bazı problemleri beraberinde getirmiştir. Belediyelerin özünde, merkezin yaptığı hizmetleri yerelde yapma, yetki sahibi olma, gelirleri idare etme gibi özelliklerin olması belediye teşkilatlarının karakter olarak daha özgür kamu kuruluşları olmasını gerektirir. Türk belediyeçiliğine bakıldığında, yıkılma sürecindeki bir imparatorluğun devleti toparlama ve otoriteyi her bölgeye nüfuz ettirme amacıyla kullandığı yerel yönetim unsurları ve belediyeler, bu özelliklere sahip olamamışlardır.

Bu çalışmanın bir amacı da böyle kendine özgü bir dönemde ortaya çıkan Türk belediyeçiliğinde, o dönem yaşanan ve günümüze kadar süregelen sorunlar acaba kalıtsal mıdır sorusuna cevap aramak olmuştur. Yöntemse oldukça basittir. Örneğin yerel hizmetleri sunmak için yetki verilmiş bir belediye, mali yapı nedeniyle aksaklıklar yaşamışsa ve buna mukabil merkez devreye girmişse, hizmeti sunan merkez olmuş ve belediyenin hareket alanı tekrar kısıtlanmıştır. Yerelde belirli hizmetlerin vatandaşlara sunulması devlet olmanın bir gereğidir ve eğer bu durumda yüz yıl önce aksaklıklar görülmüşse, aynı zorunlu hizmetleri bugün sunmaya çalışan belediyelerin benzer sorunlarla baş başa bırakılması kuşkusuz benzer sonuçlar doğuracaktır. Başka bir örnek vermek gerekirse; idari vesayet altındaki bir belediyenin, aldığı kararları yereldeki sorunlar ve ihtiyaçlardan belediye kadar haberdar olması mümkün olmayan merkeze onaylatmak zorunda kalması, belediyeçiliğin ilk dönemlerinde bazı yerlerde etkin hizmet sunulmaması gibi durumlara yol açmışsa, bugün de aynı müdahale

belediyelerin etkinliğini azaltacak ve hizmet kalitesini düşürecektir. Hatta denilebilir ki kendine en yakın kamu kuruluşu olan belediyeyi Osman Nuri Ergin'in tespit ettiği gibi şehirdeki her şeyden sorumlu gören vatandaş, belediyeye olan güvenini kaybedecek ve katılım, demokratik olgunlaşma süreci bu durumdan olumsuz etkilenecektir.

Özetlenen nedenler ve verilen örneklerle anlatılmak istenen, tarihi süreçteki uygulamalar ve sonuçlarına dikkat edilirse önemli çıkarımların ve çözümlerin üretilebileceğidir. Bu tez çalışmasında da ana tema ve çalışma mantığı bu olmuştur.

5393 sayılı Belediye Kanunu'na kadar olan uzun süreçte, gerek yerindelik ilkesi, gerek mali özerklik ve gerekse yerinden yönetim anlayışının tam oturtulmadığı görülmüştür. Esasen devlet özellikle 60'lı yıllardan itibaren belediyecilik konusuna özel olarak eğilmiş, yapılan kalkınma planlarının birçoğunda sorunlar ve çözüm yolları ele alınmıştır. Fakat söz gelimi "yerinden yönetim ilkesi" hemen her planda kullanılmasına ve dikkat çekilmesine karşın uygulamada sıkı idari vesayet süregelmiştir. Belediyelerin mali sıkıntıları devletçe tespit edilip çözüleceği hususunda kanun, plan yapılmasına rağmen bir türlü gerçek anlamda bu yenilikler hayata geçirilememiştir. Daha önce belirtildiği gibi, mali özerklik kavramı ilk olarak 2005 yılında kullanılmış, yine aynı yıla kadar da mülki amirlerin belediye meclisleri üzerindeki kontrolü devam etmiştir. Belediyelerin işleyişini düzenleyecek bir kanunu bu zamana kadar çıkarmamış ya da çıkaramamış olmak, belki de siyasi partilerin oy kaygısıyla olaya yaklaşması ve her talebe olumlu cevap vermeleri nedeniyle görülmüştür denilebilir. Biraz daha açmak gerekirse; örneğin nüfusu 2.000 olan bir yerleşimi belediye yaparak oradan daha çok oy almak mümkün olmuştur. Yeni bir kanunla alışlagelmiş bu düzenin değiştirilmesi için ortak siyasi irade gerekir ki bu da kuruluş amaçları iktidara gelmek olan ve birbirlerine rakip olan siyasi partiler arasında anlaşılarak yapılması güç bir şeydir. 50 ve 60'lı yıllarda iktidara tek başına gelen Demokrat Parti (DP) ve Adalet Partisi (AP)'nin hem 5393 sayılı kanunu doğuran süreçteki AB etkisi olmadan hem de henüz ülkenin yarısından fazlasının belediye sınırları dışında yaşadığı dönemde, yani o dönem mevcut belediye kanunu ile hedeflenenler hâlihazırda yerine getirilmeden yeni bir yasa arayışına girmeleri kuşkusuz beklenemezdi. 2002 yılında yine tek başına iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) göreve geldikten kısa süre sonra yeni büyükşehir belediye ve belediye kanunlarını çıkarmıştır. Burada pek tabii AB ile girişilen yoğun

müzakere sürecinin etkisi de olmuş ve önemli kriterler bu şekilde yeni yasada yer edinmiştir. Bu şekilde gelinen süreçte, çağa daha uygun ve önemli tabuların yıkıldığı bir belediye kanunu yapılmıştır. Daha önce değinildiği gibi mali özerklik hükmü ilk kez kanuna girmiş, idari kontrol olağan durumlarda meclis kararlarını yargıya götürmeye indirgenmiştir. Yerinden yönetim ilkesi de yasada yer bulmuş ve özellikle kent konseyleri ile vatandaşın katılımı bu bağlamda teşvik edilmiştir.

1580 sayılı kanun 75 yıl süreyle yürürlükte kalmış ve nihayetinde ihtiyaçlara ayak uyduramaması nedeniyle yürürlükten kalkmıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan 2000’li yıllara kadar yürürlükte olan bir belediye kanununun yerine yapılmış olan 5393 sayılı kanun yürürlüğe gireli 14 yıl olmuştur. Dolayısıyla bu kanunun genel bir eleştirisinin yapılması, eksikliklerinin net görülmesi ve işlemez yerlerinin ortaya çıkması için yazılı kanun metinlerinin teorik eleştirilerinden çok, pratikte neler yapıp yapılamadığı incelenir ve buna göre çıkarımlar yapılırsa daha gerçekçi sonuçlara varılacağı düşünülebilir. Örneğin kanunun 57. maddesinin, her yeniliğe rağmen merkezin yerindelik denetimiyle belediyeyi kısıtlaması ve ikame etmesi durumunu getirmesi eleştirilip tartışılabilir. Hiç şüphesiz bu teorik tartışmalar faydalı olacaktır fakat örneğin idari vesayet konusundaki bu madde henüz hiç uygulanmamış, İçişleri Bakanlığı hiçbir belediye için bu denetim mekanizmasını harekete geçirmemiştir. Dolayısıyla metinde yazılı olanların uygulamada nasıl karşılığı olduğunun zamanla görüleceği ve kanundaki işler/işlemez yerlerin zamanla netleşeceği söylenebilir.

İlk belediyelerin kurulmasından itibaren edinilen tecrübe, Kanun-u Esasi sonrası iki önemli yasa ile yerel yönetimlerin kanunsal altyapısının sağlamlaşması ve sonra Cumhuriyet Dönemi belediye kanunları, her ne kadar Türkiye’ye 150 yıllık bir belediyecilik tecrübesi sağlamışsa da merkeze mali bağıllık, mali yetersizlik, idari denetim altında hareket alanı bulamama ve halkın katılımı konusunda eksiklikleri ortadan kaldırmamıştır. Özellikle AB’ye uyum sürecinde çıkarılan yerel yönetim reform kanunlarından biri olan 5393 sayılı Belediye Kanunu, Türk belediyeciliğinin tarihsel süreçte her zaman karşı karşıya kaldığı bu sorunları çözmeyi hedeflemektedir. Belediyelerin yetki genişliği, mali özerklik ve hizmette yerindelik ilkesiyle hareket etmeye alışmasının da haliyle bir zaman alacağı ve bu sürecin Türkiye’yi, hizmetlerin çoğunun belediyelerce etkin şekilde verildiği, halka karşı şeffaf yönetimlerin oluştuğu,

halk denetiminin etkili olduğu yeni bir belediyeçilik anlayışıyla tanıştıracığı söylenebilir.

Çalışmanın teorik bölümü özetle Türk belediyeçiliğinin ortaya çıkışının çağdaş örneklerine benzemeyen, kendine özgü bir yapısı olduğunu, yine bu yapıdan ötürü bazı kalıtsal problemleri on yıllarca içinde barındırdığını göstermiştir. Nitekim gelinen noktada uzun bir süredir bu sorunlara çözüm arayan merkezin, çağdaş bir belediye kanunu yaparak uygulamaya koyduğu ve tarihsel süreçte sebepleriyle açıkladığımız sorunların giderilmesinde önemli bir adım attığı da söylenebilir. Kanunun esas etkilerinin özerk, geniş yetkili ve geniş katılımlı belediyeçilik geleneğinin oturup uygulamaya yansıtılmasıyla daha açık görülebileceği düşünülebilir.

Tokat il merkezinde yapılan anket çalışmasının verileri çalışmanın üçüncü bölümünde aktarılmış olup ortaya çıkan sonuçları genel olarak özetlemek uygun olacaktır.

Üçüncü bölümde test edilen hipotezlerden bir tanesi hariç diğerlerinin kısmen kabul edilmiş olması, Tokat Belediyesi hizmetlerine yönelik memnuniyet algısının demografik özelliklere göre kısmen farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur.

Katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, memleket, Tokat'ta yaşadıkları süre, en uzun yaşadıkları yerleşim birimi, eğitim düzeyi, gelir durumu ve çalıştıkları sektör üzerine yapılan değerlendirmede tüm değişkenlerde memnuniyet algısının farklılıkları tespit edilirken yalnız eğitim seviyesi analizinde bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu ilk bakışta ilginç gelebilir. Çünkü eğitim durumu insanların genel olarak birçok şeye bakış açısını değiştirebilecek önemli bir etkidir. Eğer ki çalışmanın hedefi bir yerel yönetim birimi olan belediyenin hizmetlerine yönelik memnuniyet algısını ölçmek değil de ülke genelinde geçerli, genel siyasetle ilgili bir tespit yapmak olsa idi eğitim seviyesinin fark yaratmamış olması düşündürücü olabilirdi. Eleştiriye açık bir fikir olmakla birlikte, eğitim düzeyindeki, siyasi ve finansal okur-yazarlık seviyesindeki ve genel politikalardan haberdarlıkla ilgili başkalıklar, ülke geneliyle ilgili bir çalışmada şüphesiz ciddi farklılıklar çıkarabilecektir. Fakat unutmamak gerekir ki genel politika ve siyasi/finansal okur-yazarlığı ne düzeyde olursa olsun her hemşehri, eğitim seviyesi fark etmeksizin yaşadığı şehirde kaldırımları, yolları, otoparkları kullanmakta, trafiğe

çıkmakta, su, altyapı problemlerini bizzat gözlemlemekte, pazarda alışveriş yapmaktadır. Kısacası belediye hizmetlerinden memnun olduklarını belirtirken, sorun olarak gördüğü durumları da tespit ederek aktarmaktadır. Anket sonuçlarına bu pencereden bakıldığında, verilerin isabetli netice verdiği söylenebilir.

Belediyenin kültür ve sosyal işler hizmetlerinden kadınların erkeklere göre daha memnun olduğu veri analizleri sonucunda ortaya çıkmıştır. Burada etkili olabilecek unsurun, özellikle kadınlara yönelik mesleki eğitim kurslarının ve Tokat Belediyesi Hanımeli'leri gibi kurumların, oralardan faydalanan ve haberdar olan kadınlar üzerinde olumlu etki bırakması olduğu söylenebilir.

Park bahçeler, temizlik işleri, su işleri, su ve kanalizasyon işleri ve kültür ve sosyal işler hizmetlerinden evli olanların bekarlara nazaran daha memnun oldukları sonucuna varılmıştır.

Elde edilen verilerde park bahçeler, su işleri ve kültür ve sosyal işler hizmetlerine yönelik memnuniyetin Tokatlılarda daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yaş farklılıkları ile ilgili bulgularda genel olarak katılımcıların yaş ortalamalarının arttıkça su işleri, kültür ve sosyal işler ve ulaşım hizmetlerine yönelik memnuniyetlerinin arttığı görülmüştür.

Tokat'ta bulunma süreleri incelendiğinde katılımcıların Tokat'ta geçirdikleri süre arttıkça kültür ve sosyal işlerle ilgili hizmetlere yönelik memnuniyetlerinin istatistiksel olarak anlamlı şekilde arttığı gözlemlenmiştir.

Katılımcıların en uzun yaşadıkları yerleşim birimi ile ilgili verilerin incelenmesi sonucu, köy ve kasabada yaşamış olanların, şehirde yaşayanlara nazaran ulaşım hizmetlerinden daha memnun oldukları görülmektedir. Tokat'ta dikkat çeken ulaşım sorunlarının şehir merkezi ile ilgili olduğu, köy kasabada yaşayan vatandaşların bu sorunları şehirliler kadar yaşamadıkları düşünüldüğünde buradaki sonucun da isabetli olduğu söylenebilir.

Katılımcıların aylık gelirleri ile ilgili veriler incelendiğinde genel olarak aylık gelirin artması; kültür ve sosyal işler, temizlik ve park bahçeler hizmetlerine yönelik

memnuniyet algısını arttırmıştır. Yalnızca temizlik hizmetlerinde aylık geliri 4501-6000 TL olanlar, 3001-4500 TL geliri olanlardan düşük memnuniyet göstermiştir.

Anket verilerinin analiziyle ilgili son olarak park bahçeler, su işleri ve kültür ve sosyal işler hizmetlerinde kamu sektöründe çalışanların diğer sektörlerde nazaran istatistiksel olarak anlamlı bir farkla memnuniyetlerinin fazla olduğu görülmüştür. Burada bu hizmetlerden en çok memnuniyetsizlik ifade eden “diğer” grubu yani katılımcılar arasında çalışmayan, öğrenci ya da ev hanımı olan vatandaşlar olmuştur.

Tokat Belediyesi hizmetlerinin vatandaşa sorulduğu anket çalışması, büyük oranda 31 Mart 2019 yerel seçimlerinden hemen sonra yapılmıştır. Bu seçimden mevcut belediye başkanı Eyüp Eroğlu %48,80, en yakın aday Adnan Özmen %28,02’lik oy oranıyla çıkmışlardır. Esasen en geniş çaplı anket bizzat Tokatlılarca bu seçimde yapılmıştır. Yine burada çalışma verilerine getirilebilecek bir eleştiri; “büyük bir farkla tekrar göreve seçilen mevcut belediye yönetiminin seçimdeki başarısı anket sonuçlarında aynı oranda net değildir” olabilir. Kullanılan ölçekte siyasi tercihler sorulmadığı için bu konuda ancak yorum getirmek mümkündür. Tokat’ın birçok bölgesinde, hemen her kesimden insana uygulanan anket çalışmasının bu verilerine:

- Anket sonuçları mevcut başkan ve yönetime yönelik beklentiye ortaya çıkarmıştır, halk seçimde gerek siyasi parti, gerek başkana olan güven, gerekse göze çarpan hizmetlerin etkisiyle oy kullanmış fakat aynı zamanda Tokat’ta önemli gördüğü sorunlarla ilgili beklentisini belirtmiştir. Bu beklentilerin karşılanması mevcut yönetimi daha güçlendirebilecekken, bir sonraki seçime aynı sorunlarla girilmesi durumunda beklentiye dönük verilen oyların bir kısmı başka bir adaya kayabilecektir.

- Tokat halkı mevcut başkanın şahsına oy vermiş ve kendilerine sorulduğunda şahit oldukları ve düzeltilmesini istedikleri problemleri belirtmiştir, gibi yorumlar getirilebilir.

Ülkedeki siyasi çizgilerin oldukça net çekilmiş olduğu bu dönemde, halkın politize olarak partilerle mantığıyla oy vermiş olabileceği ihtimalinin Tokat için pek uygun olmadığı düşünülebilir. Bakıldığında, Tokat’ın son 25 yıldır muhafazakar, muhafazakar/milliyetçi ağırlıklı bir seçmen yapısı ve buna göre şekillenen belediye

yönetimleri olmuştur. Yine de belirtmek gerekir ki Millet İttifakı'nı oluşturan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'nin aday çıkarmaması sonucu İyi Parti (İP)'nin %20,46 oy alması da Tokatlı hemşehrilerin önemli bir kesiminin ideoloji gözetmeden, belediye seçimlerinde kendi ittifakları doğrultusunda oy kullandığını göstermiştir. Buna mukabil Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) arasında birçok ilde yapılan Cumhuriyet İttifakı Tokat'ta yapılmamış, seçimde ikinci olan aday da MHP'den çıkmıştır. Bu iki partinin tabanlarının birbirlerine yakın olmasından ötürü, iki aday arasında mevcut yönetimin tercih edilmesini yukarıda iki madde halinde belirtilen yorumla açıklamak daha uygun görünmektedir.

ÖNERİLER

Çalışmanın teorik kısmında Türk belediyeçilik süreci başından sonuna kadar önemli noktalarıyla incelenmeye çalışıldı. Ortaya çıkmış olan yeni olguların beraberinde gelen sorunlar ve bunların uzun süre devam etmesinin nedenleri de çalışmada yer yer belirtildi. Sonuç kısmında da değindiğimiz gibi yeni kanunların önce ruhunun belediyelere sirayet etmesi, 150 yıllık alışkanlıkların bırakılıp daha özgür ve etkin belediyeçiliğin oturması gerekir ki yerel yönetimler, hukukçular yeni düzenlemeler ve öneriler getirdiğinde nereye ve neden uygulanacağı konusunda kesin mutabakat olsun. Başka bir deyişle, Tanzimat'tan beri var olan belediyeçilik sorunlarına teorik çözüm getirilmek istense, hizmetin yerindeliğinin sağlanması, mali özerklik, idari vesayet kaldırılması ve belediyelere yetki genişliği sağlanması denilebilirdi. 5393 sayılı kanunla bunların tümü yürürlüğe konmuştur. Artık kanaatimizce mesele, belediye teşkilatlarının bu kanuna uygun bir rol oynamaya alışmaları ve yeni bir gelenek oluşturmalarıdır. Bu durum gerçekleştiğinde kanunsal eksiklikler, ihtiyaca cevap vermeyen ya da yeni gelişmeler ışığında değiştirilmesi gereken yerler ilgililerce mutlaka konuşulacaktır.

Bu çalışmada özel olarak konu edilen Tokat Belediyesi hizmetleriyle ilgili getirilebilecek önerilerse şu şekilde sıralanabilir:

- Anket çalışması sırasında ortaya çıkan öncelikli sorun olarak otopark problemine çözüm üretilmesi, hem trafikte sıkıntı yaşayan hem de ev ve işyerlerinin önü uygun olmayan şekilde araçlarla kapatılan vatandaşlarda önemli bir rahatlama sağlayacaktır.

- Yoksulluk, işsizlik ve istihdam konusunda vatandaşın belediyeden somut bir beklentisi vardır. Var olan uygulamalar geliştirilerek Gençlik Merkezleri, Hanımelleri gibi merkezler ya da TOKMEK gibi faaliyetlere hız kazandırılabilir. Üniversite okuyan gençlerin mezuniyet sonrası hedeflerini belirlemede yardımcı olmak adına kariyer eğitimi günleri düzenlenebilir.

- Trafik sorunu her ne kadar düzeltilmesi eski bir yerleşim yerinde zor olan bir sorun olsa da ankette göze çarpan üçüncü sorundur. Sinyalizasyon yenilemesi yapılmış olsa da iki yanı otopark olan ve ortası bölünmüş tek cadde ve çok sayıda araç bu sorunun temelini oluşturuyor denilebilir. Behzat bulvarının daha etkin kullanımı ile gidiş geliş trafiği farklı bir seyre sokulabilir. Bolu ilinde daha dar bir caddenin bu şekilde etkin kullanıldığı görülmektedir.

- İçme suyu ile ilgili genel memnuniyetsizlik suların temizliğinden daha çok kireçli olmasındandır. Bugün Tokat'ta birçok su satış noktası bulunmakta ve vatandaş hazır suya yönelmektedir. İmkan dahilinde olması halinde bu durumun çözülmesi ve çeşme suyunun yumuşatılması, önemli görülen bir sorunun giderilmesi anlamına gelecektir.

- 5393 sayılı kanunun getirdiği, halkın belediye hizmetlerine gönüllü katılımı için fırsat yaratılarak, halk ile belediye arasında var olan bağ kuvvetlendirilip hemşehrilik bilincinin daha üst seviyelere çıkması sağlanabilir.

- Çalışma verilerine dayanarak yapılabilecek en uygun önerilerden biri de şüphesiz yapılan hizmetlerin belediye tarafından etkin biçimde tanıtılması ve halka anlatılması gerekliliği olacaktır. Ankette görülmüştür ki en olumsuz görüşe sahip vatandaşlar dahi göz önündeki eksikliklerin giderilmesine kayıtsız kalmamışlardır. Yine aynı şekilde görülmüştür ki AB projesiyle yapılmış modern bir su arıtma tesisine sahip olunmasına rağmen halkın bundan ya haberi yoktur ya da tam olarak işlevi hakkında bilgi sahibi değildir. Dolayısıyla Tokat Belediyesi yaptığı ve yapacağı projeleri sadece cadde panoları veya belediye bültenleri aracılığıyla değil başka yöntemlerle de halka anlatmalı, varsa eksiklik bunu belirli aralıklarla yapacağı alan çalışmalarını tespit etmelidir. Bu şekilde hizmet sunumu öncesi kendisine danışılan halkın, hizmetin takipçisi olacağı ve detaylarından haberdar olarak gereken değerlendirmeyi yapabileceği düşünülebilir.

KAYNAKLAR

Kitaplar

BİLGİÇ, V. (1998). *Yerel Yönetimler*. Ankara: 21.Yüzyıl Yayınları.

BÜYÜK LAROUSSE. “*Belediye*”. Cilt:3. Sayfa:1481. İstanbul.

ÇUKURÇAYIR, A. (2009). *Küreselleşme ve Türkiye’de Yerel Yönetimler*. Ankara: Türkiye Belediyeler Birliği.

DEMİR, K. A. (2017). *Cumhuriyet Dönemi Belediyecilik Kanunları ve Yerel Seçimleri*. Ankara: İmaj Yayınevi.

ERDEM, İ. (2011). *Yerel Siyaset ve Belediyecilik*. İstanbul: İlke Yayıncılık.

GÖRMEZ, K. (1997). *Yerel Demokrasi ve Türkiye*. Ankara: Vadi Yayınları.

GÖZÜBÜYÜK, Ş. A. (1967). *Türkiye’de Mahallî İdareler*. Ankara: TODAİE Yayınları.

KARAL, E. Z., “Gülhane Hatt-ı Hümayunu’nda Batı’nın Etkisi”, *Tanzimat: Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, (Ed. Halil İNALCIK, Mehmet SEYİTDANLIOĞLU), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2012, ss.:111-132.

KAZICI, Z. (1987). *Osmanlılarda İhtisâb Müessesesi*. İstanbul: Kültür Basın Yayın Birliği.

KELEŞ, R. (2012). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.

_____ (1993). *Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar (1975-1992)*. İstanbul: Kent Basımevi.

MEMİŞ, Ş. (2008). *Şehremaneti'nden Büyükşehir'e Belediye Zabıtası Tarihi*. İstanbul: İBB Yayını.

OKTAY, T. "Belediye Kurumunun Tarihsel Gelişimi", *Türkiye'de Yerel Yönetimler*, (Ed. Recep BOZLAĞAN, Yüksel DEMİRKAYA), Nobel Yayın, Ankara, 2008, ss.:119-156.

ORTAYLI, İ. (1974). *Tanzimattan Sonra Mahalli İdareler (1840-1878)*. Ankara: TODAİE Yayınları No:142.

_____ (1985). *Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*. İstanbul: Hil Yayın.

_____ (2000). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahallî İdareleri (1840-1880)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

_____ (2007). *Osmanlı'yı Yeniden Keşfetmek*. 21.Basım. İstanbul: Timaş Yayınevi.

PARLAK, B., ÖKMEN, M. (2016). *Türkiye'de ve Dünya'da Yerel Yönetimler*. Bursa: Ekin Yayınevi.

SEYİTDANLIOĞLU, M. (2010). *Tanzimat Döneminde Modern Belediyeciliğin Doğuşu*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ŞİNİK, B. (2012). *Avrupa'dan Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Örnekleri*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.

TEKELİ, İ. (2012). *Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü (1923-1990)*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

_____ (1992). *Belediyecilik Yazıları*. İstanbul: Kent Basımevi.

_____ "19. Yüzyılda İstanbul Metropol Alanının Dönüşümü", *Tanzimat: Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, (Ed. Halil İNALCIK, Mehmet

SEYİTDANLIOĞLU), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2012, s.:525-539.

TOKSÖZ, M. “Reform ve Yönetim: Devletten Topluma, Merkezden Bölgeye Osmanlı Modernleşmesi”, *Tanzimat: Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, (Ed. Halil İNALCIK, Mehmet SEYİTDANLIOĞLU), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2012, s.:209-226.

TORTOP, N. (1984). *Mahalli İdareler*. Ankara: TODAİE Yayınları No:211.

_____ (1996). *Yerel Yönetimler Maliyesi*. Ankara: TODAİE Yayınları.

ULUSOY, A., AKDEMİR, T. (2010). *Mahalli İdareler*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

ÜNAL, F. (2013). *Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Denetimi ve Yerel Yönetim Ombudsmanı*. Ankara: Savaş Yayınevi.

YILDIRIM, S. (Hızl.) (2013). *Osman Nuri Ergin Türk Belediyecilik ve Şehircilik Tarihi Üstüne Seçmeler*. Ankara: Çankaya Belediyesi.

Makaleler ve Diğer Bilimsel Eserler

AKYILDIZ, F. (2012). Belediye Hizmetleri ve Vatandaş Memnuniyeti: Uşak Belediyesi Örneği. *Journal of Yaşar University*. ss:4415-4436.

ALPTEKİN, H., İLHAN, B. (2018). Kayyum Atanan Belediyelerin PKK Terörü İle Mücadeledeki Rolü. *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları*. Yayın No:110.

AVCI, Y., LEMIRE, V., NAİLİ, F. (2014). Publishing Jerusalem’s Ottoman Municipal Archives (1892-1917): A Turning Point for the City’s Historiography. *Jerusalem Quarterly*. Issue:60. pp:110-119.

AY, N. (2009). *Türkiye’de Belediyecilik, Karaman’da Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi ve Mevcut Etkinliklerin Analizi*, (Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- AYDIN, Y. (2011). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Gelişim Süreci, *Dış Denetim Dergisi*. (Nisan-Mayıs-Haziran/2011) ss.11-20.
<https://issuu.com/sumersumer/docs/e-dergi-turkiyede-yerel-yonetimleri>
e.t.:19.03.2019.
- BAKIRCI, F. (2015). Yasama Sürecinin Hızlandırılması ve Sakıncaları. *Kanun Yapma Tekniği Konferans Kitabı (ss.:21-63)*. (Hzl. Yener ÜNER). Düzenleyen Türkiye Barolar Birliği. Ankara. 27-28 Mart 2015.
- BEKİ, A. (2008). *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları (Ümraniye Belediyesi Örneği)*, (Doktora Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BERK, A. (2003). Yerel Hizmet Sunumu ve Belediye İktisadi Teşebbüsleri. *Sayıştay Dergisi*. Nisan-Haziran 2003. Sayı:49. ss.:47-63.
- CLEVELAND, W. L. (1978). The Municipal Council of Tunis, 1858-1870: A Study in Urban Institutional Change. *International Journal of Middle East Studies*. Vol.9. No.1 (Jan,1978). pp.33-61.
- COŞKUN, B., PANK, Ç., ŞEN, E. (2018). “Yerel Yönetim Tarihinden Bir Kesit: 1877 Tarihli Vilayât Belediye Kanunu’nun İncelenmesi” Kent Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar ve Etkin Belediyecilik Uygulamaları Sempozyumu Alanya: 1-3 Kasım. ss.:89-97.
- ÇELİK, A. (2013). Yerel Özerklik Açısından 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun Genel Bir Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. C:18. S:1. ss:17-28.
- ÇOLAK, H. (2012). Türk Toplumunda Demokrasi ve Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi Bağlamında 1580 Sayılı Belediye Kanunu Yasama Müzakereleri. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. Sayı:49. Bahar/2012. ss.:33-55.

DPT. (1963). 1. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967). Ocak 1963.

_____ (1967). 2. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972).

_____ (1973). 3. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977).

_____ (1979). 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983). Nisan 1979. Yayın No DPT:1664.

_____ (1984). 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989).

_____ (1989). 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994). Yayın No DPT:2174.

_____ (1995). 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000).

_____ (2000). Uzun Vadeli Strateji ve 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005).

_____ (2006). Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013).

DURDU, Z. (2009). Modern Devletin Dönüşümünde Bir Ara Dönem: Sosyal Refah Devleti. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*. Bahar 2009. Sayı:22. ss.:37-50.

DURSUN, H. (2007). Belediye Dizgesine Getirilen Yeniliklere Genel Bir Bakış. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. Sayı:70. 2007. ss.: 359-426.

ERENÇİN, A. (2004). Türk Yerel Yönetim Sisteminin Kısa Tarihi ve 2004 Yılı Reformu. https://www.academia.edu/35755602/Turk_yerel_yonetim_sistemi.pdf e.t.: 13.03.2019.

ERGENÇ, Ö. (1984). Osmanlı Şehrindeki 'Mahalle'nin İşlev ve Nitelikleri Üzerine. *The Journal of Ottoman Studies IV*. İstanbul-1984. ss.:69-78.

ERYİĞİT, B. H. (2015). Belediyelerin Vesayet Denetimine Farklı Bir Bakış. *Kastamonu Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*. Temmuz 2015. Sayı:8. ss.:226-235.

FUJINAMI, N. (2013). Decentralizing Centralists, or the Political Language on Provincial Administration in the Second Ottoman Constitutional Period. *Middle Eastern Studies*. Vol.49. No.6. pp.:880-900.

GÖRMEZ, K. (2000). Demokratikleşme Açısından Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri. *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*. 4/2000. ss.:81-88.

GÜLŞİN, H. (2008). *Büyükşehir Belediyeleri İle İlçe Belediyeleri ve İlk Kademe Belediyeleri Arasındaki İlişkiler ve Sorunlar*, (Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

HENDEN, B. H., HENDEN, R. (2005). Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim ve e-Belediyecilik. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. www.e-sosder.com. C:4. S:14. ss.:48-66. e.t.: 30.03.2019.

<http://www.osmanlica.ihya.org> (Osmanlıca Sözlük İnternet Sitesi)

<http://www.tbb.gov.tr/belediyelerimiz/istatistikler/genel-istatistikler/> (TBB)

<http://www.tdk.gov.tr> (TDK)

<http://www.tokat.bel.tr> (TBİS)

<http://www.tuik.gov.tr> (TÜİK)

<http://www.turkcesozlukler.com> (Türkçe Sözlükler İnternet Sitesi)

İMAMOĞLU, A. T. (2005). Osman Nuri Ergin: Cumhuriyet Döneminin İlk Şehir Tarihçisi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. C:3. S:6. 2005. ss.:553-569.

İNALCIK, H., ARI, B. (2005). Türk-İslam-Osmanlı Şehirciliği ve Halil İnalcık'ın Çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. C:3. S:6. 2005. ss.:27-56.

JOPPIEN, C. (2014). 'Civic Participation' or 'Customer Satisfaction?' Waves of Centralization, Decentralization and Recentralization from the Ottoman Empire

until Today. *Centre for Policy Analysis and Research on Turkey (Research Turkey)*. London, Research Turkey. Vol.3. Issue:9. pp.: 54-76.

KALKIŞIM, H. M. (2015). *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Algısı: İstanbul, İzmir, Adana, Diyarbakır Büyükşehir Belediyeleri Örneği*, (Doktora Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAPLAN, G. (2005). 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu İle 5393 Sayılı Belediye Kanunu’na Göre Belediye Meclis Kararları Üzerindeki Denetim. <http://www.idare.gen.tr/kaplan-denetim.htm> e.t.: 20.06.2019.

KUBAN, D. (1968). Anadolu-Türk Şehri, Tarihi Gelişmesi, Sosyal ve Fizikî Özellikleri Üzerinde Bazı Gelişmeler. *Vakıflar Dergisi*. 1968. S:7. ss.:53-73.

KURTULUŞ, B. (2006). Türkiye’de Belediyelerin Mali Yapısı ve Harcamalarının Finansmanı. *Devlet Planlama Teşkilatı Yayın No:2692*. Ankara.

LAFI, N. (2013). The Municipality of Salonica Between Old Regime, The Ottoman Reforms and The Transition From Empire to Nation State: Questions and Research Perspectives. *Thessaloniki 1912-2012. 2012. Greece*. pp.: 74-89.

_____ (2007). The Ottoman Municipal Reforms Between Old Regime and Modernity: Towards a New Interpretative Paradigm. *First Eminönü International Symposium*. 2007. İstanbul. pp.: 448-455.

ÖKMEN, M., ÖZER, B. (2013). Türkiye’de Yerel Yönetimler: Yapısal-İşlevsel Görünüm, Sorunlar ve Arayışlar. *Türk Dünyasında Yerel Yönetimler, Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayını*. 2013. Yayın No:4.

ÖNER, Ş. (1997). Türkiye’de Merkezi Yönetim ile Belediyeler Arasındaki İlişkilerin Yasal-Siyasal ve Ekonomik Analizi. *Türk İdare Dergisi*. Mart 1997. Yıl:69. Sayı:414. ss.: 211-225.

ÖZ, M. (2005). Osmanlı Klasik Döneminde Anadolu Kentleri. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. C:3. S:6. 2005. ss.: 57-88.

- ÖZDEMİR, M. (2016). *Belediyelerin Altyapı Hizmeti Sunumunda Vatandaş Memnuniyeti: Anamur Belediyesi Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZDEN, K., ZORLU, M. (2013). Yerel Yönetimlerde Açılım: 1580 Sayılı Belediye Kanunu ile 5393 Sayılı Belediye Kanunu Arasındaki Farklar. <https://tekmanpost.wordpress.com/2013/10/18/yerel-yonetimlerde-acilim-1580-sayili-belediye-kanunu-ile-5393-sayili-belediye-kanunu-arasindaki-farklar/> e.t.:30.03.2019.
- ÖZGÜR, H., YAVUZÇEHRE, P. S. (2016). Türkiye'nin Büyükşehir Belediyesi Sistemi: 1982-2015. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7(1). ss.903-926.
- PARK, H. M. (2002). Univariate analysis and normality test using sas, stata, and SPSS. *Technical Working Paper. The University Information Technology Services (UITS) Center for Statistical and Mathematical Computing*. Indiana University. pp.:1-41. <http://www.indiana.edu/~statmath/stat/all/normality/index.html> e.t.:18.04.2019.
- ROSENTHAL, S. (1980). Foreigners and Municipal Reform in Istanbul: 1855-1865. *International Journal of Middle East Studies*. Vol.11. No.2. (April,1980). pp.:227-245.
- SHAW, S. J. (1970). The Central Legislative Councils in the Nineteenth Century Ottoman Reform Movement Before 1876. *International Journal of Middle East Studies*. Vol.1. No.1. (Jan,1970). pp.:51-84.
- SOBOCINSKI, M. (2009). Towards the Definition of Metropolitan and Metropolis in Respect of Urban Semiotics. https://www.academia.edu/191698/Towards_the_definition_of_metropolitan_course_and_metropolis_in_respect_of_urban_semiotics e.t.: 14.03.2019.
- SUNAY, C. (2002). Belediyeciliğin Doğuşu Sürecinde Osmanlı Mirası. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (3) 2002/1. ss.:113-133.

- ŞAHİN, K. (2011). *Belediye Hizmetleri ve Hizmet Kalitesine Yönelik Vatandaş Memnuniyetinin Ölçümü (Konya İl Merkezi Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ŞEN, M. (2002). Osmanlı Devleti'nde Sosyal Güvenlik: Ahi Birlikleri, Loncalar ve Vakıflar. *Çimento İşveren Dergisi*. Sayı:6. Cilt:16. Kasım 2002. ss.:18-40.
- TBB. (2017). Türkiye'de Yerel Yönetimler. *Türkiye Belediyeler Birliği*. Ankara. http://www.tbb.gov.tr/online/kitaplar/turkiyede_yerel_yonetimler_2/html5forpc.html?page=4&bbv=1&pcode= e.t.: 15.03.2019.
- TOPRAK, D., ŞATAF, C. (2017). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Çerçevesinde Sosyal Harcamalar Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Sayıştay Dergisi*. Sayı:106. Temmuz-Eylül 2017. ss.: 63-86.
- TÜİK. (2006). *Bütçeler : Belediyeler, İl Özel İdareleri ve Köyler, Budgets: Municipalities, Special Provincial Administrations and Villages*. 2006. TÜİK. Ankara.
- UYAR, H. (2004). Türkiye'de ve Dünyada Yerel Yönetimler: Kısa Bir Tarihçe. *Aydınlanma 1923 Dergisi*. Sayı:51. ss.: 31-38.
- YILDIRIM, R., ÖZTOPRAK, S. (2014). 5393 Sayılı Kanun Kapsamında Belediye Hizmetlerinin Aksadığının Tespit Edilmesi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. Cilt:22. Sayı:2. Yıl:2014. ss.: 3-27.
- YILDIRIM, R. (1997). Diyarbakır'daki İlçesiz İlçe Belediyeleri ya da Alt Kademe Belediyeleri. *Diyarbakır'ın Kentsel Sorunları Sempozyumu Bildirisi*. 5-6 Mayıs 1997.
- YÖRÜKOĞLU, F. (2009). Türk Belediyeciliğinin Gelişim Süreci. *Mevzuat Dergisi*. Sayı:135. <https://www.mevzuatdergisi.com/2009/03a/02.htm> e.t.:22.03.2019.

EKLER**EK-1: Anket Metni**

Tokat GOP Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans öğrencisi Mehmet ÇETİN tarafından, Doç. Dr. Ahmet GÜVEN danışmanlığında hazırlanan “Türk Belediyeciliğinin Tarihsel Gelişimi, Hizmetleri ve Halkın Memnuniyet Analizi (Tokat İl Merkezi Örneği) tez çalışmasının anket uygulama sorularıdır. Verdiğiniz cevaplar yalnızca akademik tez çalışması için kullanılacaktır. Tüm soruları cevaplamanız önem taşımaktadır. Katılımınız için teşekkür ederiz. 1-10 Nisan 2019.

1- Yeşil alan, park, bahçe, ağaçlandırma gibi çevre düzenlemelerinin artırılması ve korunmasından

Hiç Memnun Değilim	1 0	2 0	3 0	4 0	5 0	Çok Memnunum
-----------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------------

2- Caddeler, sokaklar, parklar gibi halka açık alanların genel temizliğinden

Hiç Memnun Değilim	1 0	2 0	3 0	4 0	5 0	Çok Memnunum
-----------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------------

3- Kanalizasyon - foseptik gibi altyapı hizmetlerinden

Hiç Memnun Değilim	1 0	2 0	3 0	4 0	5 0	Çok Memnunum
-----------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------------

4- Katı atık ve çöp toplama hizmetlerinden

Hiç Memnun Değilim	1 0	2 0	3 0	4 0	5 0	Çok Memnunum
-----------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------------

5- Atık su arıtma hizmetinden

Hiç Memnun Değilim	1 0	2 0	3 0	4 0	5 0	Çok Memnunum
-----------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------------

6- Yol yapımı ve bakım hizmetlerinden

Hiç Memnun Değilim	1 0	2 0	3 0	4 0	5 0	Çok Memnunum
-----------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------------

7- Cadde ve sokakların aydınlatılması hizmetinden

Hiç Memnun Değilim	1 0	2 0	3 0	4 0	5 0	Çok Memnunum
-----------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------------

8- Şehirlerarası ulaşım (otogar) hizmetinden

Hiç Memnun Değilim	1 0	2 0	3 0	4 0	5 0	Çok Memnunum
-----------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------------

9- Şehirdeki otopark olanaklarından

Hiç Memnun Değilim	1 0	2 0	3 0	4 0	5 0	Çok Memnunum
-----------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------------

10- Trafik ve sinyalizasyon hizmetlerinden

Hiç Memnun Değilim	1 0	2 0	3 0	4 0	5 0	Çok Memnunum
-----------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------------

11- Şehir içi ulaşım (dolmuş, minibüs) hizmetlerinden

Hiç Memnun Değilim	1 0	2 0	3 0	4 0	5 0	Çok Memnunum
-----------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------------

12- Açık ve kapalı pazar yerinden

Hiç Memnun Değilim	1 0	2 0	3 0	4 0	5 0	Çok Memnunum
-----------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------------

13- Zabıta denetim faaliyetlerinden (işyerleri, imalathane, fiyat kontrolü vb.)

Hiç Memnun Değilim	1 0	2 0	3 0	4 0	5 0	Çok Memnunum
-----------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------------

14- Dere ve ırmak yataklarının ıslahı konusunda yapılan çalışmalardan

Hiç Memnun Değilim	1	2	3	4	5	Çok Memnunum
	0	0	0	0	0	

15- İçme ve kullanma suyunun kalitesi/ıslahı/temizliğinden

Hiç Memnun Değilim	1	2	3	4	5	Çok Memnunum
	0	0	0	0	0	

16- Sosyal hizmet, yardım-meslek ve beceri kazandırma hizmetlerinden

Hiç Memnun Değilim	1	2	3	4	5	Çok Memnunum
	0	0	0	0	0	

17- Halkın eğlence, alış-veriş ve dinlenme ihtiyaçlarının karşılanması için yapılan hizmetlerden (Kanal Tokat Projesi ve çevresinin düzenlenmesi vb)

Hiç Memnun Değilim	1	2	3	4	5	Çok Memnunum
	0	0	0	0	0	

18- Belediye çalışanlarının sizin ihtiyaç/sorunlarınızı anlaması ve işe olan ilgilerinden

Hiç Memnun Değilim	1	2	3	4	5	Çok Memnunum
	0	0	0	0	0	

19- Şehir içindeki yolların genel kalitesinden

Hiç Memnun Değilim	1	2	3	4	5	Çok Memnunum
	0	0	0	0	0	

20- Tokat Belediyesi'nin genel imajından

Hiç Memnun Değilim	1	2	3	4	5	Çok Memnunum
	0	0	0	0	0	

21- Tokat Belediyesi'nin sunduğu tüm hizmetlerden genel olarak

Hiç Memnun Değilim	1	2	3	4	5	Çok Memnunum
	0	0	0	0	0	

22- Sizce Tokat'ın ve oturduğunuz yerin çözülmesi gereken en önemli üç sorunu nedir ?
(Lütfen öncelik sırasına göre en önemli soruna 1, diğer sorunlara da sırasıyla 2 ve 3 yazınız.)

☐ Altyapı/Kanalizasyon	☐ Otopark
☐ Sosyal Alan/Sosyal Faaliyetler	☐ Sağlık Ocağı
☐ Çarpık Kentleşme	☐ Yoksulluk/İşsizlik/İstihdam
☐ Çöp/Temizlik	☐ Trafik Sorunu
☐ Yol	☐ Turizm Tanıtım
☐ Yeşil Alan /Park/Oyun Alanı	☐ Cadde ve Sokakların Işılandırılması
☐ Ulaşım/Üst Geçit	☐ Pazar ve İmalat Yerlerinin Denetimi/Halk Sağlığı ve Güvenliği
☐ Cadde Sokak/Kaldırım Sorunu	☐ İçme Suyu Temizliği ve Islahı
☐ İmar Sorunu	☐ Doğal Çevrenin/Tarihi Dokunun Korunması

Yaşınız :[] 18-29 [] 30-43 [] 44-55 [] 56 ve üzeri

Cinsiyetiniz:[] Erkek [] Kadın

Medeni Durumunuz:[] Evli [] Bekar

Tokatlı mısınız?[] Evet [] Hayır

Kaç Yıldır Tokat'ta İkamet Ediyorsunuz?[] 0-2 [] 3-4 [] 5-10 [] 11 ve üzeri

En Uzun Yaşadığınız Yerleşim Birimi Hangisidir?[] Köy/Kasaba [] İlçe [] İl

Eğitim Düzeyiniz: [] İlkokul [] Ortaokul [] Lise [] Önlisans [] Lisans [] Yüksek Lisans/Doktora

Gelir Durumunuz (TL): []0-500 []501-1000 []1001-2200 []2201-3000
[]3001-4500 []4501-6000 []6000 ve üzeri

Çalıştığınız Sektör: []Kamu Sektörü []Özel Sektör []Kendi İşimde []Diğer
(yazınız)

Mesleğiniz:

☐ Kamu Çalışanı (memur)	☐ Serbest Meslek Sahibi (Avukat,Doktor,Mali Müşavir)
☐ Kamu Çalışanı (işçi)	☐ İşsiz
☐ Özel Sektör Çalışanı	☐ Ev Hanımı
☐ Emekli	☐ Esnaf, Tüccar
☐ Öğrenci	☐ Diğer _____(yazınız)
☐ Çiftçi	

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Mehmet ÇETİN
 Doğum Yılı ve Yeri : 1985/Ankara
 Lisans Öğrenimi : Abant İzzet Baysal Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü
 Yüksek Lisans Öğrenimi : Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü
 Yabancı Dili : İngilizce (97,5)

Bilimsel Faaliyetleri :

- “1864 Çerkes Sürgünü Sonrası Anadolu’da Çerkes İskanı ve Osmanlı Devleti’nin Göçmenlere Karşı Politik Tutumu”, Ahmet Özkiraz, Mehmet Çetin, TESAM Akademi, C:2, S:2, 2015, s.9-28.
- “Türk Devlet Geleneğinde Anayasal Gelişmeler: 1839’dan 1982’ye Anayasaların Ortaya Çıkış Neden ve Şekilleri”, Mehmet Çetin, GOP Üniversitesi, SBE-SBAD, C:9, S:2, 2014, s.84-99.
- “İnsan Hakları Belgeleri ve Mevcut Çelişkiler”, Mehmet Çetin, JIMEP, C:1, S:1, 2013, s.41-48.
- “Tokat İline Yerleştirilen Göçmenlerin Maddi ve Manevi Durumları Üzerine Yerel Yönetimlerin Rolü”, Mehmet Çetin, JIMEP, C:2, S:1, 2014, s.18-26.
- Kitap İncelemesi: The Fall of Constantinople, Steven Runciman, (Çev:Derin Türkömer), JIMEP, C:2, S:1, 2014, s.29-31.

İş Deneyimi :

Tokat Halk Eğitim Merkezi’ne bağlı olarak, Tokat Belediyesi Gençlik Merkezi bünyesinde İngilizce Dersi Usta Öğreticiliği (2017-2019)

E-Posta Adresi : mehmetcetin85@gmail.com